

POHJOIS-POHJANMAAN

Lintutorniopas

toimittaneet Jorma Pessa, Jukka Piispanen, Sami Timonen ja Liisa Kantola

Sisällysluettelo

Opasta ovat rahoittaneet seuraavat yhteisöt:

- Haapaveden kaupunki
- Lakeuden seutukunta
- Nivalan-Haapajärven seutukunta
- Oulun seutukunta
- Pattijoen kunta
- Pyhäjoen kunta
- Siikajoen kunta
- Siikalatvan seutukunta

Opasta voi tilata Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskuksesta
p. (08) 315 8300

Valokuvat: Sami Timonen
Karttapiirroksiset: Jukka Piispanen,
Sirikka Ollikainen ja Sirpa Lehtola
Taitto: Graafinen Suunnittelu Gasworks Oy
Painopaikka: Tornion kirjapaino
ISBN 952-5384-01-2

Esipuhe	7
Linnut ja luonto Pohjois-Pohjanmaalla.....	8
Yleiskartta Pohjois-Pohjanmaan alueesta ja oppaan tornien sijainnista.....	10
Pohjois-Pohjanmaan lintutornit	
Kalajoen Vihaslahti.....	12
Kalajokisuun lintutornit.....	14
Kärsämäen Nurmesjärvi.....	16
Haapaveden Kirkkojärvi.....	18
Haapaveden Ainali	20
Pyhännän Kivijärvi.....	22
Rantsilan Kurunneva.....	24
Oulaisten Likalanjärvi	26
Pyhäjoen Elävisluoto.....	28
Pyhäjoen Parhalampi	30
Raahen Piehinki	32
Pattijoen Mikonkari	34
Siikajoen Tauvon Ulkonokka ja Merikylänlahti (2 tornia)	36
Siikajoen Tauvon lintuasema	38
Lumijoen Sannanlahti	40
Lumijoen Puhkiavanperä	42
Limingan Virkkula.....	44
Limingan Temmesjokisuu.....	48
Oulunsalon Koivukari.....	50
Oulunsalon Papinkari.....	52
Limingan Hirvineva	54
Oulunsalon Akionlahti	56
Hailuodon Kaarannokka.....	58
Hailuodon Kirkkosalmi.....	60
Hailuodon Viinikanlahti (2 tornia)	62
Hailuodon Syökarinlahti	64
Hailuodon Maasyvänlahti	66
Oulun Kempeleenlahti.....	68
Oulun Lettonniemi.....	70
Oulun Huutilampi.....	72
Haukiputaan Vainiolanjärvi	74
Utajärven Ahmasjärvi	76

Utajärven Vähä-Ruohonen.....	78
Utajärven Pikku-Timonen.....	80
Ylikiimingin Jolosjärvi.....	82
Ylikiimingin Hirvisuo.....	84
Yli-Iin Pahkakosken lintutornit.....	86
Kuivaniemen Vuosijärvi.....	88
Pudasjärven Aittojärvi (2 tornia).....	90
Pudasjärven Sotkajärvi.....	92
Pudasjärven Ihmelampi.....	94
Taivalkosken Latva-Juurikka.....	96
Kuusamon Torankijärvi (2 tornia).....	98
Kuusamon Antinperä.....	100
Kuusamon Vuotunkijärvi.....	102
Kuusamon Vasaralahti.....	104
Lintutornien oikean suunnittelun, sijoittamisen ja rakentamisen perusasiat.....	106
Taulukko Pohjois-Pohjanmaan lintutorneista ja niiden varustuksesta.....	112

Esipuhe

Ajatus lintutornioppaan kokoaamisesta heräsi Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskuksessa pari vuotta sitten. Tämä opas on tehty Pohjois-Pohjanmaan lintutieteellisen yhdistyksen ja Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskuksen yhteistyönä. Ympäristökeskuksen puolelta hankkeeseen ovat osallistuneet Jorma Rantakangas, Mikko Pajunen, Liisa Kantola ja Jorma Pessa. Pohjois-Pohjanmaan lintutieteellisen yhdistyksen puolelta hanketta ovat edistäneet Jukka Piispanen ja Sami Timonen. Kirjan kohdekuvaukset on kirjoitettu alan asiantuntijoiden toimesta, joille ympäristökeskus haluaa esittää parhaat kiitoksensa.

Tornien laaja kirjo kuvastaa niiden syntyhistoriaa: tornien pystyttämässä ovat olleet mukana luonnonsuojeluyhdistykset, kylätoimikunnat, kunnat, valtio ja yksittäiset kansalaiset. Tornit on suunniteltu usein paikallisin voimin ja niiden rakenne ja sijoituspaikka ovat usean eri tekijän aikaansaamia kompromissejä. Paremmalla suunnittelulla tornit olisivat ehkä toimivampia ja kestävämpiäkin, mutta tärkeimmässä tavoitteessaan vanhat tornit ovat kuitenkin puutteistaan huolimatta onnistuneet hyvin – ne ovat edistäneet lintuharrastusta ja muuta luontoretkeilyä ja tehneet lähiluontoa tutuksi ympäri maakuntaa. Viime aikoina useita uusia torneja on suunniteltu ja tehty kuntien

ja valtion työnä eri puolille maakuntaa. Tornien rakentamista on rahoitettu ympäristötyövaroilla ja erillisillä ympäristöhoitohankkeilla.

Lintuharrastuksen suosion kasvun myötä kiinnostus lintutornien tekoon on myös lisääntynyt. Perinteisesti lintutorneja on rakennettu hyvien lintujärvien tai merenlahtien rannoille eikä Pohjois-Pohjanmaakaan tee tässä poikkeusta. Painopiste tornien sijoittelussa on ollut aiemmin rannikolla, mutta viime vuosien aikana uusia torneja on rakennettu yhä enemmän sisämaan järville ja muutamia soillekin. Uusia lintutorneja ja muita luontoretkeilyä tukevia rakenteita on suunniteltu mm. Pyhäjoki- ja Iijokialueen kuntiin sekä Hailuotoon. Nopeasti muuttuvasta tilanteesta johtuen lintutorniopas edustaa tekohetkensä tilannetta ja uudet tornit aiheuttavat oppaan päivitystarpeen tulevaisuudessa. Toivon lintutornioppaan edistävän lintuharrastusta ja muistorikkaiden hetkien syntymistä lintujen ja muun luonnon parissa.

Jorma Pessa

Linnut ja luonto Pohjois-Pohjanmaalla

Pohjois-Pohjanmaan luonnolle ovat ominaisia alavat merenrannat, aapasuot ja metsät. Linnustollisesti erityisen merkittäviä elinympäristötyyppejä ovat saaristo ja matalat merenlahdet, rehevät järvet, laajat rimmikkoiset aapasuot ja vanhat metsät. Näiden luontotyyppien esiintyminen on laikukasta ja alueellisesti keskittyntä.

Linnustollisesti merkittäviä saaristokohteita ovat Raahan saaristo, Hailuoto lähisaarineen ja luotoineen, Kellon saaristo Haukiputaalla ja Iin Krunnit. Saariston lintuvedet ovat erittäin tärkeitä vesi- ja rantalinnuston elinalueita. Merkittävä osa sorsalinnuista, kahlaajista ja lokkilinnuista pesii saaristossa ja levähtää muuton aikana matalikoilla. Pienillä luodoilla voi pesiä satoja lokki- ja tiirapareja. Niiden turvassa pesii usein kymmeniä sorsa- ja kahlaajapareja. Pohjois-Pohjanmaalla harvinaiset räyskä, riskilä ja ruokki pesivät vain parhailla saaristokohteilla. Myös uhanalainen lapasotka ja taantunut pilkkasiipi ovat keskittyneet saaristoon. Hailuotoon on rakennettu lintutorneja, mutta muilla saaristokohteilla ei niiden häiriöherkkyydestä johtuen ole lintutorneja.

Maakunnan länsiosan matalat merenlahdet alavine niittyineen ja ruovikoineen ovat linnustollisesti erittäin arvokkaita. Merenrantaniittyjen väheneminen on kaventanut rantalintujen elinympäristöjä ja yk-

sipuolistanut linnustoa. Monet Perämeren rannikolla sijaitsevat lintuvedet, kuten Liminganlahti, Siikajoen Tauvo ja Kalajoen Letto ovat laajasti tunnettuja kansainvälisesti arvokkaita kohteita. Pesimälinnusto on monipuolisimmillaan juuri rannikon lintuvesillä. Parhailla lintulahdilla voi nähdä vuoden aikana vaivattomasti yli 100 lintulajia, joillakin lähes 200. Matalat merestä irtikuroutuvat rantalammet, kuten Akionlahti Oulunsalossa, ovat tärkeitä vesilintujen ja kahlaajien levähdysalueita. Parhaimmillaan niillä voi tavata tuhansia lintuyksilöitä. Merenlahdilla on retkeilijöiden iloksi runsaasti lintutorneja.

Siirryttäessä rannikolta sisämaahan vastaan tulevat maakunnalle luonteenomaiset laajat suoalueet. Linturetkeilijöille ja muille luonnossa liikkujille suoluonto tarjoaa monia uusia elämyksiä. Pohjoispohjalaiselle suot lienevät tuttuja, mutta etelämpää tuleville suoluonto voi tarjota eksotiikkaa. Soiden määrä on korkeimmillaan Pudasjärvellä, Utajärvellä, Kuivaniemellä ja Ylikiimingissä. Maakunnan edustavimmat lintusuot löytyvät näistä kunnista. Monet niistä sijaitsevat teiden läheisyydessä eikä niihin tutustuminen tuota suurempaa vaivaa, kunhan varaa mukaan kumisaappaat. Lintusuot ovat tyypillisesti rimmikkoisia ja etenkin keväällä vaikeakulkuisia. Rimpinevoilta löytyvät mm. jänkäsirriäiset, mustaviklot ja ve-

sipääskyt sekä monet muut runsaslukuisemmat kahlaajalajit, joita lähistöllä pesivät muuttohaukat saalistavat. Ylikiimingin ja Pudasjärven rajalla sijaitsevalle Hirvisuolle on rakennettu lintutorni.

Pudasjärven itäosista alkavalle Koillismaalle ovat luonteenomaisia vanhat edustavat metsät. Edustavia ja laajoja vanhoja havu- ja sekametsiä on säilynyt etenkin Kuusamossa. Vaaranrinteillä sijaitsevista metsistä voi löytää hyvällä onnella itäisen sinipyrstön ja muut taigametsien lajit, kuten kuukkelin, lapintiaisen ja taviokuurnan. Pikusiepot, idän- ja lapinuunilinnut kuuluvat myös alueen lajistoon. Soiden reunamilla pesii nykyään melko yleisenä myös levinneisyydeltään itäinen laji pikkusirkku.

Reheviä lintujärviä on Haapavedellä, Kärämäellä, Utajärvellä, Pudasjärvellä, Kuusamossa, Kuivaniemellä, Pyhännällä, Pyhäjärvellä ja Ylikiimingissä. Monella kohteella on lintutorni, josta levähtävien ja pesivien lintujen tarkkailu onnistuu helposti. Runsaasta vesikasvillisuudesta johtuen lintujen tarkkailu onnistuu parhaiten keväällä. Muuttomatalla levähtävien joutsenten ja muiden sorsalintujen ansiosta katsottavaa riittää huhtikuulta alkaen aina järvien jäätymiseen saakka.

Monipuolisen linnuston lisäksi monet lintutornikohteet ovat maisemallisesti kiehtovia. Kasvillisuusvyöhykkeet ovat vaihtelevia: rannikon lintulahdilla vuorottelevat laajat ruovikot, meressä kasvavat kaislikot ja matalakasvuiset rantaniityt. Aapasoilla maisema on avaraa ja tasaista, vain pienet metsäsaarekkeet ja lammet rikkovat muuten yhtenäisen aa-

van. Sisämaan lintujärvillä maiseman sijaan on sulkeutuneempi; järveä reunustaa pensaikko ja metsä, toisinaan peltokin. Järvillä lintujen tarkkailijan mieltä voi rauhoittaa ajatus edessä aukeavan alueen eräänlaisesta hallittavuudesta. Sen voi tutkia läpikotaisin ja nähdä lähes kaikki siellä levähtävät linnut.

Kuten tämän oppaan sivuilta käy ilmi, Pohjois-Pohjanmaan lintutornit tarjoavat käyttäjilleen monipuoliset mahdollisuudet tutustua maakunnan arvokkaiisiin luontokohteisiin ja etenkin niiden linnustoon. Tervetuloa tutustumaan!

Jorma Pessa

Pohjois-Pohjanmaan lintutornit

1. Kalajoen Vihaslahti
2. Kalajoen Letto
3. Kalajoen Ämmä
4. Kärsämäen Nurmesjärvi
5. Haapaveden Kirkkojärvi
6. Haapaveden Ainali
7. Pyhännän Kivijärvi
8. Rantsilan Kurunneva
9. Oulaisten Likalanjärvi
10. Pyhäjoen Elävisluoto
11. Pyhäjoen Parhalampi
12. Raahen Piehinki
13. Pattijoen Mikonkari
14. Siikajoen Ulkonokka ja Merikylänlahti
15. Siikajoen Tauvon lintuasema
16. Lumijoen Sannanlahti
17. Lumijoen Puhkiavanperä
18. Limingan Virkkula
19. Limingan Temmesjokisuu
20. Oulunsalon Koivukari
21. Oulunsalon Papinkari
22. Limingan Hirvineva
23. Oulunsalon Akionlahti
24. Hailuodon Kaarannokka
25. Hailuodon Kirkkosalmi
26. Hailuodon Viinikanlahti (2 tornia)
27. Hailuodon Syökarinlahti
28. Hailuodon Maasyvänlahti
29. Oulun Kempeleenlahti
30. Oulun Lettonniemi
31. Oulun Huutilampi
32. Haukiputaan Vainiolanjärvi
33. Utajärven Ahmasjärvi
34. Utajärven Vähä-Ruohonen
35. Utajärven Pikku-Timonen
36. Ylikiiimingin Jolosjärvi
37. Ylikiiimingin Hirvisuo
38. Yli-Iin Vitsasuo
39. Yli-Iin Iso Mättäisjärvi
40. Kuivaniemen Vuosijärvi
41. Pudasjärven Aittojärvi (2 tornia)
42. Pudasjärven Sotkajärvi
43. Pudasjärven Ihmelampi
44. Taivalkosken Latva-Juurikka
45. Kuusamon Torankijärvi (eteläpää)
46. Kuusamon Torankijärvi (pohjoispää)
47. Kuusamon Antinperä
48. Kuusamon Vuotunkijärvi
49. Kuusamon Vasaralahti

Kalajoen Vihaslahti

Vihasladden lintutorni on avoin, kaksitasoinen, viisi metriä korkea ja tarkoitettu noin viidelle hengelle. Se on rakennettu vuonna 1993.

Vihaslahti on maankohoamisen muodostama kapea, niittyrantainen lahti, joka jää Vihaspauhan ja Leton alueen väliin. Lintutorni sijaitsee lahden kaakkoiskulmassa ja sieltä voi tarkkailla hyvin koko alueen linnustoa. Tornista lounaaseen aukeaa näköala yli Vihasniityn myös meren puolelle, Keihäslahden ja Hiekkasärkkien suuntaan. Ainoastaan mantereelle idän suuntaan näkyvyyttä ei ole kovin kauas läheisen metsän takia. Torni on valaistuksen suhteen melko hyvässä paikassa. Vain iltauringon aikaan lahden vesi- ja rantalinnusto jäävät osin vastavaloon. Tornin edustalle paljastuu matalan veden aikaan kahlaajien suosimaa lieterantaa.

Keväällä Vihasladden tornista kannattaa havainnoida muuttavia joutsenia, hanhia sekä sorsalintuja. Rauhallisena ja varsin matalana vesialueena Vihaslahti on koko avovesikauden ajan rantalinnuston suosima ruokailualue.

Vihasladden alueella pesii monipuolinen vesi- ja kahlaajalintulajisto. Pesiviin ja ruokaileviin vesilintuihin kuuluvat mm. silkkiuikku, haapana, jouhisorsa, lapasorsa, heinätavi sekä iso- ja tukkakoskelo. Lahdella saatetaan nähdä myös Vihaspauhalta kalastelemaan tulleen pikkutiiran. Joi-

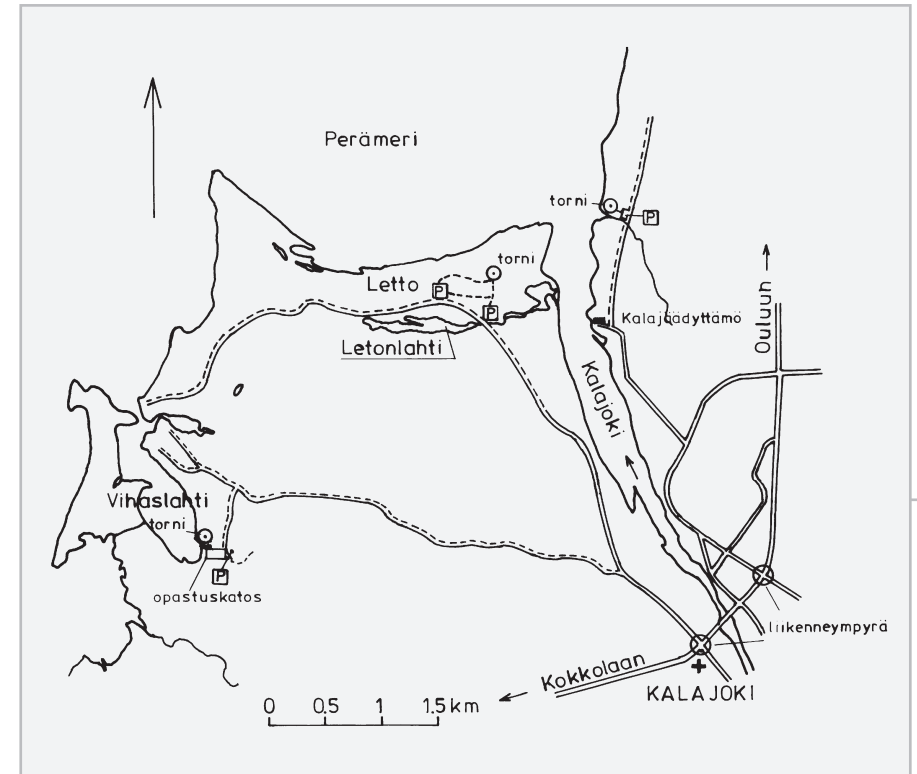
nakin vuosina myös nuolihaukka on asustanut tornin lähistöllä.

Lintutornia ympäröivällä Vihasniityllä puolestaan pesii monipuolinen rantalinnusto. Pesivään kahlaajalinnustoon kuuluvat mm. suokukko, töyhtöhyppä, taivaanvuohi sekä uhanalainen etelänsuosirri. Ranta- ja niityillä pesiviä varpuslintuja ovat keltävästäräkki ja niittykirvinen, pajukoissa pensastasku ja pajusirkku. Vihasniityn aluetta on pyritty kunnostamaan laidunnuksella ja näin ylläpitämään kahlaajalintujen suosimia avoimia pesimäympäristöjä.

Syyskesästä alkaen lahdelle kerääntyy muutolle valmistautuvia sorsalintuparvia. Myöhemmin syksyllä tornista voi seurata myös varpuslintujen vaellusta kohti etelää. Lintutornille johtava Vetoniementie kulkee Maristonpakkajien muinaisdyynialueen kumpuilevassa maisemassa. Maristonpakkajien valoisissa männiköissä voi joidenkin vuosina kohdata myös harvalukuisen kangaskiurun.

Vihasladdella tavattuihin harvinaisuuksiin kuuluvat mm. ruoste-sorsa, lampiviklo ja valkosiipitiira.

Antti Tuominen

Vihasladden lintutornille löydät kääntymällä valtatie 8:lta Kalajoen kirkon kohdalta Holmanperäntielle. Käänny tältä tieltä edelleen vasemmalle Vetoniementielle ja seuraa Vihasniemen opasteita, kunnes vasemmalle osoittaa viitta lintutorni. Aja tästä risteyksestä

vielä noin 600 metriä, jolloin tulet parkkipaikalle. Polku lintutornille johtaa oikealle, alueen luonnosta kertovan opastuskatoksen ja nuotiopaikan ohitse. Tornin eteläpuoleisella Vihasniityn suojelualueella liikkuminen on kielletty lintujen pesimäaikana (1.5.-10.8.).

Kalajokisuun lintutornit

Kalajokisuussa sijaitsee kaksi lintutornia, molemmat ovat avoimia ja kaksitasoisia. Niille johtavat hyvät pitkospuureitit. Joen eteläpuolella sijaitseva Leton lintutorni on 5 metriä korkea ja se on tarkoitettu noin viidelle hengelle. Se on rakennettu vuonna 1992. Joen pohjoispuolinen Ämmän lintutorni valmistui vuonna 1999, on kaksitasoinen, noin 5 metriä korkea ja siihen mahtuu 10-12 henkilöä. Jokisuun alueella liikkuminen on kielletty merkittyjen polkujen ulkopuolella lintujen pesimäaikana (1.5.-10.8.). Letonnokan alueella on luvallista kulkea lintujen pesimäaikana (1.5.-10.8.) ainoastaan rantaviivaa pitkin. Letto on Kalajokisuun länsipuolella sijaitseva hiekkainen rantaluhta.

Ämmän tornista avautuu laaja näköala merelle. Torni sijaitsee hyvällä paikalla ja usein etenkin petolintujen, hanhien ja useiden pikkulintujen muuttoreitit kulkevat suoraan tornin yltä. Mantereen puolelle tornilta ei kuitenkaan näe niin hyvin kuin joen eteläpuolen tornilta.

Leton lintutorni sijaitsee avoimen rantaniityn ja rantapensaikon rajassa. Tornista aukeaa laaja näköala kaikkiin suuntiin Leton ja jokisuun alueelle sekä sisämaahan. Valaistuksen suhteen ongelmallisia ovat lähinnä päiväsaikaan sisämaan puolelta muuttavat linnut. Muuten vastavalosta ei ole juurikaan haittaa. Leton alueen suuren pinta-alan

takia kaikkia rantaviivassa ruokailuvia kahlaajia ei kuitenkaan voi havaita tornista.

Leton ympäristöä luonnehtivat toisaalta avoin ja nummimainen hietikko ja niitty, toisaalta läpitunkematon pensaikko ja rantaluhta. Voimakas maankohoaminen, avoimella rannikkoalueella vaikuttavat rantavoimat sekä jääkauden aikaiset maankasausprosessit ovat muodostaneet alueelle hyvin omalaatuisen maiseman. Rantavoimien vaikutukset näkyvät erityisen hyvin Letonokalla, jossa rantaviivan muoto vaihtelee vuodesta toiseen. Keväällä jokisuun suliiin kerääntyy suuria määriä telkkiä ja isokoskeloita, myöhemmin myös mm. värikkäitä ristisorsia. Huhti- ja toukokuussa Leton alueen läpi muuttaa tuhansia hanhia ja joutsenia kohti Limingan niittyjä ja pohjoisia pesimäalueita. Joukossa havaitaan myös joitakin harvinaisuuksia, kuten lyhytnokka- ja kiljuhanhia sekä pikkujoutsenia. Letto tunnetaan erityisesti pesivästä rantalinnustostaan. Pesiviä kahlaajia ovat mm. tylli, lapinsirri, etelänsuisirri, karikukko sekä vesipääsky. Letolla on myös harvalukuisen pikkutiiran pesimäkolonia ja yksi harvoista merikihun mantereella sijaitsevista pesimäpaikoista. Kalajokisuun kosteissa rantapensaikoissa on aiemmin pesinyt lähes vuosittain myös harvinainen kultasirkku. Aiemmin kultasirkut pesivät jokisuun pohjoispuolen pensaikoissa, mutta

viime vuosina yksittäiset koiraat ovat laulaneet Leton puolen revii-reillä. Pesinnästä ei ole kuitenkaan enää muutama vuoteen saatu varmistusta. Alueen koivikoista voi hyvällä onnella kuulla myös riekon naurun. Syyskesästä alkaen Leton ja jokisuun rannoilla levähtävät muuttolleen olevat arktiset kahlaajat. Alueella voi tavata suuria parvia mm. pulmus-, kuovi- ja isosirrejä. Myöhemmin syksyllä alueella voi seurata joutsenten, hanhien ja monien pienten varpuslintujen syysmuuttoa. Leton alueella tavattuja suurharvinaisuuksia ovat mm. valkosiipikiuru, vihermehiläissyöjä, aavikko/ylänkötylli, pääskykahlaaja ja aropääskykahlaaja.

Antti Tuominen ja Riku Halmeenpää

Ajo-ohje Kalajokisuun pohjoispuolen tornille: Käänny valtatie 8:lta Kalajoen pohjoispuolen liikenneymprästä suuntaan Plassi. Aja tätä tietä 600 m ja käänny T-risteyksestä oikealle Plassin suuntaan. Jatka 1,1 km, ja käänny taa-jama-alueen loputtua vasemmalle, Ämmäntielle (tienviitta on pieni ja sijaitsee hämäävästi tien oikealla puolella). Aja tietä noin 1,4 km ja käänny oikealle, vihreiden varastorakennusten nurkalta lähtevälle soratielle (tienviittaa ei ole).

Ajettuasi soratietä 1 km tien vasemmalla puolella on pysäköintipaikka, josta lähtevät leveät pitkospuut tornille.

Ajo-ohje Kalajokisuun eteläpuolen tornille: Käänny valtatie 8:lta Kalajoen kirkon kohdalta liikenneymprästä Holmanperäntielle. Aja tätä tietä noin 3,7 kilometriä, jonka jälkeen tieltä on viitta oikealle lintutornin parkkipaikalle. Sieltä johtaa noin 500 metriä pitkä pitkospuureitti tornille. (Katso sivun 19 kartta)

Kärsämäen Nurmesjärvi

Vuonna 1986 valmistunut lintutorni on 5,1 m korkea, yksitasoinen ja siihen mahtuu 3-4 henkeä.

Nurmesjärvi on matala ja kasvilisuudeltaan rehevä 79 hehtaarin kokoinen lintujärvi. Se on saanut nykyisen muotonsa parin kuivatusyrityksen seurauksena.

Nurmesjärven lintutorni sijaitsee järven etelärannalla Nurmesniemen kärjessä lintujen tarkkailun kannalta hyvällä paikalla. Valaistus on keväällä havainnoinnin kannalta hyvä varhaisesta aamusta pitkälle iltaan. Kansainvälisesti arvokkaaksi lintujärveksi luokiteltu Nurmesjärvi on parhaimmillaan keväällä toukokuun alusta kesäkuun puoliväliin. Tällöin alueella pesivien lintujen lisäksi havainnoitsijaa ilahduttavat jopa sadat muuttomatkallaan levähtävät vesilinnut ja kahlaajat. Muuttosorsista yleisimpiä ovat tavi, haapana ja tukkasotka. Kahlaajien valtalajeja ovat liro ja suokukko.

Rehevät kortteikot nousevat kevättulvan mentyä ja peittävät nopeasti lähes koko avovesialueen. Kortteikko tarjoaa tarpeellisen suojan ja ruokailumahdollisuudet kuoriutuville vesilintujen ja lokkien poikasille. Samalla se kuitenkin haittaa lintujen tarkkailua.

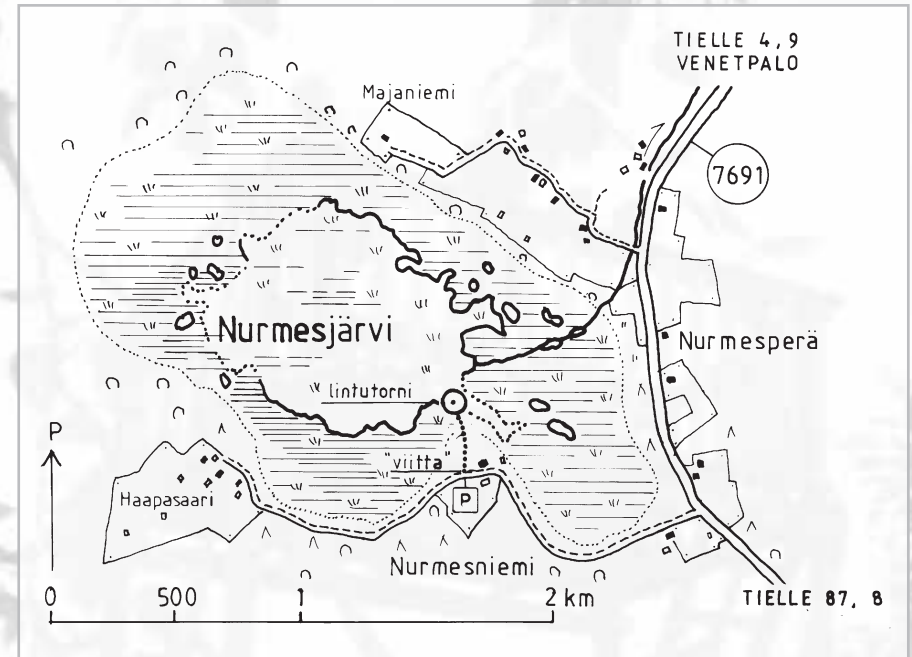
Elokuun alussa järvelle kerääntyä runsaasti taveja, sinisorsia, haapanoita, jouhisorsia sekä muita sorsalintuja. Lintuja ja lintujen tarkkailua häiritsee voimakas vesilintujen metsästys etenkin sorsastuskauden

alussa, mikä karkottaa nopeasti järvelle kerääntyneet linnut.

Pesimälinnusto on monipuolinen ja runsas. Laajoilla luhtarannoilla pesii 14 vesilintu- ja 12 kahlaajalajia. Muita kosteikkolajeja pesii alueella parikymmentä. Yleisimpiä pesiviä vesilintuja ovat tukkasotka, tavi, haapana, jouhisorsa ja telkkä. Kiintoisista pesijöistä laulujoutsen, kurki, nokikana, uivelo ja vesipääsky ovat hyväksyneet alueen pesimäpaikakseen. Järvellä on vahva, noin 10 mustakurkku-uiikkuparin kanta. Lintutornin edustalla otollisella havainnointipaikalla on muutaman sadan nauru- ja pikkulokin yhdyskunta, joka vetää puoleensa runsaasti muitakin lintuja.

Järvellä ovat pesineet satunnaisesti myös härkälintu, ruskosuo-
haukka ja lapintiira. Rehevissä rantapensaikoissa voi kesäiltana kuulla laulavan satakielen ja hyvällä onnella myös muita levinneisyydeltään eteläisiä yölaulajia. Kesällä järven ruokavieraina voi tavata myös kalasääsken ja nuolihaukan.

Jorma Pessa

Aja Kärsämäen kirkonkylältä 13,9 km etelään valtatieä nro 4 pitkin ja käänny Nurmesperän risteyksestä lounaaseen. Ajettuasi 9,2 km järvi aukeaa oikealla, käänny oikealle vievälle soratielle, ja aja noin 2 kilometriä, kunnes tien vierellä on tornikyltti. Tästä lähtee kuiva polku tornille.

Haapaveden Kirkkojärvi

Kirkkojärven torni on avoin, yksitasoinen, 5,4 metriä korkea ja tarkoitettu 5-6 hengelle. Se on rakennettu vuonna 1994.

Kirkkojärven lintutorni sijaitsee rantapuiden suojassa järven taajaman puolella eli pohjoisrannalla. Tornista voi havainnoida suurimman osan Kylpyläsaaren ja sillan jakamasta järvestä. Keski- ja iltapäivä ovat valaistusolosuhteiltaan ongelmallisimmat, kun taas varhain aamulla ja illalla ongelmia ei ole.

Kirkkojärvi on kohtuullisen suuri ja kaukoputki helpottaa merkittävästi havainnointia. Keväisin näkyvyys järvelle on hyvä, mutta kesäisin järven vesikasvillisuus vaikeuttaa näkyvyyttä. Tilanne parani järven molemmin puolin suoritettujen ruoppausten jälkeen. Toisaalta ruoppaukset luultavasti vähensivät merkittävästi järven pesivää linnustoa, ja sen arvo lintujärvenä on laskenut paljon.

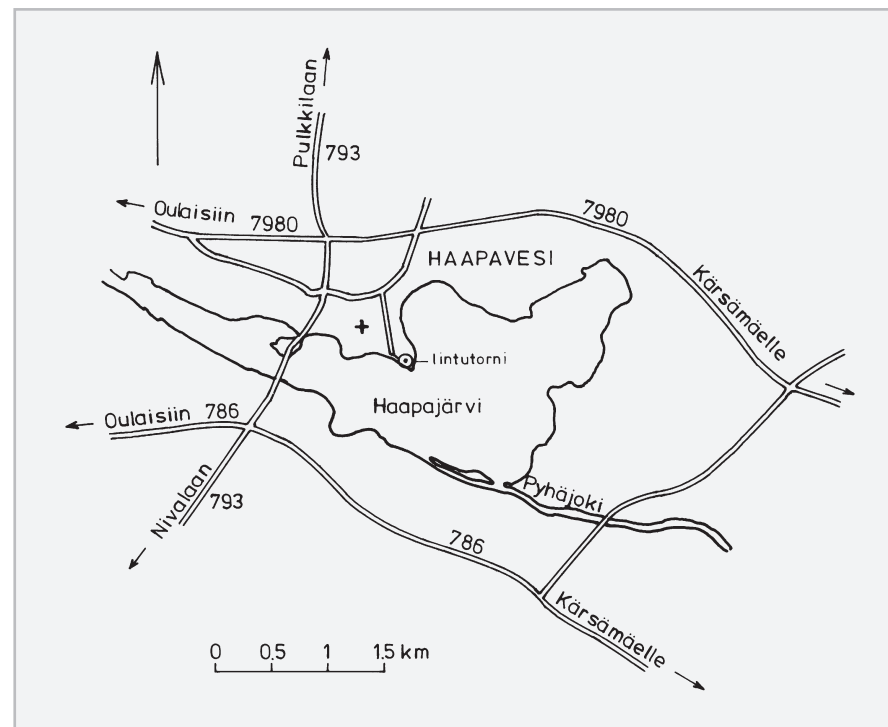
Keväisin Kirkkojärvi on hyvä muutonseurantapaikka. Järven rannalla sijaitseva turvevoimala pitää suuren osan järveä ja Pyhäjokea sulana koko talven ja keväällä ensimmäiset vesilinnut nähdään Kirkkojärvellä. Erietyisesti kevään ollessa myöhäinen ja alueen muiden vesistöjen ollessa pitkään jäässä, Kirkkojärvi kerää muuttajia suuria määriä. Juuri kylminä keväinä järven sulassa on tavattu parhaimmillaan satoja joutsenia ja lisäksi suuri määrä muita vesilintuja.

Järvellä pesii monipuolinen vesilinnusto, mm. tukkasotka, tavi,

silkkiuikku, lapasorsa, sinisorsa, joutsen, telkkä, jouhisorsa, punasotka sekä nokikana. Ruokokerttusten määrä on suuri ja viitakerttunen on lähes jokavuotinen vieras. Ruskosuohaukka on kotiutunut järvelle 1990-luvulla ja kalasääski kalastelee järvellä varsinkin alkukesästä. Järven rannalta telkän pöntöstä löydettiin tuulihaukan ensimmäinen pönttöpesintä Haapavedellä. Järven ruoppausten jälkeen suuri osa ruovikoista hävisi, mikä on vaikuttanut heikentävästi nykyiseen linnustoon.

Turvevoimalan sulissa on talvehtinut monena vuonna mm. merimetsoja ja joutsenia. Järven supistuneetkin ruovikot voivat tarjota edelleen mielenkiintoisia yllätyksiä, kuten harmaahaikaran.

Timo Hannula

Aja Vanhaa tietä Haapaveden keskustassa ja käänny Huikarinniemen tielle Nesteen huoltamon kohdalta. Jatka järven rantaan asti, jossa on pieni pysäköintipaikka. Sieltä voit kävellä joko rantaan tai polkua pitkin tornille noin 200 metrin matkan.

Haapaveden Ainali

Vuonna 1986 rakennettu lintutorni on korkeudeltaan 7,6 metriä, se on yksitasoinen ja katettu ja siihen mahtuu noin 3-4 henkeä.

Haapaveden kirkonkylän pohjoispuolella sijaitseva 709 hehtaarin laajuinen Ainali on yksi Suomen kuuluisimmista lintujärvistä. Se on matala ja kasvillisuudeltaan rehevä, laajojen järvikortteikkojen reunustama järvi. Ainali ja sen lähistöllä sijaitsevat kahdeksan muuta lintujärveä muodostavat suomalaisittain ainutlaatuisen lintujärvikokonaisuuden. Vanha talkootyönä rakennettu lintutorni sijaitsee järven pohjoisrannalla melko vaikean kulkuyhteyden päässä. Tornin sijainti on valaistuksen suhteen ongelmallinen, sillä aamulla tornista näkee hyvässä valaistuksessa vain länsipään linnut ja illalla järven keskiosan linnut. Suuren kokonsa takia järvellä kannattaa havainnoida useasta tarkkailupisteestä. Sopivia paikkoja on lintutornin lisäksi järven itäpäässä sekä etelä- ja länsireunalla.

Ainalilla riittää katsottavaa huhtitoukokuun vaihteesta lokakuulle järven jäätymiseen asti. Lintumäärät ovat korkeimmillaan keväällä touko-kesäkuussa ja syksyllä elosyyskuussa. Keväällä järvellä voi nähdä samaan aikaan jopa muutamia tuhansia vesilintuja ja kahlaajia. Tukkasotka, telkkä, tavi, haapana, suokukko ja liro ovat runsaimmat lajit. Järven länsipään laajat rantaluhdat ja matalat vesialueet keräävät suurimmat lintumäärät.

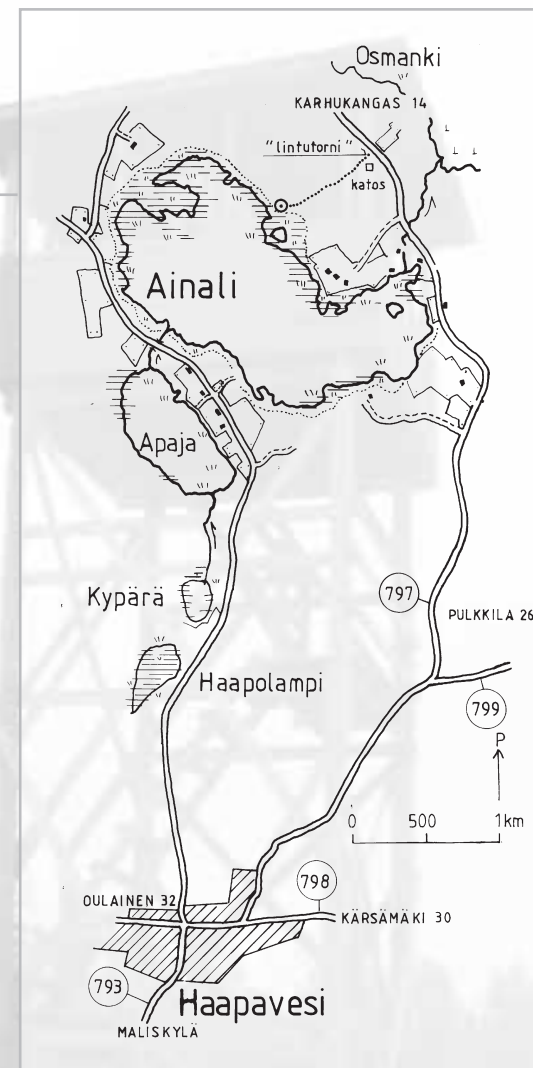
Kesäkuun alussa kortteikko nousee vedestä esiin ja muuttuu maiseman nopeasti peitteisemmäksi. Avovettä riittää kuitenkin runsaasti koko kesän ja lintujen tarkkailu on tästä syystä helppoa. Kesäiltoina kortteikkojen reunoilla voi nähdä kymmeniä sorsapoikueita.

Ainalin monipuoliset biotoopit elättävät monilajisen ja runsaslukuisen pesimälinnuston. Vesilintuja pesii lähes 20 lajia ja kahlaajia vähintään kymmenen lajia. Lintuvesilajien määrä on noin 50. Sorsista yleisimpiä ovat tukkasotka, tavi ja jouhisorsa, ja kahlaajista vastaavasti taivaanvuohi, liro ja suokukko. Nauru- ja pikkulokkiyhdyksuntia on sekä järven itä- että länsipäässä. Yhdyskuntien liepeillä näkee runsaasti muitakin lajeja. Länsi- ja luoteiskulman havainnointi onnistuu hyvin lintutornista.

Joutsenia ja kurkia pesii Ainalilla kaksi paria. Härkälintu, pilkkasiipi, uivelo ja ruskosuohaukka kuuluvat myös säännölliseen pesimälajistoon. Rantaluhdilta ja pensaikeista voi kuulla hyvällä onnella kesäiltana myös luhtahuitin, viitakerttusen, pensassirkkalinnun ja satakielen, jotka kaikki kuuluvat satunnaispesijöihin.

Elokuun alussa järvelle alkaa kerääntyä muualla pesineitä vesilintuja. Määrät ovat huipussaan sorsastuksen alussa, jolloin tuhannet linnut joutuvat jättämään järven. Voimakas metsästys vaikeuttaa lintujen tarkkailua merkittävästi.

Aja Haapaveden kirkonkylältä Pulkkilantietä noin 6 km, käänny Karhukankaantielle, jota aja 8,2 km. Tien vasemmalla puolella on pysäköintipaikka ja taukokota. Paikalta lähtee huonosti merkitty polku Ainalin pohjoisrannalla sijaitsevalle lintutornille.

Ennen sorsastusta lintutornista voi kiiharilla ja kaukoputkella laskea muutamia tuhansia sorsalintuja. Syyskuussa Ainalille kerääntyy useita satoja joutsenia, telkkiä, tukkasotkia ja haapanoita.

Jorma Pessa

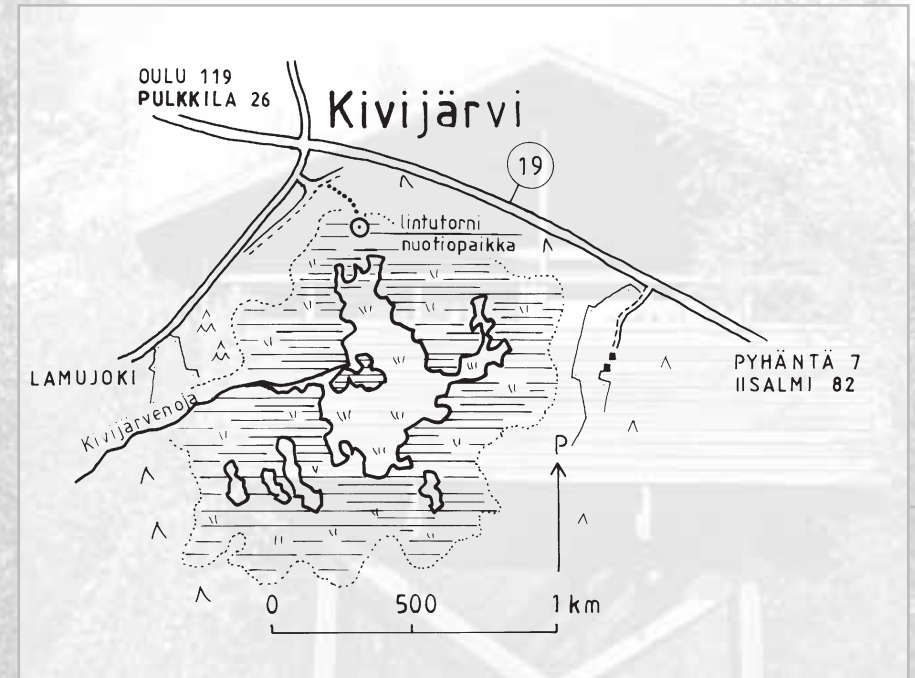
Pyhännän Kivijärvi

Kivijärven torni on yksitasoinen, 6 metriä korkea ja siihen mahtuu 4-5 henkeä. Tornin rakennettiin vuonna 1987.

Kivijärvi on 150 hehtaarin kokoinen kankaiden ympäröimä järvi, jota on useampaan otteeseen yritetty kuivata. Veden eri korkeuksista ovat muistoina tornille johtavan polun varrella näkyvät rantavallit. Suurin osa järviaukeasta on saraniittyä ja soistunutta rantaa. Saraikkoa on aikoinaan niitetty karjanrehuksi.

Järven pieni avovesialue jää kauas tornista, joten kaukoputki on tarpeen. Järvelle antaa leimansa suuri lakkikolonia, jossa pesii noin 100 naurulokki- ja muutama pikkulokkipari. Vesilintu- ja kahlaajalajisto on monipuolinen, mutta parimäärät ovat aika pieniä. Yleisimmät pesivät lajit ovat tukkasotka, tavi ja haapana sekä kahlaajista isokuovi ja liro. Arvokkaimmat pesivät vesilintulajit ovat joutsen, silkkiuikku ja mustakurkku-uikku, lapa-sorsa ja heinätavi. Öisin järvellä voi kuulla jänkäkurpan soidinkopustusta. Muista lintuvesilajeista tärkein on ruskosuohaukka. Erikoisimmat rantametsissä pesivät lajit ovat nuolihaukka ja pikkutikka. Muutolla levähtävien sorsien ja kahlaajien määrät jäävät tavallisesti muutamisiin kymmeneen tai enintään 100-200 yksilöön. Satunnaisesti järvellä on tavattu pikku-uikku, punasotka sekä luhtahuitti.

Antero Autio

Aja valtatieltä numero 88 Lamujoelle menevää tietä numero 18505 noin 80 metriä ja käänny vasemmalle johtavalle tieuralle. Jätä auto 150 m:n päähän. Tästä oikealle johtava polku kulkee lintutornille, joka on järviaukean pohjoisreunalla.

Rantsilan Kurunneva

Vuonna 1997 valmistunut lintutorni on 4,6 m korkea, yksitasoinen ja siihen mahtuu 1-2 henkeä.

Kurunnevan turvetuotantoalueen pohjoisreunalle tehtiin 50 hehtaarin lintujärvi turvetuotannon päätyttyä kesällä 1997. Järven itäpäähän on rakennettu talkootyönä kevytrakenteinen lintutorni. Lintujen havainointi on helppoa myös järven eteläreunaa pitkin kulkevalta tieltä.

Kurunnevan tekojärvi on suunniteltu lintujärveksi: rannat ovat loivia ja vesialueet matalia. Järven keskiosiin on rakennettu turpeesta muutamien aarin kokoisia pesimäsaaria linnuille. Rantojen kasvittumista on nopeutettu siirtoistuttamalla rantakasveja ja kylvämällä penkoille ruista. Keinotekoiset toimenpiteet ovat estäneet eroosion ja maisema muuttuu yllättävän nopeasti luonnollisen kaltaiseksi.

Nuoren ikänsä vuoksi Kurunnevan lintujärvelle ei ole vielä asettunut pesimään kuin kourallinen lintulajeja. Ensimmäisen pesimäkauden aikana järvellä tulkittiin pesiviksi sinisorsa, tavi, telkkä, rantasipi, kalatiira ja västäräkki. Reunametsissä pesii lisäksi joukko metsä- ja pensaikkolajeja, kuten pajulintu, keltasirkku, pajusirkku, punakylkirastas, punavarpuunen, peippo ja järripeippo.

Kevätmuuttoaikaan järvellä on havaittu pieniä joutsen- ja sorsaparvia. Sorsien joukossa ovat sukellelleet myös silkki- ja mustakurkku-uikku.

Levähtäjämäärät ovat olleet enintään muutamia kymmeniä yksilöitä.

Syyskesällä matalille hienojakoisille turverannoille kerääntyy enimmillään muutamia kymmeniä muuttavia kahlaajia, kuten suo- ja lapinsirrejä sekä liroja, valkovikloja ja taivaanvuohia.

Vajaan kymmenen vuoden kuluessa Kurunnevalla pesii todennäköisesti selvästi nykyistä monipuolisempi linnusto.

Jorma Pessa

Käänny Rantsilan kirkonkylältä Paavolaan menevälle tielle, ja käänny Siikajoen ylitettyäsi vasemmalle tienviitan ”Männistö” kohdalta, ja aja noin 5 km.

Tämän jälkeen käänny oikealle tienviitasta ”Kurunneva”, ja aja noin 4,5 km, jolloin saavut lintutornille, joka sijaitsee tien oikealla puolella.

Oulaisten Likalanjärvi

Vuonna 1991 valmistunut lintutorni on 5,3 metriä korkea ja siihen mahtuu 4-5 henkeä.

Runsaan 80 hehtaarin suuruinen Likalanjärvi on Oulaisten seudun selvästi paras lintujärvi. Viime vuosina lintujen määrä on kuitenkin vähentynyt. Ilmeisesti syynä vähenemiseen ovat järvellä tehdyt ruopaukset. Myös mökkiasutus järven ympärillä on lisääntynyt vuosi vuodelta.

Lintutornilta pystyy näkemään kaukoputkella koko järviolueen. Parasta aikaa linnustoon tutustumiseen on toukokuu. Silloin pesimälinnuston lisäksi on mahdollista tavata monia muuttolintulajeja. Vesilinnuista uivelot vierailevat joka kevät järvellä. Muita mielenkiintoisia kevätmuuttovieraita ovat olleet esimerkiksi pilkkasiipi ja lapasotka. Harvinaisista kahlaajista kevätmuuttolla on nähty mm. meriharakka, vesipääskyjä ja punakuiri.

Runsaslukuisimmat pesivät vesilintulajit ovat telkkä, tavi, haapana ja tukkasotka. Likalanjärven tunnusomaisimpia pesimälajeja on mustakurkku-uikku, jonka kanta on erityisen vahva: useimpina vuosina vähintään viisi paria. Silkkiuikku, nokikana ja heinätavi ovat myös kuuluneet viime vuosien pesimälajeihin. Naurulokkikolonia on ilmestynyt järvelle uudelleen oltuaan välillä kateissa vuosikausia. Naurulokkien suojassa pesivät myös kalalokit, kalatiirat ja epäsäännöllisemmin pik-

kulokit. Laulujoutsen kotiutui Likalanjärvelle muutama vuosi sitten. Rantavyöhykkeessä viihtyvät kurkipari ja kahlaajista liro, taivaanvuohi ja rantasipi. Järveä ympäröivissä metsissä ovat asustaneet sekä hiiriettä mehiläishaukka.

Syksyllä Likalanjärven lintumäärät ovat suhteellisen vähäiset. Sorstastuksen alettua linnut yleensä kaikkoavat järveltä.

Riku Rantala

Aja Oulaisista 9 km Pyhäjoen suuntaan ja käänny oikealle Likalaan päin. Noin 3 km:n ajomatkan jälkeen oikealla avautuu Likalanjärvi. Järven jälkeen kääntyy tie oikealle (viitta "lintutorni"). Auton voi jättää tien päähän, josta johtaa viitoitettu noin 500 metriä pitkä polku lintutornille.

Pyhäjoen Elävisluoto

Elävisluodon 4 metriä korkeaan katettuun yksitasoiseen torniin mahtuu kerrallaan 1–2 henkeä.

Elävisluoto on ulkomerelle työnäköinen niemi Pyhäjoen eteläosissa. Alueen rannat ovat kalliisia ja karuja. Elävisluodon edusta on lähes saareton, minkä vuoksi merilintujen muutto on mainiosti nähtävissä mantereeltakin. Muuttoa voi seurata keväisin ja syksyisin kalasataman vierisestä tornista, josta aukeaa näkymä avomerelle ja edustan pienille luodoille. Tuulisella säällä kannattaa hakeutua tuulettomampaan paikkaan, vaikkapa sataman rakennusten suojiin.

Elävisluodon avovesiaika on pohjoisiin oloihin nähden pitkä. Synä tähän ovat lähinnä rannikon muoto ja saarten puuttuminen, jonka johdosta tuulet avaavat helposti jääpeitteeseen sulia alueita. Elävisluoto tunnetaan myös myöhäissyksyn ja talven suosittuna retkeilypaikkana. Mm. alveja, pilkkasiipiä ja mustalintuja voi joskus nähdä tammikuulle saakka. Jäitten seassa piileskelevät vesilinnut löytyvät parhaiten tornista katsomalla. Alkukeväällä railojen lähetyillä viihtyvät iso-, meri- ja harmaalokit. Joskus niiden muutto voi olla näyttävää. Parhaimmillaan yhden päivän aikana on havaittu peräti 41 muuttavaa isolokkia. Huhti- ja toukokuussa voi seurata merimetsojen, kuikkalintujen ja arktisten vesilintujen muuttoa.

Elävisluodon pesimälinnusto on melko vaatimaton. Runsaimmat edustan luodoilla pesivät lajit ovat kalalokki ja lapintiira. Hiukan harvinaisempia pesimälajeja edustavat merilokki ja muutamat selkälokkiparit. Satunnaisesti pesijöihin kuuluu kanadanhanhi. Näiden lisäksi kalasatamassa ruokailee runsaasti pesimättömiä ja kauempaa tulleita lokkeja. Lisäksi kesäisin Elävisluodossa näkee myös Pohjois-Pohjanmaalla harvinaisia riskilöitä, ruokkeja ja merikihuja. Syksyllä vesilintumuutto kulkee yleensä etäämmällä rannikosta, mutta länsituulet tuovat joskus muuttoparvet lähemmäksi rannikkoa. Samoin muuttavia lokkeja tai kahlaajia saattaa nähdä runsaasti. Myöhäissyksyllä rannat ja luodot ovat harvinaisten merisirrien lepäilyaluetta.

Heikki Tuohimaa

Aja Alavieskantien nro 784 ja valtatie nro 8 risteyksestä noin 2 km etelään ja käänny oikealle Elävisluodon viitasta. Aja tätä tietä 2,6 km, jolloin saavut kalasatamaan. Torni sijaitsee kalasataman rakennusten vieressä.

Pyhäjoen Parhalahti

Torni on rakennettu vuonna 1998, se on yksitasoinen ja 4,7 metriä korkea.

Parhalahden pieni ja rauhallinen kalasatama on yksi Pohjois-Pohjanmaan tunnetuimpia lintujen muuttoreunaispaikkoja. Kalasatama sijaitsee reheväsuisen merenlahden pohjoisreunalla. Pyhäjoen rannat ovat saarettomia, eivätkä rantaviivaa riko pitkät niemet tai suuret lahdet, minkä vuoksi muutto keskittyy rantaviivan tuntumaan. Lintuparvi yltäessä Maunuslahtea niitä voidaan erinomaisesti seurata satamasta. Kevätmuuttoa voi havainnoida helmikuusta kesäkuuhun, mutta selvästi runsaslinnustoinen aika ajoittuu huhtikuun puolivälistä toukokuun loppuun. Parhaina muuttopäivinä lasketaan tornista tuhansia metsähanhia, joutsenia, lokkeja, sepelkyhkyjä ja kahlaajia ja satoja petolintuja. Vieläkin runsaampia muuttajia ovat peippolinnut ja rastaat, joita saattaa muuttaa kymmeniätuhansia päivässä. Huhtikuun lopulla muuttaa pääosa ns. isoista linnuista. Hiukan tämän jälkeen tapahtuu lapinsirkun, järripeipon ja rastaisten päämuutto.

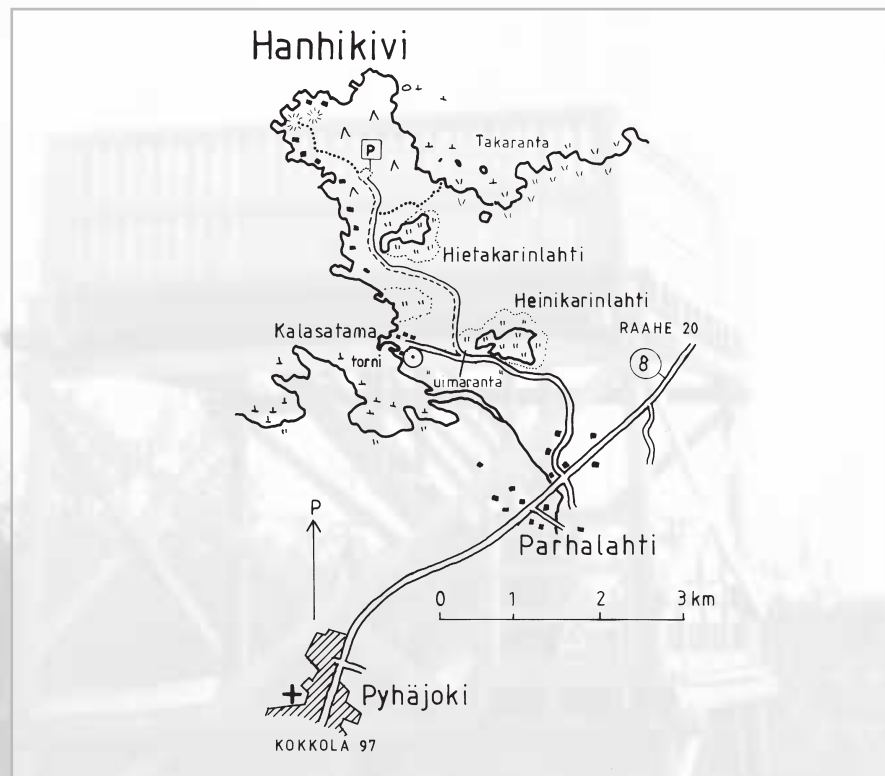
Toukokuun runsaimpia muuttajia ovat yleensä kahlaajat, kuten liro, mustaviklo ja suokukko. Loppukevällä pääosissa ovat pääskyt ja tervapääsky. Harvalukuisempia lajeja, mm. lyhytnokka- ja tundrahamhia, muuttohaukkoja, mustapyrstökuireja ja sepelrastaita, nähdään joka kevät useita.

Sataman edustalla oleva Maunuslahti on hyvä lintujen lepäilypaikka koko kevään ja kesän. Kevätmuuton aikaan lahdella lepäilee sadoittain puolusukeltajia ja pesinnän jälkeisissä sorsien koirasparvissa voi olla satoja haapanoita ja taveja.

Tornin eteläpuolella sijaitsevaan Parhalahden-Syölätinlahden lintuerialueen pesimälinnustoon kuuluvat mm. kaikki puolusukeltajasorsat harmaasorsaa lukuunottamatta, merihanhi, ruskosuohaukka, kurki ja luhtahuitti. Kahlaajista runsaimpia ovat punajalkaviklo ja kuovi sekä lokkilinnuista nauru- ja kalalokki. Rehevissä rantametsissä asustavat vakituisesti mm. pikkutikka ja pyrstötiainen. Lisäksi paikalla ruokailee koko kesän muualla pesiviä lajeja, kuten pikkutiira ja kalasääski.

Metsästyksen aloitus elokuussa tyhjentää lahden, koska alue on myös metsästäjien keskuudessa suosittu. Syysmuuton seurannassa Parhalahti ei ole yhtä suosittu kuin keväisin, koska lintujen tulosuuntaan, pohjoiseen, ei pysty havainnoimaan kunnolla. Kuitenkin sataman pohjoispuoleiseen Hanhikiven niemeen saapuvat valtavat pikkulintumassat, joissa usein runsaimpina ovat urpiainen ja rastaat, purkautuvat etelään juuri tornin kohdalla. Tällaisen muuton seurantaan on erinomaiset mahdollisuudet. Lisäksi joka syksy osa vaelluslinnuista muuttaa rannikkoa myöten pohjoiseen ja niiden muutto on kevätmuuton tavoin helposti havainnoitavissa.

Heikki Tuohimaa

Aja Raahesta etelään valtatieä nro 8 ja käänny 4 km ennen Pyhäjokea oikealle Hanhikiven tielle.

Tältä tieltä käänny oikealle myöhemmin uusi Hanhikiven tie, jonne ei kuitenkaan käännyttä, vaan jatketaan suurempaa tietä.

Ajettuasi 3,6 km saavut kalasatamaan, jossa lintutorni on.

Raahen Piehinki

Vuonna 1988 rakennettu torni on 13,6 metriä korkea ja sen huipulla on tarkkailusuoja. Siihen mahtuu kerrallaan 4-5 henkeä.

Piehingin lintutorni sijaitsee keskellä rauhallista, pääasiassa kuusivaltaista metsämaisemaa. Puolen kilometrin päässä oleva merenranta ei näy paikalle. Tornin eteläpuolella avautuu laaja peltoaukea. Piehingin lintutorni on rakennettu muutonseurantaa varten, mihin tarkoitukseen se onkin varsin hyvä. Merimuuttoa tornista ei näe, mutta rannikkolinjaa hivenen sisempänä kulkevaa muuttoa voi seurata keväisin ja syksyisin.

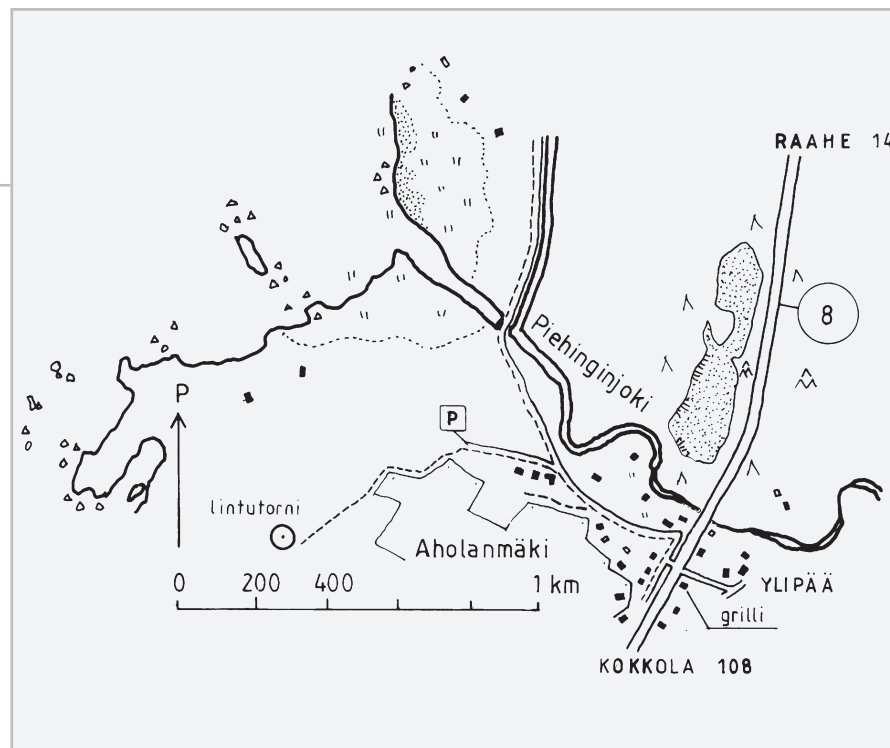
Kevätmuutonaikainen lajisto on monipuolinen. Siihen kuuluvat mm. merimetso, hanhet, joutsen, kurki, kyyhkyt ja varislinnut. Myös piekanoita voi nähdä runsaasti. Lintutornin erikoisuus on lajistoltaan ja yksilömäärältään runsas pikkulintumuutto, jota pääsee tarkkailemaan lähietäisyydeltä.

Muutonseurannan lisäksi Piehingin lintutornista voi ihailla vuoden ympäri metsälinnustoa, eksoottisesti lintujen tasolta. Runsaampia pesimälajeja ovat punarinta, laulurastas, punakylkirastas, harmaasiippo, pajulintu, hippiäinen, hömötiainen ja peippo. Puitten latvoissa näkee usein istuskelemassa tyyppillistä metsälajistoa: monia pikkulintulajeja, rastaita, teeriä, närhiä ja sepelkyyhkyjä. Käpytikkojen ja kirjosiipi- tai pikkukäpylintujen

vaeltaessa niitä voi nähdä tornista hyvin runsaasti.

Heikki Tuohimaa

Piehinkiin pääset ajamalla Raahesta valtatie 8:aa 14 km etelään. Tämän jälkeen käänny oikealle Alatalonmäen risteyksestä, aja 300 m ja jätä auto pellon reunaan. Lintutornille johtaa noin 500 metriä pitkä polku pellon poikki ja metsän halki.

Pattijoen Mikonkari

Mikonkarin torni on rakennettu vuonna 1987, se on 9 m korkea, ja siihen mahtuu kerrallaan 4-5 henkeä.

Mikonkarin lintutornista aukeaa näkymä muutamaa hyvin erityyppiseen elinympäristöön. Koillispuolella sijaitsee Pattijokisuun suistoalue, joka tunnetaan runsaasta pesimä- ja muuttolinnustostaan. Tornin länsipuolella aukeaa meri. Lounaassa näkyy Raahan saariston pohjoisreuna, mutta muutoin alueen edusta on lähes saareton. Tornin itä- ja eteläpuolella on korkeaa kuusivaltaista sekametsää. Torniin näkyy useita linnustollisesti hyviä kohteita, mutta ne sijaitsevat kaukana, minkä vuoksi kaukoputkesta on tällä paikalla erityisen suuri hyöty. Tornista pystyy kaukoputken avulla tunnistamaan Pattijokisuulla oleilevat keskikokoiset ja isot linnut, kuten sorsat, lokkilinnut ja isot kahlaajat.

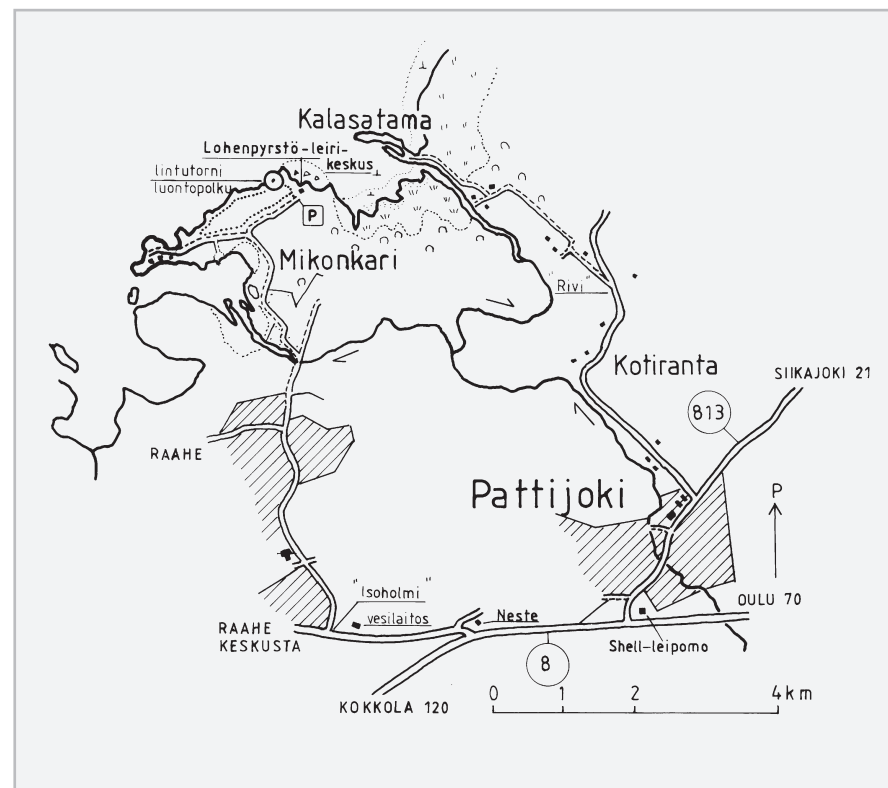
Muuttoaikoina paikalla levähtää mm. sadoittain liroja, mustavikloja, suokukkoja, suosirrejä ja jänkäsirriäisiä. Laulujoutsen-, tavi- ja haapanamäärät voivat myös olla suuria.

Pattijokisuun pesimälinnusto on monipuolinen. Runsaimmat pesimälajit ovat sinisorsa, tukkasotka, tukkakoskelo, punajalkaviklo, suokukko, kuovi, kalalokki, naurulokki, niittykirvinen, ruokokerttunen ja pajusirkku. Harvinaisia pesijöitä ovat mm. heinätavi, ruskosuo-
haukka, pikkutiira, suosirri, lapin-

sirri ja kultasirkku. Tornin länsipuolella on muutamia luotoja, jotka keräävät ympärilleen etenkin loppusyksyllä suuren joukon lokkeja ja vesilintuja. Luotojen runsaimpia pesimälajeja ovat kala-, harmaa- ja naurulokki sekä kala- ja lapintiira.

Tornista pystyy seuraamaan myös merellä kulkevaa muuttoa. Tornin ei sijaitse ulkomerelle työntyvässä niemennokassa, joten arktisen muuton seurantaan se ei ole erityisen hyvä paikka. Kuitenkin lähempänä rannikkoa muuttavien vesilintujen, kuten esim. tukkasotkan, telkän ja koskeloiden, seuraamiseen paikka on erinomainen. Syksyllä laulujoutsenten tai joidenkin kahlaajalajien muutto voi olla komeaa katseltavaa. Talvisin voi havaita kaukana avannoilla ruokailevia lokkeja, korppeja tai vaikkapa merikotkan.

Heikki Tuohimaa

Käänny Pattijoen keskustasta Raaheen vievälle tielle. Noin 1,5 km:n ajon jälkeen käänny oikealle Isoholmin tielle. Aja tätä noin 4 km, ja käänny Pattijoen sillan ylitettyäsi vasemmalle. Noin kilometrin ajettuasi käänny

viitasta ”Lohenpyrstö” oikealle, aja 0,5 km, ja tulet Lohenpyrstön leirikeskukseen pysäköintipaikalle. Pysäköintipaikalta johtaa 100 m:n polku vasemmalle merenrannassa olevalle tornille.

Siikajoen Tauvon Ulkonokka ja Merikylänlahti

Bongariliiton rahoittama ja Pohjois-Pohjanmaan Lintutieteellisen Yhdistyksen vuonna 1996 rakentama lintutorni sijaitsee Ulkonokan luonnonsuojelualueen reunassa. Se on yksitasoinen, 4 metriä korkea ja siihen mahtuu kerrallaan 4-5 henkeä.

Merikylän itärannalla sijaitseva tarkkailutasanne on rakennettu korkean rakennuksen katolle, ja sinne johtavat jyrkät portaat. Näkymä Merikylänlahdelle on korkeamman sijainnin ansiosta jopa parempi kuin Ulkonokan tornista, ja lahdella leipäilevät vesilinnut näkee kaukoputkella hyvin. Myös muutontarkkailun kannalta paikka on otollinen.

Ulkonokan lintutornilta avautuu näköala paitsi kahlaajapaikkana tunnetulle Ulkonokalle, myös vesilintujen suosimalle Merikylänlahdelle. Keväisin ja syksyisin Ulkonokalla levähtävät kahlaajat viihtyvät veden korkeudesta ja sääoloista riippuen eri osissa laajaa aluetta, ja ajoittain ne voivat oleilla aivan lintutornin läheisyydessä. Säännöllisesti Ulkonokan kautta muuttavia kahlaajia ovat mm. tundra- ja keräkurmitsa, iso-, pulmus-, kuovi-, suo- ja pikkusirri, jänkäsirriäinen, punakuiri ja vesipääsky. Pesimälinnustoon kuuluvat mm. meriharakka, tylli, etelän-suosirri, lapinsirri, suokukko, punajalkaviklo ja karikukko. Lisäksi luonnonsuojelualueella pesii kymmeniä kalalokkeja ja kala- sekä lapintiiroja. Yleisempien lokkilintujen li-

säksi alueella pesivät harvalukuiset pikkutiira ja merikihu näkyvät helposti tornista. Petolinnuista tavallisia ovat mm. ruskosuo-, sinisuo-, ampu-, tuuli- ja muuttohaukka sekä merikotka. Syksyllä Ulkonokan edustalle kerääntyy paitsi sorsia ja kahlaajia, myös suuria määriä joutsenia ja merihanhia. Merikylänlahdella viihtyy monipuolinen joukko vesilintuja: uikkuja, sorsia, sotkia, telkkiä ja koskeloita. Harvinaisuuksista alueella on havaittu mm. kattohaikara, mustahaikara, kapustahaikara, lumihanhi, tiibetinhani, ruostesorsa, amerikanhaapana, isohaarahaukka, arosuohaukka, niittysuohaukka, paksujalka, aropääskykahlaaja, mustajalkatylli, siperiankurmitsa, valkoperäsirri, tundravikla, isovesipääsky ja mehiläissyöjä.

Pirkka Aalto

Merikylänlahden venesataman lintujentarkkailutasanteelle pääset, kun käännyt Siikajoelta noin 5 km ajettuasi oikealle viitasta Siikajoki kirkonkylä 5, ajat tätä tietä noin 3 km ja käännyt vasemmalle venesataman viitasta.

Tauvon Ulkonokan tornille pääset, kun käännyt Siikajoen ja Pattijoen väliseltä tieltä (813) noin 5 km Siikajoen kirkonkylän eteläpuolelta Tauvon tielle. Tätä tietä ajetaan nelisen kilometriä, jonka jälkeen kääntyy oikealle tie "Itä-Tauvo". Tien pääura vie rantaan Raahan kaupungin virkistysalueelle. Virkistysalueen

reunasta kulkee polku Ulkonokan luonnonsuojelualueen laidalla olevalle lintutornille. Polulta ei saa poistua, sillä luonnonsuojelualueella saavat liikkua vain Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskukselta erillisluvan saaneet lintuaseman lintututkijat! (Katso s. 45 kartta)

Siikajoen Tauvon lintuasema

Vuonna 1989 rakennettu Tauvon lintutorni sijaitsee vuonna 1965 toimintansa aloittaneen Tauvon lintuaseman pihapiirissä. Se on 8,5 metriä korkea, yksitasoinen ja siihen mahtuu kerrallaan 5-6 henkeä.

Tauvon lintuasemalla on sen perustamisesta lähtien tutkittu lintujen muuttoa rengastuksen, muuttoseurannan ja lepäilijälaskentojen avulla. Aseman lintutornista avautuu näkymä Ulkonokan luonnonsuojelualueelle, joka on kokonaisuudessaan matalaa maannousemarantaa. Sen on vuosien saatossa vallannut matala rantakasvillisuus. Tornista pääsee ihailemaan Ulkonokan maisemaa ja sieltä on helppo seuraila mm. rantaniittyjen yllä saalisteleviä petolintuja. Myös suojelualueella lepäilevien ”isojen lintujen” kuten joutsenten, hanhien ja ristisorsien laskenta sujuu tornista käsin. Metsänreunan yllä kulkeva pikkulintumuutto näkyy hyvin lintutorniin. Keväisin tornista voi päästä seuraamaan mm. vilkasta merimetso-, joutsen-, hanhi-, piekana-, kuovi- tai kurkimuuttoa. Parhaana päivänä on muuttavia petolintuja laskettu peräti 1200, joista yli 1000 oli piekanoita.

Kesä-heinäkuussa Tauvon lintutorni on maamme parhaita paikkoja pikkulintujen ns. välimuuton seuraamiseen, jolloin esim. räkättirastaiden, peippojen, järripeippojen tai vihervarpusten määrät voivat nousta useisiin satoihin lintuihin päivässä.

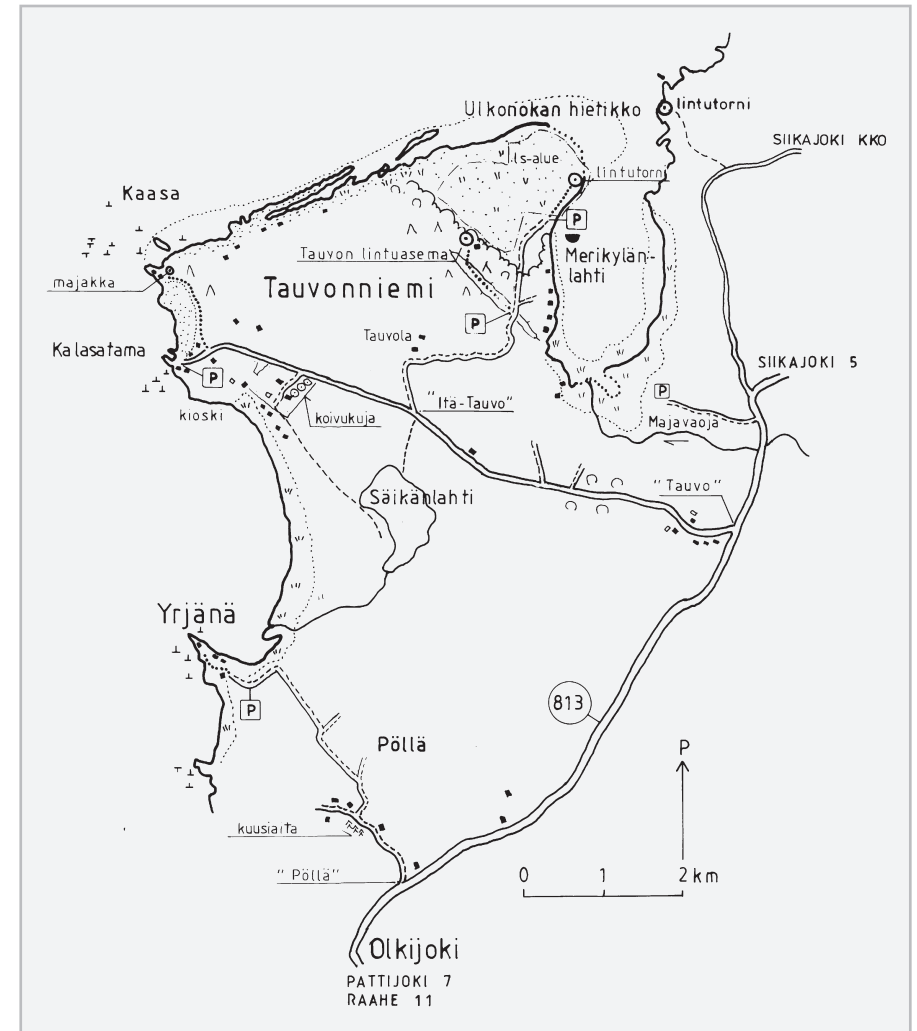
Syksyllä lintutorni on hyvä paikka vaelluslintujen havainnoimiseen ja etenkin urpiaiset sekä hömö-, tali-, sini- ja pyrstöiaiset ovat tavallisia vaeltajia. Vuodesta riippuen voivat myös käpytikän, pähkinähäkin, kirjosiipikäpylinnun tai taviokuurnan päiväsummat nousta jopa useisiin satoihin lintuihin päivässä. Varsinaisista muuttolinnoista loppusyksyn valtalajeja ovat isoista linnuista joutsenet ja varpuslinnuista rastaat. Lintuaseman ollessa miehitettynä ja lintuverkkojen ollessa pyynnissä asemalla vierailija pääsee tutustumaan myös lintujen rengastamiseen.

Tauvon lintuasemalla havaittuja harvinaisuuksia ovat mm. minervanpöllö, harjalintu, isokirvinen, nummikirvinen, virtavästäräkki, etelänsatakieli, mustakaularastas, pikkukultarinta, ruskokerttu, hippiaisuunilintu, taigauunilintu, tulipäähippiäinen, arotasku, mustapäätasku ja mustaotsalepinkäinen.

Pirkka Aalto

Noin 300 metriä ennen Raahen kaupungin virkistysalueen rajaa lähtee Ulkonokan lintutornille vievältä tieltä dyynin kohdalta pikkutie vasemmalle.

Aja tätä hyvin mutkittelevaa ja

kumpuilevaa tietä noin kilometri, kunnes tien vasemmalle puolelle aukeaa parkkilevitys.

Levennystä vastapäätä lähtee tieuran oikealta puolelta polku lintuasemalle. Koska lintutorni on

lintuaseman pihassa, edellyttää tornilla käynti etukäteisilmoittautumista asemanhoitajalle tai vastuuvuorossa olevalle rengastajalle!

Lumijoen Sannanlahti

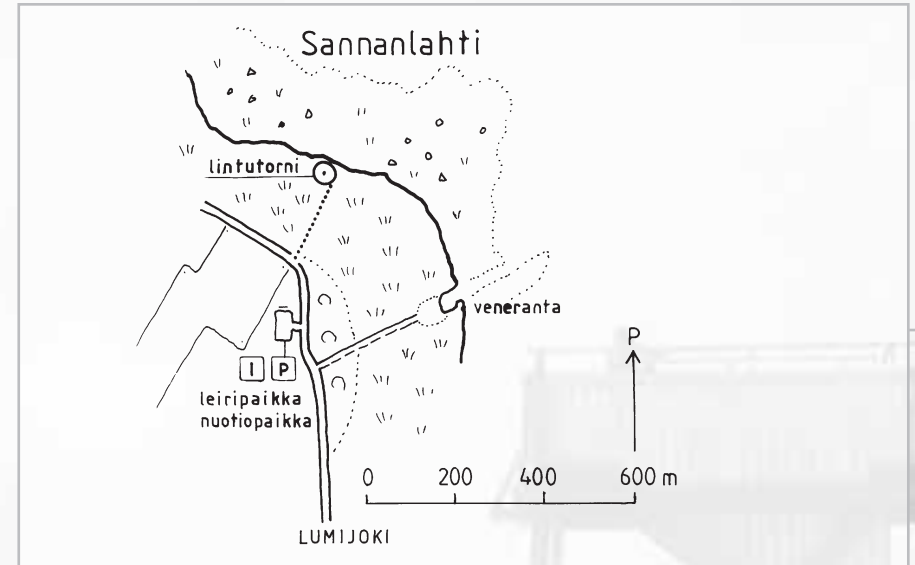
Vuonna 1998 rakennettu lintutorni on yksitasoinen ja 4,8 m korkea. Siihen mahtuu kerrallaan 5-6 henkeä.

Sannanlahden lintutorni sijaitsee Sannanlahden luoteisreunalla. Tornilta avautuu hyvä näköala laajalle ja matalalle Sannanlahdelle, jota reunustaa idässä hanhien ja kahlaajien suosima Säärenhiedan hiekkoranta ja koillisessa hämöttää pesivistä pikkutiiristaan tunnettu Lamunkari. Sannanlahti on etenkin lepäilevien vesilintujen ja kahlaajien mieleen. Keväällä lahtea kansoittavat sadat joutsenet, hanhet ja sorsalinnut, ja rantalietteilä tepastelevat kuovit, suokukot, viklot ja monet pikkukahlaajat. Touko-kesäkuun vaihteessa lahden rantalietteille voi kerääntyä myös huomattavia jänkäsirriäismääriä.

Petolinnuista ruskosuo- ja sinisuohaukka kuuluvat alueen pesimälinnustoon, ja myös muuttohaukkoja ja merikotkia havaitaan usein. Pikkuharvinaisuuksista erityisesti pikkujoutsen, tundra- ja lyhytnokka-hanhi, risti- ja harmaasorsa sekä pikkutiira ovat säännöllisiä vieraita lahdella. Myös muutonseuraamispaikkana Sannanlahti on Liminganlahden parhaita. Lintutornista on muutamana keväänä laskettu mm. suuria pulmus- ja lapinsirkkumääriä. Loppukevään öinä alueen äänimaisemaan kuuluvat kuovien, tai-vaanvuohien ja ruokokertusten lisäksi usein myös kaulushaikara,

riekko ja jänkäkurppa. Kesäaikaan satapäiset ”luppoilevat” kurkiparvet ovat lähes jokapäiväinen näky Sannanlahdella. Ruovikoiden pesimälinnustoon kuuluu Liminganlahdelle 1990-luvun alussa kotiutunut viiksitimali. Keskikesällä iltahämärissä useat kymmenet merihanhihoikueet tepastelevat lahden itäosia reunustavista ruovikoista rantaniityille ruokailemaan ja uivat Lamunkarille yöpymään. Elokuun puolivälin aikoihin Sannanlahden ja Lamunkarin alueelle kerääntyy tuhansittain sorsalintuja, etenkin taveja ja jouhisorsia ja useita satoja merihanhia, jotka katoavat alueelta pian metsästyskauden alettua. Myös muuttavia sirrejä pysähtyy sadoittain sopivilla säällä Lamunkarille levähtämään. Syys- ja lokakuussa sadat joutsenet uivat Sannanlahdella ja sen ympäristössä. Sannanlahdella tavattuja harvinaisuuksia ovat mm. pronssi-iibis, lumihanhi, kiljuhanhi, amerikanhaapana, amerikan-tavi, ruostesorsa, haarahaukka, arosuohaukka ja punajalkahaukka.

Pirkka Aalto

Lumijoen keskustasta lähtee Limingan ja Siikajoen väliseltä tieltä (813) kirkon ja Lumijoen sillan länsipuolelta koilliseen tie ”Kari”. Tätä tietä ajetaan noin 1,5 km suoraan peltoaukean yli metsänreunaan asti, josta kääntyy vasemmalle tie ”Lintuvesi”. Tätä tietä ajetaan noin 3,5 km kunnes tien vasemmalla puolella on pysäköintialue. Pysäköintialueelta johtaa noin 400 metriä pitkä pitkospuilla varustettu luontopolku lintutornille. Pysäköintialueen reunassa on myös tulentekopaikka, ulko-wc:t ja oleskelulato.

Lumijoen Puhkiavanperä

Vuonna 1997 rakennettu lintutorni on katettu, yksitasoinen ja 3 metriä korkea. Siihen mahtuu kerrallaan 4-5 henkeä.

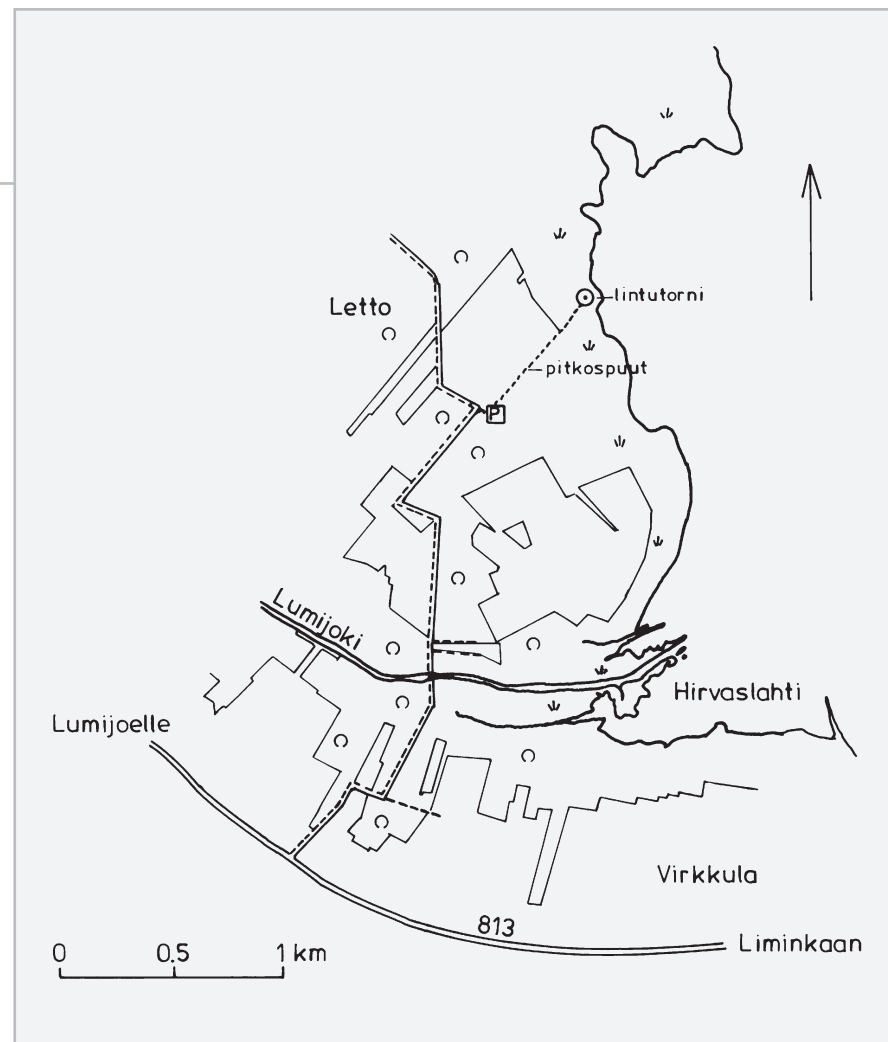
Puhkiavanperän lintutornilta aukeaa näkymä Hirvaslahden pohjoisosaan ja Liminganjoen suistoon. Lintutorni on sijaintinsa vuoksi parhaimmillaan iltapuolella, sillä varhain aamulla linnut ovat yleensä pahassa vastavalossa. Aurinkoisina päivinä myös veden ylle ilmaantuva lämpöväreily haittaa monesti lintujen havainnointia. Tämän vuoksi aamupäivä ja ilta ovat usein parasta aikaa vesilintujen kiikaroimiseen.

Tornin edustalla oleva suojainen lahdeke on linnuille mieluinen levähdys- ja ruokailupaikka. Etenkin keväisin aivan lintutornin edustalla voi lepäillä parhaimmillaan useita satoja vesilintuja ja kahlaajia. Joutsenet, merihanhet ja kurjet viihtyvät usein tornin edustalla olevilla rantaniityillä, ja harvinaisuuksista pikkutiiran voi nähdä usein tornilla kesäaikaan. Kahlaajista etenkin kuovit, kuirit, suokukot ja viklot kahlailevat mielellään rantaviivassa. Pitkänokan laajat ruovikot levittäytyvät lintutornin pohjoispuolella, joten torni onkin Liminganlahden varmimpia paikkoja ruovikoissa viihtyvien viiksitimaleiden havaitsemiseen. Saalistelevat ruskosuo- haukat leijailevat ahkerasti ruokomeren yläpuolella ja kaulushaikara asustelee vuosittain alueen ruovikoissa. Loppukesällä ja alkusyk-

syllä lintutornin edustalla lepäilee säännöllisesti satoja merihanhia, puolisukelajasorsia ja tukkasotkia, ja räyskät istuskelevat mielellään Puhkiavanperän rantalietteillä. Puhkiavanperässä tavattuja harvinaisuuksia ovat mm. punajalkahaukka, arosuohaukka, kiljukotka ja silkkihaikara.

Pirkka Aalto

Virkkulan opastuskeskuksen risteyksestä ajetaan tietä (n:o 813) noin 2,5 km Lumijoen kirkonkylän suuntaan, kunnes oikealle kääntyy tie "Letto" ja "Puhkiavanperä". Tätä tietä ajetaan 2,6 km, kunnes pitkän suoran lopussa tien oikealle puolelle aukeaa parkkialue. Pysäköintipaikalta lähtee noin 800 metriä pitkä pitkospuilla varustettu luontopolku lintutornille. Rantapensaikon ja ruovikon seassa mutkittelevan luontopolun varressa on riistapellon reunassa lato, josta on keväällä helppo tarkkailla pellolla laiduntavia hanhia ja joutsenia. Pysäköintipaikan reunalla on mm. tulentekopaikka, oleskelulato ja ulko-wc:t.

Limingan Virkkula

Vuonna 1988 rakennettu Virkkulan lintutorni on kaksitasoinen, alaosastaan katettu ja 9-7 metriä korkea. Siihen mahtuu kerrallaan 6-7 henkeä.

Vuonna 1998 rakennettu Virkkulan lintupiilo on katettu, 2,2 metriä korkea ja siihen mahtuu 10-15 henkeä.

Virkkula on helpon saavutettavuutensa ja opastuskeskuksensa ansiosta Liminganlahden suosituin käyntikohte. Virkkulan kaksikerroksisesta lintutornista avautuu näköala Liminganlahden eteläpäässä sijaitsevalle pyöreiden kaislasaarekoiden kirjomalle Hirvaslahdelle, jonka maiseman omaleimaisuutta lisäävät keskelle lahtea kivikasojen päälle rakennetut kalakämpät. Hirvaslahden pohjukkaan laskee Lumijoki, jonka suualue on keväällä Liminganlahden ensimmäisiä jääpeitteestä vapautuvia osia. Tästä johdun huhtikuun lopulla Virkkulan ja Puhkiavanperän lintutornit ovat Liminganlahden parhaat paikat vesilintujen katselua ajatellen. Tällöin lahden sulissa polskuttelee lukuisia joutsenia, hanhia ja sorsia, ja myös kevään ensimmäiset kahlaajat kerääntyvät näiden sulien reunalle. Tavallisten lajien lisäksi joka-keväisiä vierailijoita Virkkulan edustalla ovat mm. lyhytnokka- ja tundrahanhet, risti- ja harmaasorsat, merikotkat sekä muuttohaukat. Myös ”isojen lintujen” muutonseuraamispaikkana Virkkulan

lintutorni on edustava ja etenkin keväinen hanhimuutto kulkee usein aivan tornin editse.

Virkkulan kaksikerroksisen lintutornin ylätasanne on erinomainen lintujentarkkailupaikka varsinkin hyvällä säällä. Tuulella tai sateella kannattaa siirtyä joko tornin alatasanteelle tai rannassa sijaitsevaan ikkunalliseen lintupiiloon. Veden korkeudesta riippuen voivat vesilinnut ja kahlaajat oleilla aivan kojun edustalla, jolloin niiden tarkkailu onnistuu erinomaisesti kojusta käsin. Piilokojun hyvä puoli on se, että sinne voi viedä helposti suurenkin turistiryhmän ilman häiriötä.

Virkkulan lintutornin ja lintupiilon edustalla olevat rantaniityt houkuttelevat puoleensa muuttavia kahlaajia. Etenkin piilokojun länsipuolella sijaitsevalla ranta-alueella, jonne laskevat sekä Virkkulanoja että Liminganjoki, viihtyvät mm. kuovit, viklot ja suokukot sekä Liminganlahden tunnuslinnut mustapyrstökuirit. Ruovikoiden yllä saalistelevat ruskosuohaukat ja ajoittain siellä voi nähdä myös myyriä pyytävän sinisuohaukan tai suopöllön. Pohjoistuulten paljastaessa laajoja lietteikköjä Hirvaslahden rantaan ja Lumijokisuuhun alueella voi lepäillä jopa tuhansia kahlaajia: suosirrejä, jänkäsirriäisiä, suokukkoja, liroja ja mustavikloja.

Alkukesällä Virkkulan edustalle kerääntyy runsain määrin pesimätömiä laulujoutsenia ja kesäaikaan

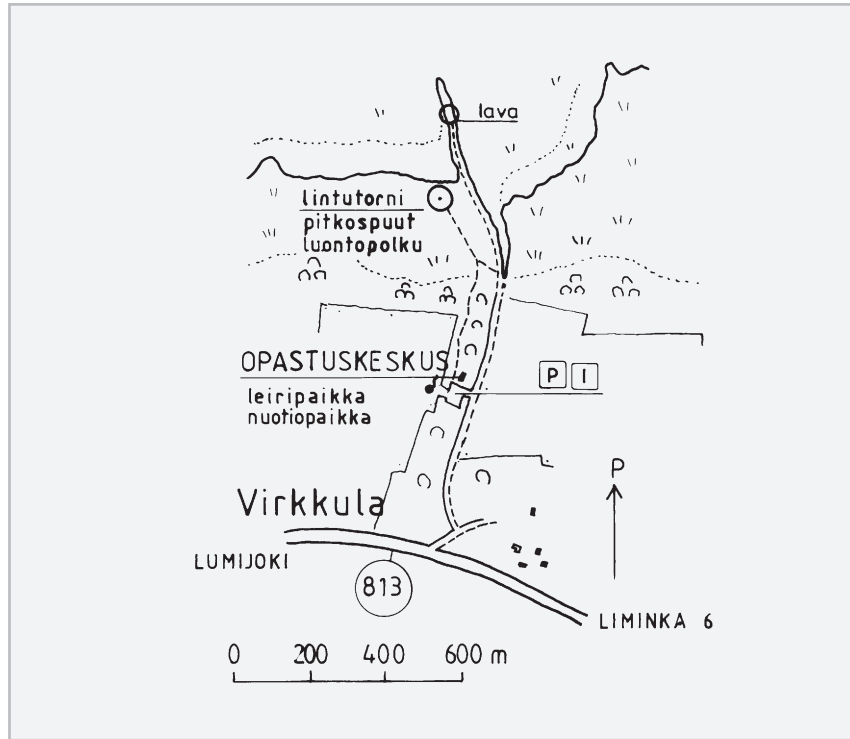
pääsee aika ajoin ihailemaan myös keijukaismaisten pikkutiirujen kalastelua. Pesimäaikaan pitkospuiden varrella olevien pensaikoiden ja ruovikoiden valtalajeja ovat ruokokerttunen ja pajusirkku. Lisäksi etenkin ulkomaalaisia lintuturisteja suuresti kiinnostava kultasirkku on kuulunut Virkkulan pesimälinnustoon jo vuosikymmenien ajan, mutta aivan viime vuosina koko Pohjois-Pohjanmaan kultasirkkukanta on vähentynyt huolestuttavasti. Virkkulan opastuskeskuksen ja lintutornien välinen pensaikkoalue on kuitenkin edelleen varmin paikka kultasirkun tapaamiseen Liminganlahdella. On kuitenkin muistettava, että pitkospuilta ei saa poistua ja kultasirkkua bongattaessa on kaikkea muutakin häiriötä syytä välttää, sillä kyseessä on yksi Suomen harvinaisimmista pesimälinnuista!

Loppukesällä Liminganlahden merihanhet kerääntyvät usein Virkkulan edustalle ja tällöin alueella saattaa oleilla jopa tuhatkunta merihanhea. Syksyllä Virkkulan edustalla oleva vesialue on pienen Lamunkarin ohella ainoa metsästykseltä rauhoitettu osa Liminganlahdella, ja alueelle kerääntyy elo-syyskuussa useita satoja sorsalintuja.

Virkkulassa tavattuja harvinaisuuksia ovat mm. jalohaikara, silkkihaikara, ruostesorsa, amerikkahaapana, punapäänarsku, arosuohaukka, niittysuohaukka, punajalkahaukka, tunturihaukka, viiriäinen, aropääskykahlaaja, lampiviklo, valkoposkitiira, valkosiipitiira, mustapäätasku ja mustaotsalepinkäinen.

Pirkka Aalto

Liminganlahti ympäristöineen

Liminganlahden opastuskeskus sijaitsee noin 6 km (tietä 813) Limingan kirkonkylältä Lumijoen suuntaan. Opastuskeskukselle on opasteet mm. valtatie 8:lta (Raahentie) ja valtatie 4:lta (Jyväskylätie). Pysäköintialueen vieressä on vuonna 1998 valmistunut Liminganlahden uusi opastuskeskus, jonka pihasta lähtee pitkospuin varustettu luontopolku rannassa sijaitseville lintutornille ja lintupiilolle.

Itse opastuskeskuksella on mahdollisuus mm. ruokailuun, majoitukseen ja jopa saunomiseen. Opastuskeskuksessa on myös pysyvä valokuvanäyttely Liminganlahden luonnosta. Opastuskeskuksen pihalla on tulentekopaikka ja täällä on mahdollisuus myös telttailuun. Vanhassa opastuskeskuksessa toimivat puolestaan WWF:n lintuoppaat.

Limingan Temmesjokisuu

Vuonna 1984 rakennettu lintutorni on yksitasoinen ja 9,3 metriä korkea. Siihen mahtuu kerrallaan 3-4 henkeä.

Temmesjokisuun lintutorni on iältään Liminganlahden vanhin. Kohutuullisen kävelymatkan ansiosta torni on myös alueen rauhallisin. Tornista lahdelle katsoen vasemmalle puolelle aukeaa näkymä kaislasaarekkeiden kuviomalle Hirvaslahdelle. Oikealla puolella tornia taas sijaitsee mm. laajojen ruovikoiden reunustama Rusilankanavan suisto ja kaukana hämmöttävät Nenän hietikkorannat. Temmesjokisuun lintutorniin näkyy avovesialuetta aina Lumijoelta Oulunsaloon asti. Huh-tikuun lopussa metsähänhiparvi-ien iltalento on vaikuttavaa seurattavaa niiden matkatessa iltahämärissä Liminganlahtea ympäröiviltä pelto-alueilta tornin ohitse lahdelle yöpymään. Temmesjoki sulaa aikaisin keväällä ja sula jokisuu alkaa välittömästi houkutella puoleensa vesilintuja ja kahlaajia. Keväällä Temmesjoen lintutorni on Liminganlahden parhaita paikkoja nähdä mm. uikkuja ja sukeltajasorsia. Liminganlahdella harvalukuista lajeista mm. härkälintu, mustakurkku-uikku, punasotka, lapasotka ja allit löytyvät helpoiten juuri täältä. Laajan näköalan ansiosta Temmesjokisuun tornista pääsee näkemään etenkin alkukesäisin suuria joutsenparvia.

Suistoalueen pesimälinnustoon kuuluvat mm. silkkiuikku, kaulus-

haikara, nokikana ja mustapyrstökuiri. Petolinnuista ruskosuohaukkoja pesii ruovikoissa useita pareja ja myös sinisuohaukka sekä suopöllö kuuluvat alueen pesimälinnustoon. Myös muuttohaukkoja ja merikotkia havaitaan tornista säännöllisesti. Loppukesällä kalastamassa käyvät räyskät partioivat mielellään Temmesjoen vartta edestakaisin ja näkyvät komeasti lintutornista. Tällöin alueen ruovikot kuhisevat ruokokertusia ja niissä yöpyy satoja muuttomatkalla olevia keltavästäräkkejä.

Harvinaisuuksista Temmesjokisuussa on havaittu mm. jalohaikara, silkkihaikara, niittysuohaukka, pallasirri, lampiviklo, valkosiipitiira ja tunturipöllö.

Pirkka Aalto

Limingan kirkonkylältä noin 2 km Tupokseen päin kääntyy Temmesjoen kohdalla länteen tie "Liminganlahti 5". Tämä tie kulkee joen pohjoisrantaan seuraillen noin 5 km aina Temmesjoen venesatamaan asti. Venesatamasta lähtee pitkospuilla varustettu

noin 2 km pitkä luontopolku lintutornille. Luontopolku on Liminganlahden pisin ja sen varrella on mm. Temmesjokisuun kalastajakylä. Kalastajakylän lintutornin puoleisessa päässä on tulentekopaikkana toimiva kota.

Oulunsalon Koivukari

Koivukariin keväällä 1998 siirretty Papinkarin vanha torni on 8,6 metriä korkea, yksitasoinen ja siihen mahtuu 4-5 henkeä.

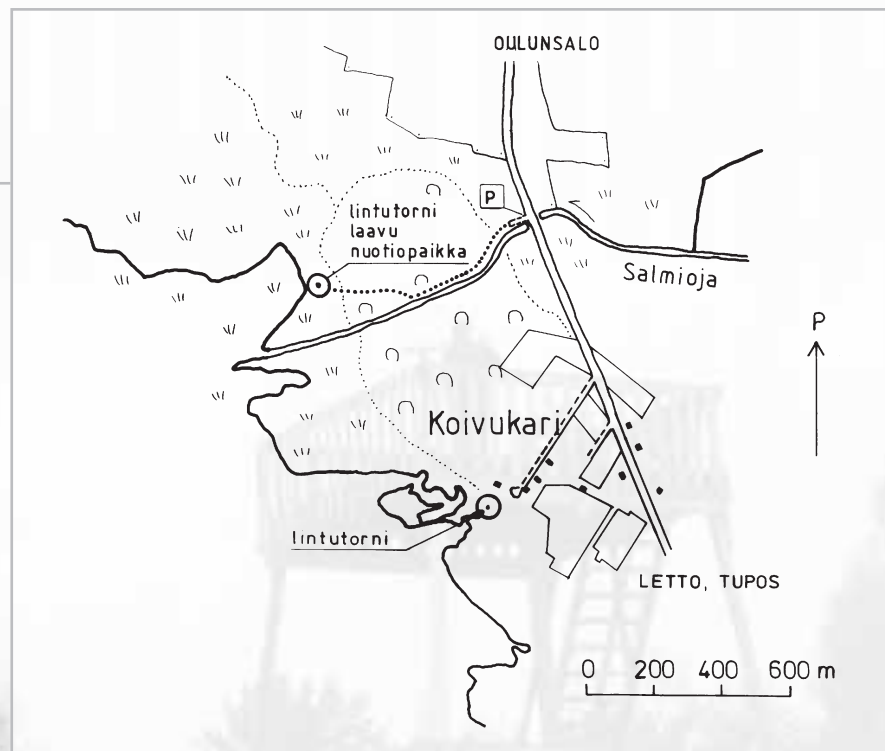
Koivukarin tornista avautuu erinomainen näköala Liminganlahden pohjukkaan Peräojan suistoon ja Nenän ympäristöön. Tämä ns. Leton alue on tärkeä vesilintujen ja kahlaajien kerääntymisalue, ja se on edustavimmillaan loppukeväällä ja alkukesällä. Toukokuussa alueelle kerääntyy suuret määrät sorsalintuja ja kahlaajia, joista etenkin tuhatpäiset suokukko- ja viklopärvet ovat alueella lähes jokavuotisia. Myös monet hanhet viihtyvät alueella. Yleisten meri- ja metsähanhien lisäksi yksittäiset lyhytnokka-, tundra- ja valkopeskihanhet ovat melko tavallisia toukokuun alkupuoliskon vieraita lintutornin edustalla. Tavallisten petolintujen, kuten rusko- ja sinisuo-haukkojen sekä suopöllöjen lisäksi myös muuttohaukka ja merikotka näyttäytyvät usein Leton ruovikoiden ja kaislasaarekoiden yllä.

Pesimälinnuista mainittavimpia ovat mm. silkkiuikku, heinätavi, harmaasorsa ja nokikana. Loppukeväällä ja alkusyksyllä pääskyt ja ter- vapääskyt parveilevat alueen ruovikoiden yläpuolella. Leton alueella viihtyvät monet yölaulajat, kuten kaulushaikara ja luhtahuitti. Loppukesällä ennen sorsastuskauden alkua alueelle kerääntyy suuret määrät vesilintuja, pääasiassa taveja ja tukkasotkia.

Valaistukseltaan Koivukari on edustavimmillaan joko aamulla tai myöhään illalla. Oulun suunnasta tulevia lintuharrastajia ajatellen Koivukarin torni on Liminganlahden lintutorneista helpoimmin ja nopeimmin saavutettavissa, ja täten tornia voi suositella retkikohteeksi myös kiireisille linturetkeilijöille. Koivukarin edustalla havaittuja harvinaisuuksia ovat mm. silkkihaikara, kiljuhanhi, amerikanhaapana, ruostesorsa, punapäänarsku, allihaahka, harjakoskelo ja haarahaukka.

Pirkka Aalto

Oulunsalosta tultaessa käännytään Kylänpuolentietä etelään kulkevalle tielle ”Letto 3”. Limingasta tultaessa taas ajetaan Selkämaan tai Tupoksen ja Järvenpään kautta. Noin 2 km Leton tietä ajettuasi (puoli kilometriä Salmiojan ylittävän sillan eteläpuolelta) kääntyy tie Veteraanimajalle, jonka vieressä torni on. Majalle johtavan yksityistien alussa on puomi. Autot tulee pysäköidä ennen puomia tien sivuun niin, ettei muu kulku häiriinny.

Oulunsalon Papinkari

Vuonna 1998 rakennettu torni on 6,3 metriä korkea, kaksitasoinen ja siihen mahtuu 4-5 henkeä. Tornin lähistöllä on myös tulentekopaikka ja laavu yöpymistä varten.

Papinkarin lintutornista avautuu näköala Liminganlahden koillisosassa sijaitsevalle kaislasaarekoiden kirjomalle suojaisalle ja matalalle Kylänpuolenlahdelle. Valaistuksen puolesta Papinkarin torni on parhaimmillaan heti aamulla. Lahteen avautuva Salmiojan suisto sulaa keväällä aikaisin ja houkuttelee muuttolintuja puoleensa. Toukokuun alussa tornin edustalla voi lepäillä parhaimmillaan tuhansia vesilintuja ja kahlaajia. Loppukevällä ja alkukesällä Kylänpuolenlahti on merkittävä pesimättömien joutsenten ja uiveloiden kerääntymispaikka.

Kylänpuolenlahden pesimälinnustoon kuuluvat mm. silkkiuikku, merihanhi, heinätavi, ruskosuohaukka ja nokikana. Kahlaajista alueella pesivät mm. työttöhyppä, suokukko, taivaanvuohi, kuovi, mustapyrstökuiri sekä punajalka- ja valkoviklo. Jokakeväisiä harvalukuisia lajeja lahdella ovat mm. pikkujoutsen, harmaasorsa, merikotka ja muuttohaukka. Pitkospuut lintutornille kulkevat halki valoisan koivikon, jonka tyyppilintuja ovat mm. sirittäjät. Alkukesällä lahdelle kerääntyy haapanoiden ja muiden sorsakoiraiden sulkasatoparvia, ja loppukesällä syysmuuttoonsa valmistautuvat ve-

silinnut lepäilevät lahdella. Sorsastuksen alkamiseen asti alueella viihdytään mm. haapanoita ja taveja sekä sini-, jouhi- ja lapasorsia. Papinkarissa havaittuja harvinaisuuksia ovat mm. amerikanhaapana, punapäänarsku, niittysuohaukka ja lampiviklo.

Pirkka Aalto

Papinkarin lintutorni sijaitsee Oulunsalossa lähellä Salmiojan suuta. Oulunsalosta tullessa käännytään Kylänpuolentieltä etelään kulkevalle tielle ”Letto 3”, jota ajetaan noin 1,5 km.

Limingasta tullessa taas ajetaan Selkämaan tai Tupoksen ja Järvenpään kautta. Heti Salmiojan ylittävän sillan pohjoispuolella on parkkialue, jolta johtaa pitkospuin varustettu noin 600 metriä pitkä luontopolku lintutornille.

(Katso sivun 57 kartta)

Limingan Hirvineva

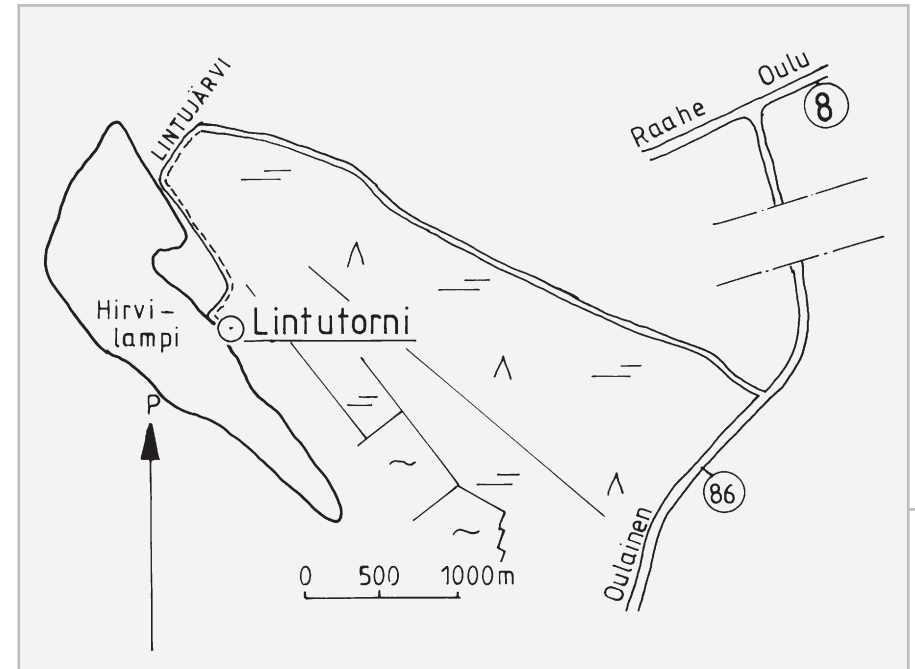
Torni on rakennettu v. 1996. Se on yksitasoinen, 3,1 metriä korkea ja siihen mahtuu 2-3 henkeä. Tornin vieressä on mm. tulentekopaikka, taukolato ja ulko-wc. Hirvilammen itäreunalle on rakennettu luontopolku, joka kulkee pitkospuusiltojen avulla myös tekojärven keskellä olevan Hirvisaaren halki.

Hirvinevan tekojärvi eli Hirvilampi on vuonna 1995 vesitetty entinen turpeenottoalue. Vapo OY:n järven itärannalle rakennuttamasta lintutornista näkee hyvin lähes koko vesialueen. Etenkin lintujen eniten suosimat lepäilyalueet näkyvät hyvin tornista. Muuttoaikoina Hirvilammella levähtää enimmillään satoja vesilintuja ja kahlaajia. Kaikkiaan tekojärvellä on havaittu vuosina 1995-2000 tehtyjen lintulasientojen aikana 23 vesilintu-, 23 kahlaaja- ja 9 loppilintulajia. Vesilinnuista yleisimmät lepäilijät ovat tavi, sinisorsa ja telkkä, mutta myös metsä- ja merihanhet viihtyvät mielellään altaalla. Kahlaajista tavallisia lepäilijöitä ovat tylli, lapin-, suo- ja pikkusirri, jänkäsirriäinen, suokukko, viklot ja vesipääsky. Kevätmuutolla olevat sorsalinnut ja kahlaajat pudottautuvat monesti korkealta taivaalta altaan pintaan, lentävät matalalla järven poikki ja ottavat jälleen korkeutta jatkaen matkaansa kohti pohjoisempaa sijaitsevaa Liminganlahtea.

Tekojärven pesimälinnustoon kuuluvat joutsen, mustakurkku-uikku,

tukkasotka ja telkkä sekä kaikki tavalliset puolisuokeltajasorsat. Myös pesivä kahlaajalajisto on monipuolinen: runsaslukuisimpana lajina rantasipi, mutta myös pikkutylli, tylli, suokukko, taivaanvuohi, valkoviklo ja liro pesivät alueella vuosittain. Altaan umpeenkasvu on kuitenkin köyhdyttänyt selvästi pesivää kahlaajalajistoa. Petolinnuista sinisuoja ruskosuohaukat ovat tavallisia. Myös piekana on pesinyt altaan lähistöllä muutamana vuotena, ja meliläishaukka on melko tavallinen näky keskikesällä. Isolepinkäinen on jokavuotinen pesimälaji altaan ympäristössä ja syksyisin lepinkäispoikueet istuskelevat mielellään altaan yli kulkevilla voimalinjoilla. Vaikka Hirvilammella on retkeilty melko vähän, kuuluvat altaalla havaittujen lajien joukkoon mm. kaakkuri, kuikka, härkälintu, harmaahaikara, valkoposkihanhi, alli, muuttohaukka, merikotka, haarahaukka, nokikana, luh-tahuitti, rantakurvi, merikihu ja räyskä. Hirvilammen kasvillisuus on runsastunut altaan perustamisen jälkeen nopeasti. Alueen kasvieriköisyys on Oulun seudulla harvinainen leveäosmankäämi.

Pirkka Aalto

Oulun ja Raahen väliseltä tieltä nro 8 käännetään noin 3 kilometriä Limingan lounaispuolelta Oulaisten-Ylivieskan-tielle (nro 86). Tätä tietä ajetaan noin 11 kilometriä, kunnes oikealle lähtee tie "Hirvineva 8". Tätä tietä ajetaan

4 kilometriä kunnes vasemmalle kääntyy tie, johon osoittaa puinen viitta "Lintujärvi". Tieura johtaa tekojärven rantaan, josta vasemmalle lähtevää järveä reunustavaa hiekkatietä pitkin pääsee ajamaan aivan lintutornin juurelle.

Oulunsalon Akionlahti

Vuonna 1988 valmistunut lintutorni on 4,2 m korkea, yksitasoinen ja siihen mahtuu 3-4 henkeä.

Akionlahti on Oulunsalon kunnan pohjoisosassa hitaasti merestä irtikuroutuva matala kluuvijärvi. Lahden vesipinta-ala on 135 hehtaaria ja rantaniittyjen ja pensaikoiden 100 hehtaaria. Lintutorni sijaitsee lahden pohjoisreunalla Akionsaaressa. Järven länsipään havainnointi onnistuu valaistuksen puolesta parhaiten aamuisin ja itäpäähän havainnointi iltaisin. Lahden laajuudesta johtuen koko aluetta ei pysty hallitsemaan lintutornista, vaan itä- ja länsipään lintuja on paras tarkkailla esimerkiksi Akionlammen luontopolun varrelta. Kesämökeistä johtuen vapaita rantoja on järven etelärannalla kuitenkin vähän. Meriveden korkeus vaikuttaa lintujen esiintymiseen: alaveden vallitessa kahlaajia on ympäri lahtea, mutta ylaveden aikaan eniten Nupanvylän ympärillä.

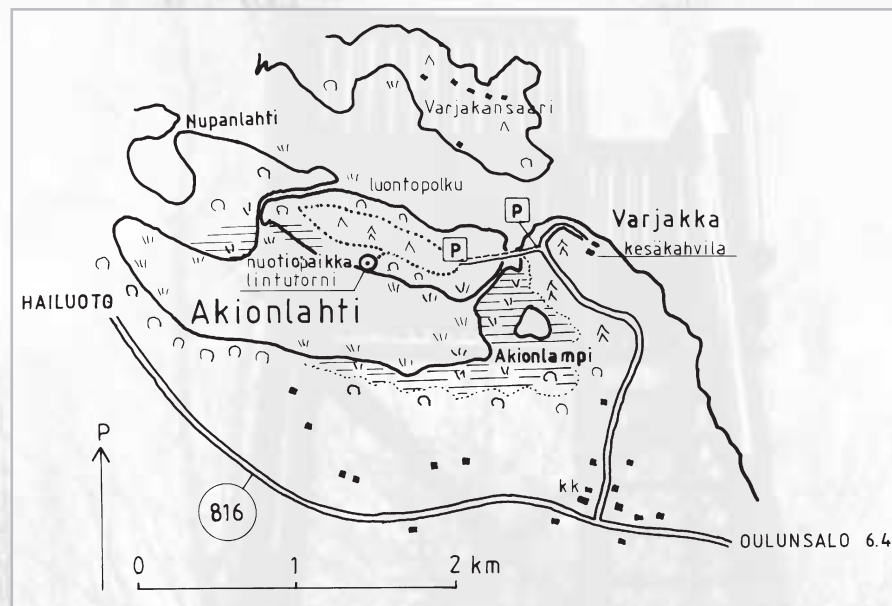
Linnuston perusteella Akionlahti on kansainvälisesti arvokas lintuvesi, jolla lintuharrastajalle riittää katsottavaa huhtikuusta loka-marraskuulle asti. Ensimmäiset kevätmuuttajat, merihanhet, saapuvat lahdelta jo huhtikuun alussa, jolloin lumi ja jää peittävät vielä rantoja. Vesilintujen ja kahlaajien muuton huippu ajoittuu tavallisesti toukokuun puoliväliin, jolloin vesilintuja voi nähdä yli 200 ja kahlaajia jopa 4000-5000 yksilöä. Tukkasotka, telkkä, haapana ja tavi ovat

runsaimpia vesilintuja. Kahlaajista suokukko, liro ja mustaviklo ovat valtalajeja. Lintumäärät ovat keväällä suuria, ja vesilintuja ja kahlaajia voi molempia nähdä parikymmentä lajia. Hyvällä onnella tarkkasilmäinen voi löytää harmaasorsan, lapasotkan, pikkutiiran ja räyskän.

Akionlahdella pesii lintuvesille ominaisia lajeja kaikkiaan 50, joista vesilintuja on 15 ja kahlaajia peräti 16 lajia. Kiintoisimmat pesijät ovat joutsen, harmaasorsa ja ristisorsa. Kahlaajista erikoisimmat ovat jänkäkurppa ja vesipääsky. Järven itäpäähän nauru- ja pikkulokkikolonia kuhisee elämää kesäkuussa. Ruovikoista kuuluu jatkuva ruokokertusten säksätys ja niittyjen yllä saalistelevat päivällä ruskosuohaukat ja yöllä suopöllöt. Pensaikoissa ja rehevissä rantametsissä pesivät mm. pikkutikka ja peukaloinen, ja satunnaisesti myös kultarinta, pensassirkkalintu ja satakieli.

Kesäkuussa saapuvat jo ensimmäiset syysmuuttajat. Etelään muuttavien mustaviklojen ja kuovien seurana ovat sadat haapana-, sinisorsa-, jouhisorsa- ja tavikoiraat. Sorsien joukossa on usein pilkkasiipiä, mustalintuja ja uiveloita, joskus allihaahkakin.

Matala ja suojainen Akionlahti kerää elokuussa runsaasti sorsia. Määrät ovat samaa suurusluokkaa kuin keväällä ja ne ovat enimmäkseen ennen sorsastusta, mutta sorsastus karkoittaa linnut muualle. Sorsien

Aja Oulunsalo-Hailuoto -tietä 6,4 km ja käänny oikealle Varjakan tielle. Ajettuasi Varjakan tietä noin 2,1 km tien päästä kääntyy pienempi tie vasemmalle, joka johtaa Akionsaareen. Tien päässä olevalta pysäköintipaikalta lähtee vasemmalle etuviistoon polku, jonka merkinauhojen opastama osa johtaa lintutornille. Tornin vierestä löytyy nuotio- ja ruokailupaikka.

määrä kasvaa myöhemmin syyslokakuussa. Syyskuun lopulla saapuvat sadat joutsenet. Parhaimmillaan voimakkaiden pohjoistuulien aikaan Akionlahdelle voi kerääntyä jopa yli 1000 joutsenta.

Jorma Pessa

Hailuodon Kaarannokka

Vuonna 2000 valmistunut lintutorni on avoin, yksitasoinen ja noin 8 metrin korkuinen. Siihen mahtuu kerrallaan 5-6 henkeä.

Ojakylänlahti sijaitsee Santoseniemen tyven etelärannalla. Lahden pohjukkaan laskee Isolanoja. Sen eteläpuolella Ojakylän pellot ulottuvat lähelle lahden rantoja. Kaaranselkä on kapea, kilometrin pituinen niittyneimi, joka työntyy lounas-kaakko-suuntaisena Ojakylänlahteen. Nokalla olevan 70 ha:n mulli- ja hieholaitumen ansiosta rantojen säilyminen linnuille sopivana avoimena niittynä on ainakin toistaiseksi turvattu.

Kaarannokan lintutorni sijaitsee Ojakylänlahden eteläpuolella Kaarannokan tyvellä karjan laidunaitauksen reunalla. Tornilla on runsaasti katseltavaa koko kevätmuuton ajan. Huhtikuun puolivälistä toukokuun alkupuolelle tornista voi hyvin seurata Hailuodon kautta muuttavia petolintuja, joita voi parhaina päivinä nähdä jopa useita satoja. Piekana on valtalaji. Harvinaisemmista pedoista tornista voi nähdä kevään kuluessa muutamia muuttohaukkoja sekä maa- ja merikotkia.

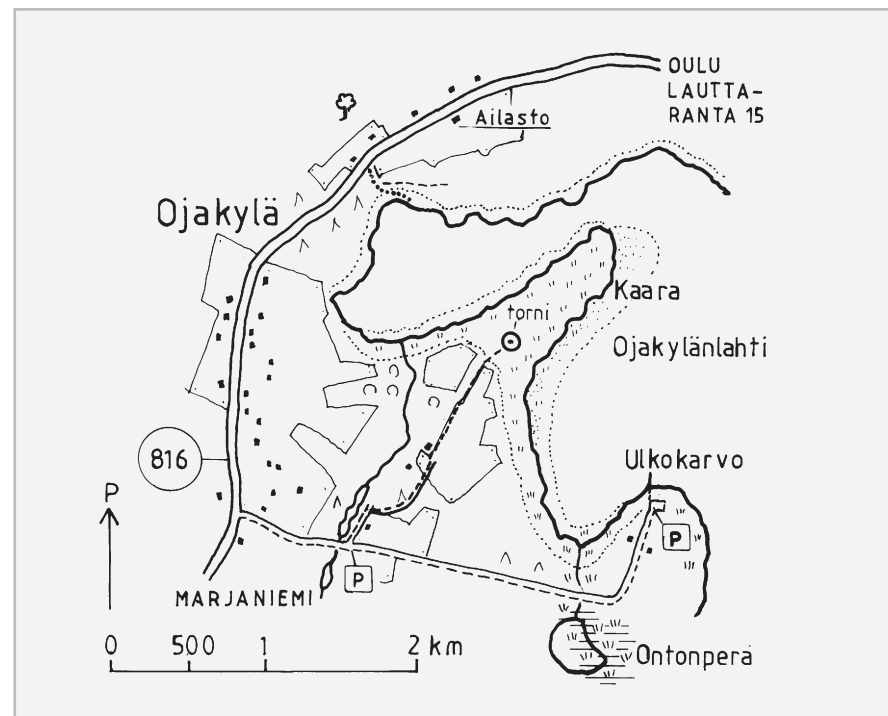
Huhtikuun lopulta alkaen Kaaran niityillä ja Ojakylän rantapelloilla laiduntaa suuria metsä- ja merihanhiparvia. Niiden joukossa voi nähdä yksittäisiä tundra-, valkopski-, lyhytnokka- ja jopa kiljuhanhia. Hanhien kannalta torni on hankalassa

paikassa, koska hanhet laiduntavat mielellään tornille tulevan tien viereisillä pelloilla. Toukokuussa torni sopii hyvin vesilintujen tarkkailuun. Kuun lopulla Ojakylänlahdelta on laskettu kerralla yli 3000 vesilintua, eniten tukkasotkia, telkkiä, taveja ja jouhisorsia. Hailuodon erikoisuuksia, ristisorsia, voi olla paikalla kymmeniä. Toukokuussa Kaaran lietteillä melko kaukana tornista ruokailee runsaasti kahlaajia: enimmäkseen jopa 1000 suokukkoa, 250 liroa ja 150 jänkäsirriäistä.

Kaaranselkä on yksi Hailuodon parhaita rantalintujen pesimäpaikkoja. Siellä pesivien vesilintujen, kahlaajien ja lorkkilintujen kokonaisparimäärä on vuosittain satoja. Vesilintulajeista alueella pesivät mm. mustakurkku-uikku, merihanhi, ristisorsa ja uivelo, kahlaajista etelänsuosirri, vesipääsky ja jänkäkurppa. Petolinnuista ruskosuohaukka ja nuolihaukka pesivät alueella vuosittain sekä sinisuohaukka ja suopöllö hyvinä myyrävuosina.

Syysmuuton aikaan elokuussa Kaaralla laiduntaa suuria merihanhiparvia. Lahdella voi uiskennella tuhansia vesilintuja ja myöhemmin lokakuussa satoja joutsenia. Vesilintujen määrä vähenee kuitenkin nopeasti metsästyksen alkaessa. Ojakylänlahdella havaittuja harvinaisuuksia ovat mm. avosetti, lampiviklo, ruostesorsa ja tiibetinhanhi.

Arvo Ohtonen

Kaarannokalle pääset käntymällä Ojakylässä Hailuodon päätieltä vasemmalle Ulkokarvoon menevälle tielle. Aja sitä noin kilometri ja käänny vasemmalle heti Likakurkun kosteikon jälkeen. Noin 500 metrin päässä

tie käntyy oikealle kielletty ajosuunta -merkin kohdalta. Aja tätä multatietä vajaa kilometri, kunnes saavut peltoaukealle, jonne torni näkyy. Tornille johtaa muutaman sadan metrin kävelypolku.

Hailuodon Kirkkosalmi

Vuonna 1992 rakennettu torni on kaksitasoinen, alaosastaan katettu ja 10,3 metriä korkea. Torniin pääsee myös pyörätuolilla. Tornin juurella on pysäköinti- ja nuotiopaikka ruokailupyötyneen ja lähimetsikössä on ulko-wc.

Kirkkosalmi on ruovikkoinen, aikoinaan merestä irti kuroutunut sisäjärvi. Tornin pohjoispuolella avautuu Kirkkosalmen perukka laajoine ruovikoineen. Tornin länsipuolella näkyy Kirkonkarien ruovikko- ja pensaikkoalue sekä kauimpana Kirkonkarien avoveden reuna.

Kirkkosalmen sillan edustalta jäät sulavat usein ensimmäisenä koko Hailuodossa, joten siellä nähdään kevään ensimmäiset sorsat, sotkat ja nokikanat. Sulan reunoille Kirkkosalmen perukan puolen vesialueelle voi huhtikuussa kerääntyä satoja joutsenia ja hanhia.

Huhtikuiseen petolintujen kevätmuuton seurantaan Kirkkosalmen torni on yksi Oulun seudun parhaita. Parhaana muuttopäivänä siellä on nähty 900 muuttavaa piekanaa. Useana päivänä tornista saa ihailta paikallisten ja muuttavien maa- ja merikotkien kaartelua. Molempien lajien yhteismäärä useimpina keväinä on kymmeniä. Viime keväinä myös muuttohaukkoja on nähty usein Kirkkosalmella.

Tornin edustalla, Kirkkosalmen perukassa, pesii monipuolinen vesilintu- ja kahlaajalajisto. Pesimälajiston suurimman erikoisuuden,

harmaasorsan, näkee tornista varsin helposti. Joutsenpari asettui pesimään Kirkkosalmen perukkaan vuonna 1994. Muista vesilinnuista perukassa pesii mm. merihanhia, ristisorsia, heinätaveja ja punasotkia. Kahlaajista pesimälajistoon kuuluu mm. jänkäkurppa. Nokikanapaikana Kirkkosalmi on maakuntamme parhaita. Perukan ruovikoissa puhaltellee öisin 1-2 kaulushaikaraa. Tornin edustan ruovikoissa voi nähdä myös Hailuodon linnuston uusimman tulokkaan, viiksitimalin.

Metsästyksen aloituksen jälkeen vesilintujen määrä vähenee nopeasti niiden siirtyessä rauhallisemmille ranta-alueille. Lokakuussa pohjukkaan voi kertyä suuria joutsenmääriä, enimmillään satoja lintuja.

Kirkkosalmen tornista havaittuja harvinaisuuksia ovat mm. haarahaukka, arosuohaukka, kiljukotkalaji, isovesipääsky ja lumihanhi.

Kirkkosalmen lintutornilta pääsee pitkospuita pitkin Kirkonkarien eteläosissa sijaitsevalle lintujen tarkkailuladolle, joka on parimetrinen ruovikon ympäröimä. Rankalato on rakennettu vuonna 1998. Ladon seinissä on katselaukkoja, ja katolla on pieni luukku, josta käsin saa hyvän näköalan länteen päin. Ladosta katsottaessa avovesi jää 300 metrin päähän Kirkonkarien länsipuolelle, joten tarkkailu vaatii kaukoputkea. Ruovikon reunamilla ja vesialueella voi ruokailla runsaasti merihanhia, taveja, haapanoita, lapa-, jouhi-, sini-

Kirkkosalmen lintutorni sijaitsee salmen poikki kulkevan sillan vieressä. Tornille pääset kääntymällä Hailuodon päätieltä kylän kohdalla postin ja Reimari-baarin jälkeen etelään Viinikanlahden tielle. Päätieltä tornille on matkaa noin 1,5 km.

ja ristisorsia, heinätaveja, tukka- ja punasotkia, nokikanoja ja hyvällä onnella harmaasorsia. Kaulushaikara puhauttelee komeaa torveaan aivan lähietäisyydellä.

Arvo Ohtonen

Hailuodon Viinikanlahti

Viinikanlahden toinen lintutorni valmistui vuonna 2000 lahden pohjoisrannalle. Torni on 3 metriä korkea, avoin, yksitasoinen ja siihen mahtuu 5-6 henkeä.

Viinikanlahden itärannalle syksyllä 1997 rakennettu lava on noin metrin korkuinen ja sieltä näkee melko hyvin suurimman osan lahdesta. Lavalle mahtuu kerrallaan 3-4 henkeä.

Viinikanlahti yhdessä länsipuolisen Pöllänlahden kanssa muodostaa pitkän lahdelman Hailuodon etelärannalle. Rannat ovat alavia, ruovikon valtaamia niittyjä.

Viinikanlahti on toukokuussa Hailuodon parhaita vesilintupaikkoja. Siellä näkee runsaasti etenkin telkkiä, koskeloita, pilkkasiipiä, tukka- ja punasotkia, uiveloita ja silkkiuikkuja. Lahden säännöllinen erikoisuus ovat muuttomatallaan levähtävät lapasotkat. Lintulavalta voi seurata hyvin myös petolintujen kevätkuuttoa.

Viinikanlahden pesivä vesilinnusto on hyvin monipuolinen. Lahden harvalukuisia pesiviä vesilintulajeja ovat mm. pilkkasiipi, isokoskelo, merihanhi, mustakurkku-uikku, heinätavi ja ristisorsa sekä viime vuosina melko säännöllisesti uivelo. Kahlaajista vesipääsky kuuluu lahden satunnaisiin pesimäerikoisuuksiin. Muita lahden säännöllisiä pesimälajeja ovat mm. ruskosuohaukka ja kurki sekä hyvinä myyrävuosina sinisuohaukka ja suopöllö.

Viinikanlahden rantametsiköissä ovat satunnaisesti pesineet mm. lapinpöllö, pohjan- ja pikkutikka, peukaloineen ja kultarinta. Ranta-koivikossa on pesimäaikaan tavattu pyrstötiainen ja rantapensaikossa kuultu pensassirkkalintu. Erikoisin alueen pesimälajeista on ollut harmaahaikara. Muista satunnaislajeista lahdelta on nähty pikkujoutsen ja liejukana.

Arvo Ohtonen

Viinikanlahden pohjoisrannan lintutornille pääset joko Patelanselän länsipäästä lähtevältä metsäautotieltä, jonka päähän voit paikoittaa autosi. Tästä johtaa noin 1 km:n polku lintutornille. Toinen tapa on kulkea kävelypolkua pitkin, joka alkaa Viinikantieltä ja johtaa 1,3 km:n matkan ylittäen Patelanselän ja Viinikanlahden välisen Salmenkurkun.

Viinikanlahden itärannan lintulavalle pääset parhaiten noin 2,5 kilometriä Kirkkosalmen sillan eteläpuolelta Lemmeksestä. Aja 100 metriä eteenpäin siitä kohdasta, missä kapea peltosarka

pistää rannan lähelle. Tieltä lähtee polku ja pitkospuut lintulavalle, joka sijaitsee 400 metrin päässä tiestä lahden pohjukassa harvaa ruovikkoa kasvavalla rantaniityllä. (Katso sivun 67 kartta)

Hailuodon Syökarinlahti

Syökarinlahden lintutorni ja ruokailupaikaksi tarkoitettu vanha rankalato valmistuivat maaliskuussa 1998. Torni on 8,1 metriä korkea, avoin ja yksitasoinen.

Syökarinlahti on noin puolen neliökilometrin kokoinen merestä irtikuroutunut kluuvijärvi. Avovettä on vain kymmenesosa järven pinta-alasta. Lahtea reunustaa hyvin korkea vesirajaan saakka ulottuva ruovikko, joten se sopii kaikkein vaativimmillekin ruovikkolajeille. Ympäröivät metsät ovat olleet lehtimetsiä, mutta niitä on hakattu, ja valtaosalle hakkuualueista on istutettu kuusta.

Syökarinlahdella on retkeilty vähän, joten sen linnustoa ei tunneta kovin hyvin. Petolintujen muutontarkkailuun korkea torni soveltuu melko hyvin. Syökarinlahti on myös hyvä yölaulajapaikka. Siellä on kuultu muutaman kerran mm. Oulun seudulla hyvin harvinaiset luhtakana ja rytikerttunen. Monipuoliseen vesilinnustoon kuuluvat silkkiuikku, merihanhi, haapana, tavi, heinätavi, lapasorsa, tukkakoskelo ja pilkkasiipi. Harvalukuisesta lajistosta lahdella pesivät säännöllisesti mm. merihanhi, kaulushaikara, ruskosuohaukka, kurki, pikkulokki ja nokikana.

Arvo Ohtonen

Tornille pääsee ajamalla Syökariin vievää tietä Viinikanlahden kohdalta vielä 500 metriä eteenpäin, jolloin saavutaan Louekarin peltoaukealle. Peltoaukean itäreunasta ennen Hanhiseen lähtevää metsätietä lähtee traktoripolku vinosti oikealle (etelään). Tornille on matkaa vajaa kilometri huonokuntoista polkua pitkin. Lähellä tornia on muutama sata metriä pitkoksia sekä ruokailulato ja ulko-wc.
(Katso sivun 67 kartta)

Hailuodossa lintutornien yhteyteen on rakennettu taukolatoja mm. Syökarinlahdelle.

Hailuodon Maasyvänlahti

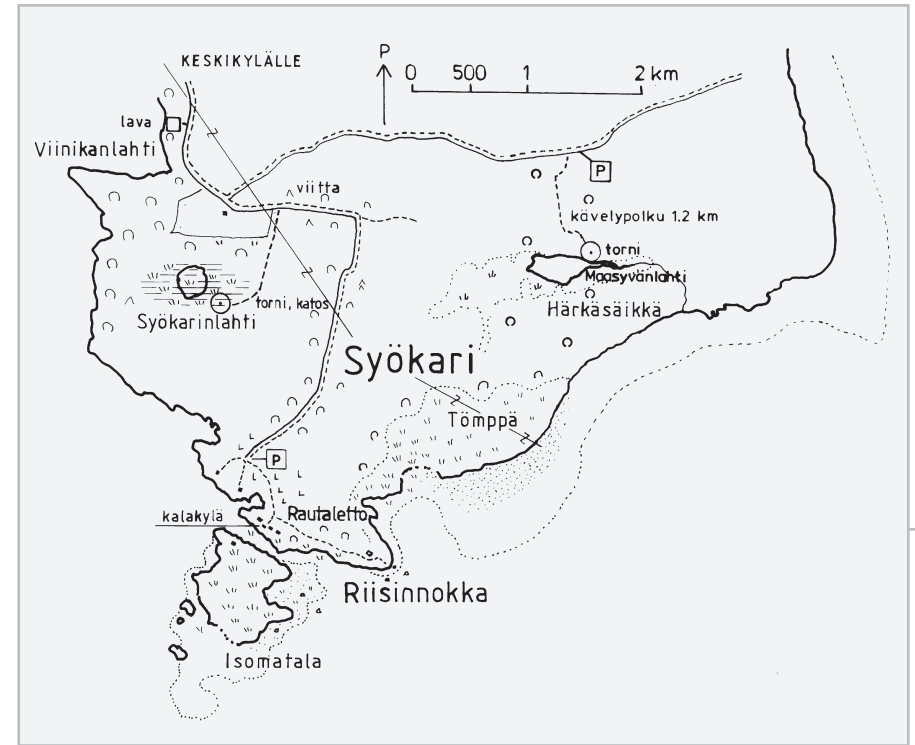
Vuonna 2000 valmistunut torni on avoin, yksitasoinen, 5 metriä korkea ja siihen mahtuu 5-6 henkeä.

Hailuodon kaakkoisosassa Syökarissa on kymmenkunta merestä irti kuroutunutta sisävettä, joista vesipinta-alaltaan vajaan 10 hehtaarin kokoinen Maasyvänlahti on suurin. Kaikki Syökarin sisävedet ovat ruovikkorantaisia, reheviä ja sameavetisiä. Lampien kokoon nähden niiden linnusto on runsas ja monipuolinen. Maasyvänlahti sijaitsee runsaan puolen kilometrin päässä merenrannasta, ja se kuuluu Ison Matalan - Härkäsäikän luonnonsuojelualueeseen. Maasyvänlahti on osa vesistö- ja kosteikkojuottia, joka kulkee Hailuodon itärannalta Satamaperän luhtien kautta Louekarinkurkuun ja Viinikanlahdelle, mikä vielä 1900-luvun veneilykelpoisena alussa erotti Syökarin Hailuodon pääsaaresta.

Maasyvänlahden pohjoisranta Hanhisen puolella on jyrkempi kuin muualla, ja alunperin kuusivaltainen metsä ulottuu lähelle rantaa. Muut rannat ovat paljon laakeampia, ja länsipuolella luhdat jatkuvat kilometrin verran sisemmäksi. Täällä on mm. pesinyt Suomen ensimmäinen mustapyrstökuiripari 1950-luvulla. Idässä luhdat jatkuvat Isoon Härkäsäikkään asti. Maasyvänlahden eteläpuolella on luhtia ja ruovikoita, joista etelään alkaa Munakuljun harmaaleppä- ja hieskoivuvaltainen leh-

timetsä, missä havupuita ei vielä kasva lainkaan. Muistona merenrantavaiheesta Maasyvänlahdella kasvaa jopa nelilehtivesikuusta, joka on Jäämeren ja Perämeren merenrantakasvi.

Maasyvänlahden rannoilla korkea ruovikko kasvaa monin paikoin syvässä vedessä. Tällaisilla paikoilla viihtyvät vaateliaat eteläiset ruovikkolajit kuten kaulushaikara, ruskosuohaukka ja luhtakana. Muita Maasyvänlahden pesimälajeja ovat mm. silkkiiukku, merihanhi, harvinainen harmaasorsa, heinätavi, lapasorsa, punasotka, nokikana, luhtahuitti, kurki, jänkäkurppa ja sinisuohaukka. Lahden rannoilla on kuultu kultarintoja, mustapääkerttuja, pensassirkkalintuja, peukaloisia ja jopa useita satakieliä yhtäaikaan. Lahden luoteispuolella Larikassa on ollut turturikyöhykyn reivi. Hyvinä myyrävuosina huhtitoukokuun äänimaisemaan ovat kuuluneet yhtä aikaa kaulushaikarat ja useat pöllöt lapinpöllöä myöten. Eniten muuttovieraita Maasyvänlahdella oleskelee syysmyrskyjen aikaan, jolloin lahdelle voi kerääntyä satoja joutsenia ja moninkertainen määrä sorsia. Keväällä petolintujen muuttovirta kulkee Maasyvänlahden kautta, ja etenkin merikotkat jäävät usein pitkäksi aikaa lahdelle ja laskuojan varteen kutukalan pyyntiin.

Maasyvänlahden laskuoja kaivettiin salaa auki syksyllä 1992, ja vedenpinta putosi ainakin 30 senttimetriä. Entisöinti viipyi, ja seuraavien vuosien aikana Maasyvänlahti heikkeni vakavasti: Lähes koko itäinen kolmannes täyttyi ruovikolla, ja rantapalpakko täytti valtaosan osan suurimmasta yhtenäisestä vesialueesta. Etenkin vesilinnusto kärsi kovasti. Entisöintitoimiin, joihin kuuluivat peratun laskuojan tammeaminen ja pahiten umpeen kasvaneiden vesialueiden ruoppaus, päästiin vasta 1990-luvun loppupuolella. Vuoden 1999 havaintojen perusteella vesilinnusto on nyt hitaasti toipumassa.

Juha Markkola

Maasyvänlahdelle pääset, kun käännyt Viinikantieltä Viinikanlahden jälkeen vasemmalle Härkäsäikkään johtavalle tielle. Kuljettuasi tätä tietä noin 3,5 km, on tienvarressa p-paikka, josta lähtee oikealle etelään päin noin 1,2 km:n mittainen viitoitettu polku Maasyvänlahden tornille.

Oulun Kempeleenlahti

Yksitasoinen, 4,2 metriä korkea torni on rakennettu 1980-luvun alkupuolella. Siihen mahtuu 3-4 henkeä.

Kempeleenlahti on niittyrantainen matala merenlahti. Niityn on paikoin vallannut järviruoko ja -kaisla. Niittyjen maanpuolella kasvaa lehtipensaikkoo ja ylempänä harmaalepikkoo ja koivikkoo. Alueesta on rauhoitettu luonnonsuojelualueeksi 206 hehtaaria. Lintutorni sijaitsee suojelualueen keskivaiheilla, Myllyojan suulla. Lintutornilta näkee lisäksi suojelualueeseen kuuluvalla Selkäkarin saarella.

Kempeleenlahti on Oulun merkittävimpiä ranta- ja vesilinnuston pesimäalueita. Sen arvo myös muutosajaisena kerääntymisalueena on huomattava, ja se on valtakunnallisesti merkittävä lintuvesikohde.

Keväällä Kempeleenlahden jääpeite avautuu melko myöhään toukokuussa, mutta sinne kerääntyy heti merkittäviä määriä vesilintuja, joista enemmistö on telkkiä, tukkasotkia ja isokoskeloita. Vähemmässä määrin kerääntyy mm. silkkiuikkuja, härkälintuja ja uiveloita. Suurin osa vesilinnuista viihtyy suojelualueen pohjoisosan ja Selkäkarin saaren välissä. Toukokuussa parhaimpaan muuttoaikaan kahlaajia, etenkin suokukkoja ja liroja, voi olla sadoittain.

Vesilinnuista yleisimmät pesimälajit ovat sinisorsa, tukkasotka, lapasorsa, tavi ja haapana. Sorsien erityisesti haapanoiden, sulkasatoisia koirasparvia kerääntyy lahdelle

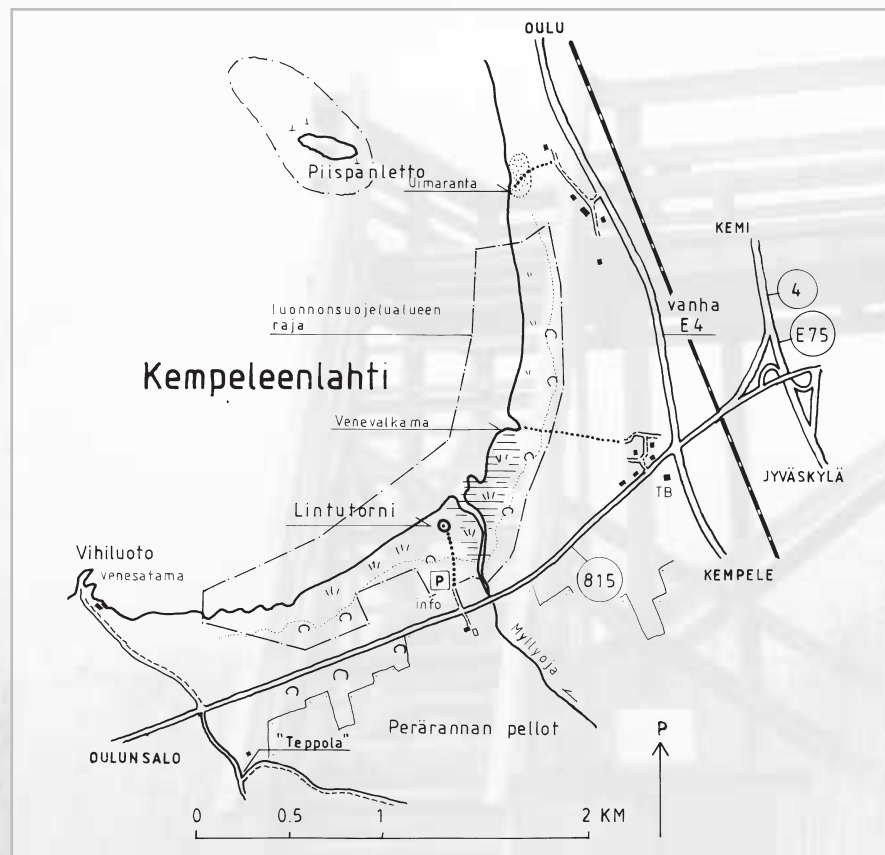
kesäkuussa. Harvalukuisimpia pesijöitä ovat heinätavi ja punasotka. Myös harmaasorsa on tavattu pesimäaikaan. Kahlaajista yleisimmät pesijät ovat kuovi, taivaanvuohi ja punajalkaviklo. Muita tyypillisiä lahdella pesiviä lajeja ovat suokukko, liro, valkoviklo, töyhtöhyppä, pikkutylli ja meriharakka. Tornilta voi nähdä myös ruskosuohaukan, suopöllön tai tuulihaukan saalistuslennollaan.

Yleisimpiä ruovikoiden pesimälintuja ovat ruokokerttunen ja pajusirkku. Pensaikko- ja metsäalueilla vallitsevat pajulintu, lehtokerttu ja punavarpunen. Kempeleenlahden arvokkain pesimälaji on Suomessa hyvin harvinainen kultasirkku. Kultasirkun kanta on laskenut viime vuosina huolestuttavasti muutama pariin. Lajia ei enää kuule lintutornin läheisyydessä, sillä reviirit ovat sijoittuneet alueen pohjoisosiin.

Loppukesästä lähtien Kempeleenlahden rannoilla voi veden korkeudesta riippuen nähdä syysmuutolla levähtäviä kahlaajia: vikloja, tyllejä ja sirrejä.

Elokuusta lähtien Kempeleenlahdelle kerääntyy sadoittain vesilintuja, koska metsästyksellä on alueella kielletty. Syys- ja lokakuussa lahdella näkee runsaasti tukkasotkia, silkkiuikkuja, isokoskeloita ja uiveloita. Lahden rantametsiä myöten käy muuttoaikaan rastas- ja pikkulintuvirta, jota voi tarkkailla tornista.

Sami Timonen

Oulusta Oulunsaloon vievältä tieltä kääntyy Myllyojan sillan jälkeen lahdelle vievä tie opasteineen oikealle, ja ajettuasi sitä sata metriä saavut Kempeleenlahden luonnonsuojelualueen p-paikalle. Tornille johtaa p-paikalta 500 metrin pituinen luontopolku, joka tekee lenkin suojelualueella.

Oulun Letonniemi

Lava on rakennettu v. 1996. Se on yhden metrin korkuinen ja siihen mahtuu 1-2 henkeä.

Letonniemen merelle työntyvällä niemellä on noin 30 hehtaarin kokoinen Oulun kaupungin luonnonsuojelualue. Alueella vallitsevat rehevät, lehtomaiset lehtimetsät, joihin on paikoin istutettu kuusta, sekä niittyrantaiset ja ruovikkoiset merenrannat.

Lintulavalta avautuu rajoitettu näkyvyys niemen pohjoispuoliselle merialueelle. Lavalta voi havainnoida lähinnä tavanomaisia rantaniityn ja -veden lintuja. Lavaa ympäröivät ruovikko ja pajupensaat ja rannan puolella kasvaa rehevää lehtimetsää.

Letonniemen suojelualueen rannoilla vesilinnuista yleisimmät pesimälajit ovat sinisorsa, tukkasotka ja tukkakoskelo sekä haapana. Myös lapasorsa pesii säännöllisesti ja heinäntavinkin tapaa silloin tällöin. Merihanhia pesii muutama pari. Kahlaajat, mm. kuovi, punajalkaviklo ja suokukko, pesivät kapeilla rantaniityillä ruovikon lomassa. Lokkilinnuista pesivät kalalokki ja kalatiira, mutta paikalla näkee kesälläkin parhaimmillaan jopa satakunta nauru-, harmaa- ja merilokkia. Ruskosuhaukka pesii alueen eteläpuolisella ruovikkoalueella.

Rantavyöhykkeen ruovikoissa pesii runsaasti ruokokerttusia ja pajusirkkuja. Rantametsien tyyppilajeja ovat pajulintu, peippo, harmaasieppo ja lehtokerttu. Kololinnuista

tiaisia ja kirjosiippoja on runsaasti. Harvinaisimpia laululintuja edustavat kultarinta ja mustapääkerttu. Muualla Oulussa harvalukuinen siirtäjä on Letonniemen valoisien lehtimetsien tyyppilaji. Myös pikkutikka pesii Letonniemessä ja pohjantikka on pesimäajan ulkopuolella säännöllinen näky.

Syksyllä muuttoaikaan Letonniemen metsiköt kuhisevat rastas- ja urpiaisparvia.

Sami Timonen

Käänny Oulusta Haukiputaalle johtavalta Haukiputaantieltä vasemmalle Rajahaudantielle, joka johtaa venesatamaan. Sataman eteläreunalta lähtee viitoitettu polku Letonniemeen, joka jatkuu niemen ympäri kulkevana 3 km pitkänä opastettuna luontopolkuna. Luontopolulta johtaa noin 200 metriä pitkä, viitoitettu sivupolku Letonniemen pohjoisosassa sijaitsevalle lintulavalle.

Oulun Huutilampi

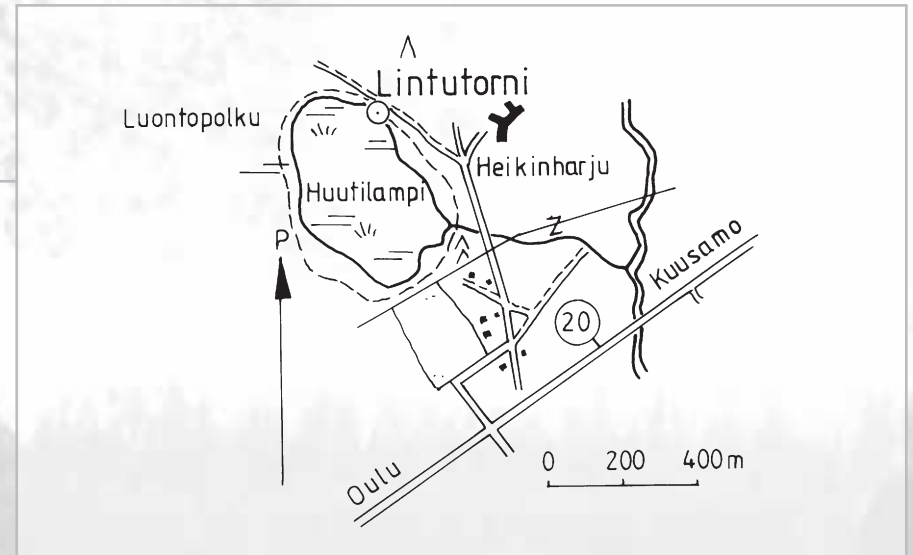
Vuonna 1995 rakennettu lava on 0,7 metriä korkea ja siihen mahtuu 2-3 henkeä.

Huutilampi on asemakaavalla suojeltu matala ja umpeenkasvava noin 20 hehtaarin kokoinen lampi. Sen rannat ovat luhta- ja saranevaa. Lammen keskiosissa on pari pientä avovesilamparettia. Tuoreet mäntykanakat ympäröivät järveä.

Huutilammen muutto- ja pesimälinnusto on lajistoltaan niukahko. Paikan näkyvin ja kuuluvuin piirre on Oulun seudun suurin naurulokkiyhdyiskunta, jossa on pesinyt jopa noin 500 paria lokkeja. Lisäksi alueella oleskelee runsaasti pesimättömiä yksilöitä. Toukokuun lopussa lintuja voi olla tuhansittain. Vesilinnuista lammella pesivät tavi ja tukkasotka. Rantaniityllä varoittelee isokuovi ja soidintaa suokukko. Rannalla laulaa pajusirkkuja.

Sami Timonen

Käänny Oulu-Kuusamo-tieltä Hönttämäen liittymästä Heikinharjuun päin ja jatka vastaanottokeskuksen ohi Pitkäsuontietä pitkin parisataa metriä. Tällöin tien eteläpuolella on Huutilammen nuotiopaikka. Lampea kiertää läheistä Timosenkosken luontokoulua varten laadittu luontopolku. Nuotiopaikalta on polkua pitkin noin 50 m:n matka lintulavalle.

Haukiputaan Vainiolanjärvi

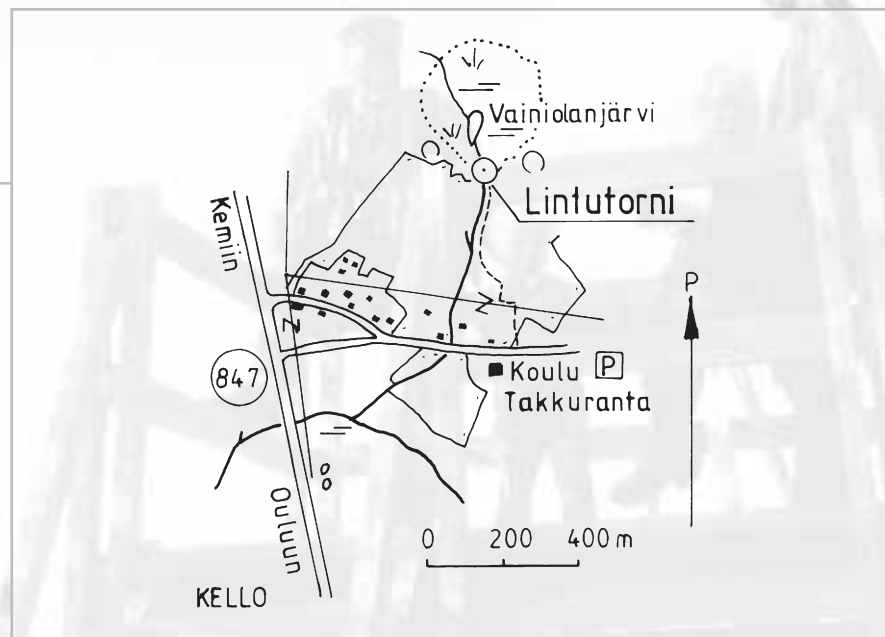
Lintujen katselulava on rakennettu vuonna 1998, se on 2,3 metriä korkea ja siihen mahtuu 1-2 henkeä.

Haukiputaan Takkurannalla sijaitseva Vainiolanjärvi on pieni, rehevä ja lähes umpeenkasvanut lampi. Vainiolanjärven etelärannalle on rakennettu kevättalvella 1998 matala katselulava, jolta järven linnustoa voi tarkkailla.

Vainiolanjärven linnustosta on vain hajahavaintoja. Kevätmuuttoaikana järvellä levähtää joutsenia ja puolisuikeltajasorsia. Pesimäaikaan lammella on nähty heinätavipari. Kevät on parasta havainnointiaikaa, kesemmällä lintuja ei kasvillisuuden seasta juurikaan näe. Järven eteläpuolisilla pakettipelloilla ja pensakoissa on havaittu muun muassa lehtokurppa, pikkutikka, satakieli ja pensaskerttu. Sarvipöllö pesi Vainiolanjärven lähetyvillä kesällä 1996 ja viitasirkkalintu lauloi vuonna 1998.

Pekka Rahko

Käänny vanhalta nelostieltä Takkurannan kylätielle. Risteys on noin kilometri Kellon Shelliltä pohjoiseen. Yksi kilometri risteuksen jälkeen kylätien eteläpuolella on Takkurannan koulu, jonka pihaan auton voi jättää. Vainiolanjärvi sijaitsee koulun pihalta noin 500 metriä pohjoiseen pakettipeltojen takana. Kulku järvelle mutkittelee vanhoja peltoteitä pitkin. Opastusta tai viitoitusta ei ole. Keväällä järvelle vievän polun juuri erottaa, mutta kesällä reitti katoaa runsaan kasvillisuuden sekaan. Polun alun löytää kävelemällä Lennanpolkua satakunta metriä, kääntymällä luoteeseen vanhaa latoa kohti ja jatkamalla ladon jälkeen pohjoiseen kärrytien pohjaa.

Utajärven Ahmasjärvi

Vuonna 1997 rakennettu lintutorni on avoin, yksitasoinen, 5 m korkea ja siihen mahtuu 8-10 henkeä.

Ahmasjärvi on peltojen ympäröimä 394 hehtaarin laajuinen valtakunnallisesti arvokas lintuvesi. Järven kaakkoisreunalla sijaitsevasta tornista näkee parhaiten järven keski- ja itäosan linnut. Valaistuksen suhteen tornin sijainti on hyvä: lintuja voi tarkkailla myötä- tai sivuvalossa lähes koko päivän. Parhaat lintualueet ovat järven itä- ja länsipäässä sekä pohjoisreunalla Seppälänniemen ympärillä. Lintutornin lisäksi sopivia havainnointipisteitä on järven kiertävän tien sivuhaarojen päissä. Pysyvä asutus ja lomamökkit tulee ottaa huomioon liikuttaessa alueella.

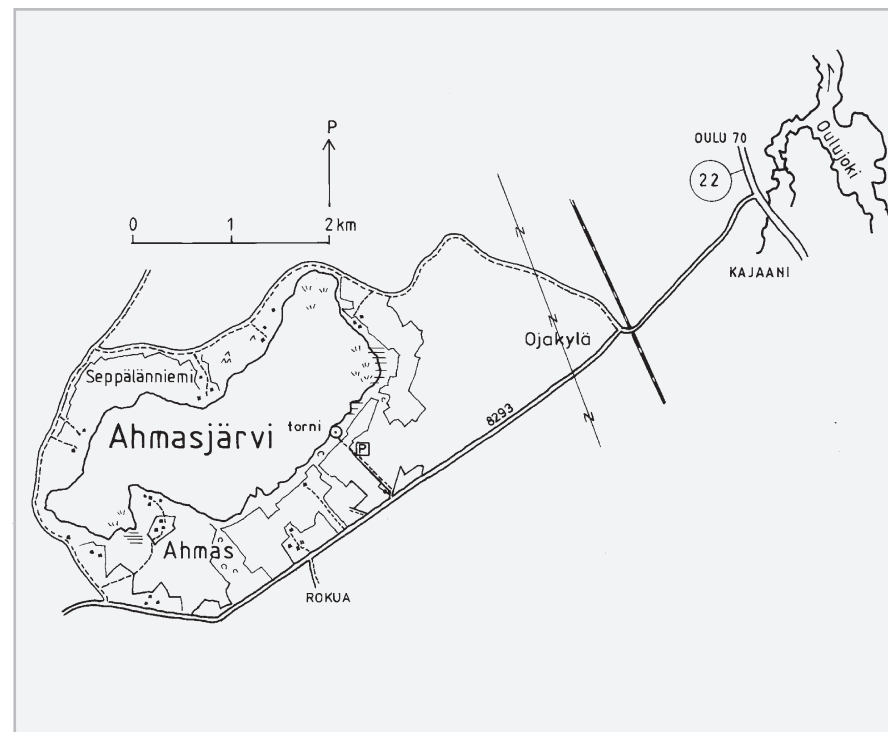
Lintujen tarkkailun kannalta parasta aikaa on toukokuu, jolloin pesimälinnusto on saapunut ja läpimuuttajia on runsaasti. Vesilintujen ja kahlaajien määrät ovat enimmäkseen muutamia satoja. Huhtitoukokuussa pieniä joutsen- ja hanhiparvia voi pysähtyä joskus ruokailemaan.

Kesäkuussa ympäri järveä nousevat laajat kortteikat tarjoavat suojan ja ruokailuympäristön lukuisille sorsapoikueille. Seppälänniemen itäpuolen lokkiyhdyksessä pesii satoja naurulokkeja ja vajaa 200 pikkulokkiparia. Lokkien suojassa viihtyvät myös monet vesilintulajit, joista tavallisimmat ovat tukka-

sotka, tavi, jouhisorsa ja haapana. Tavallisten pesijöiden joukosta voi löytää mm. heinätavin, uivelon, nokikanan ja punasotkan. Ahmasjärvi on Pohjois-Pohjanmaan tärkein silkkiuikkujen pesimäjärvi - keskikesällä järvenselällä saattaa nähdä yli 200 uikkua. Satunnaispesijöihin kuuluvat eteläinen harmaasorsa ja kaakkoinen harvinaisuus kultasirkku. Pesivien lintuvesilajien kokonaismäärä on runsas 30. Ympäristössä pesivät kuikat, kaakkurit ja kalasäsket käyvät kalastelemassa Ahmasjärvellä.

Syksyinen Ahmasjärvi on hiljainen: äänekkäät lokit lähtevät tavallisesti jo heinäkuussa. Elokuussa järvelle alkaa kerääntyä muuttosorsia, jotka kuitenkin lähtevät sorsastuksen alkaessa. Syyskuussa järvellä voi nähdä muutamia kymmeniä joutsenia ja niiden seurassa haapanoita, jouhisorsia ja telkkiä. Lokakuussa järvelle saapuu kalastelemaan satoja isokoskeloita.

Jorma Pessa

Ahmasjärvelle pääset Oulu-Kajaani tieltä nro 22. Käänny Ahmakseen vievälle tielle ja aja sitä noin 5 kilometriä. Tieltä erkanee oikealle Linturannantie, joka johtaa p-paikalle. Tästä johtaa

ojanviertä myöten n. 300 m:n polku tornin kodalle ja nuotiopaikalle, ja torni on noin 100 metrin päässä nuotiopaikasta. Paikalla on myös ulko-wc.

Utajärven Vähä-Ruohonen

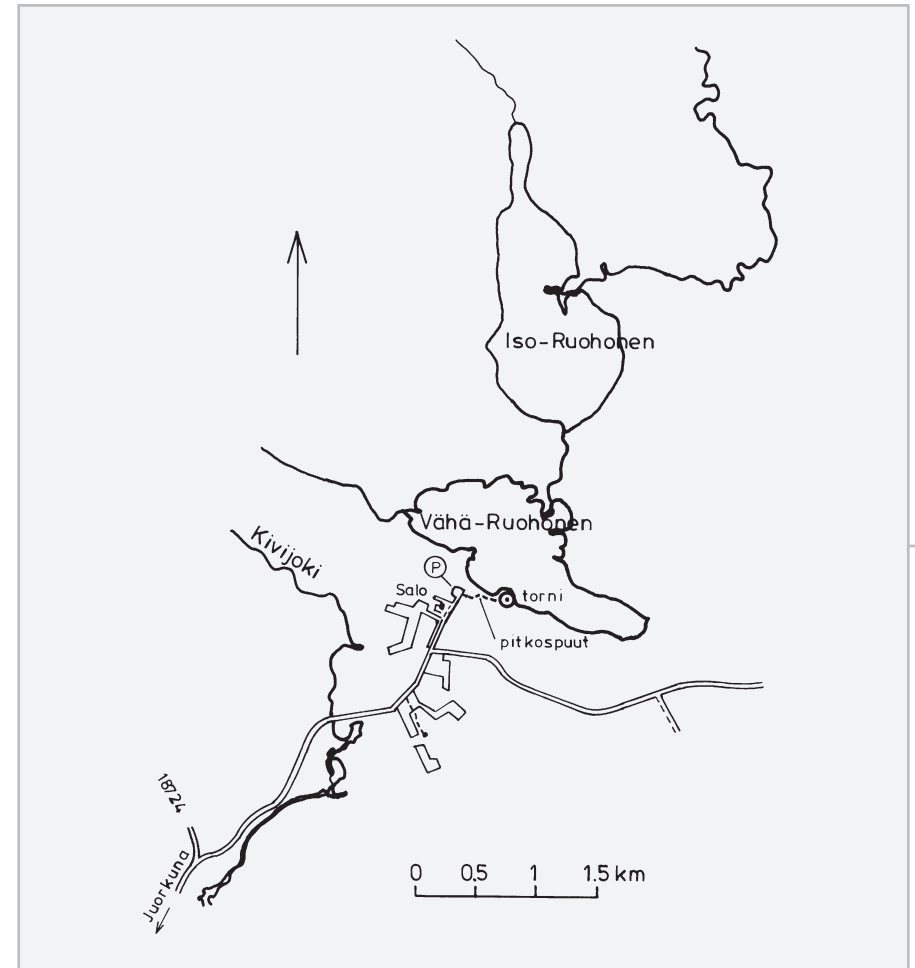
Vähä-Ruohosen torni on yksitasoinen, vuonna 1999 rakennettu, noin 4 m korkea, ja se on umpinainen ja katettu. Tarkkailukopin ikkunat on peitetty läpinäkyvillä muovilevyillä, ja sinne mahtuu 2-3 henkeä. Tarkkailua haittaavat jonkin verran aivan tornin eteen jätetyt männyt. Lähistöllä on retkeilijöitä varten nuotiopaikka ja laavu.

Vähä-Ruohonen on matala, korkeintaan metrin syvyinen ja mutapohjainen, noin 2 x 0,8 km:n suuruinen, ja sitä ympäröivät laajat suoalueet. Rannat ovat muutamaa metsäistä kangasta lukuun ottamatta suureksi osaksi puuston peittämää rämettä. Järven eteläpäässä avautuu näkymä myös läheiselle avoimelle nevalle. Itse järvi on kesäisin 80 % alalta tiheän ja yhtenäisen järvikaislakasvuston peittämää etenkin pohjoispäässä. Tornin edustalla ja siitä etelään avautuvalla lahdella on kuitenkin laajoja avovesialueita ja kaislatuppaita siellä täällä. Lisäksi rantoja ympäröi kauttaaltaan muutaman kymmenen metrin levyinen avovesialue. Lintujen havainnointi muualta kuin tornista on vaikeaa matalien ja osin vaikeakulkuisten rantojen vuoksi.

Vähä-Ruohosella ei ole ennen tornin rakentamista retkeilty kovin paljon sen hankalan havainnointavuuden vuoksi. Kevätmuuttoa lukuun ottamatta linnut katoavat helposti kasvillisuuden sekaan, jonne kaukoputkellakin on ollut

hankala matalalta rannalta nähdä. Tornin kohdalla havainnointi onnistuu ja sieltä pääsee näkemään kaislatuppaasta toiseen uivia lintuja. Järvi tunnetaan kuitenkin vanhaan monipuolisesta ja runsaasta vesilinnustosta. Sen vuoksi järven miehittävät syksyisin kymmenet sorsastajat, jotka ajavatkin linnut varsin pian läheisille soille ja rauhallisemmille järville. Tiedot linnustosta ovat siten varsin niukat. Järvellä pesii sini- ja jouhisorsa, tavi, haapana, telkkä ja tukkasotka. Silkkiuikku ja kalatiira ovat myös vakiuisia pesijöitä. Läheisiltä soilta kuuluvat liro, valko- ja mustaviklo sekä siellä mäkättää taivaanvuohi. Muita tavallisia lajeja järvellä ja sen läheisyydessä ovat pikkukuovi ja metsähanhi. Silloin tällöin pääsee seuraamaan saalistavaa ampu-, nuoli- tai tuulihaukkaa tai näkee sinisuohaukan ilmestyvän lähistön suolta.

Eino Mikkonen

Aja Utajärveltä Puolangalle menevää tietä nro 837 30 km ja käänny Juorkunan kylän kohdalla vasemmalle Olvasjärvelle menevälle tielle. Aja sitä noin

2 km, kunnes viistosti oikealle kääntyy Salontie. Aja tien päähän. Siellä on pysäköintipaikka, jolta lähtevät pitkospuut noin 300 m:n päässä olevalle tornille.

Utajärven Pikku-Timonen

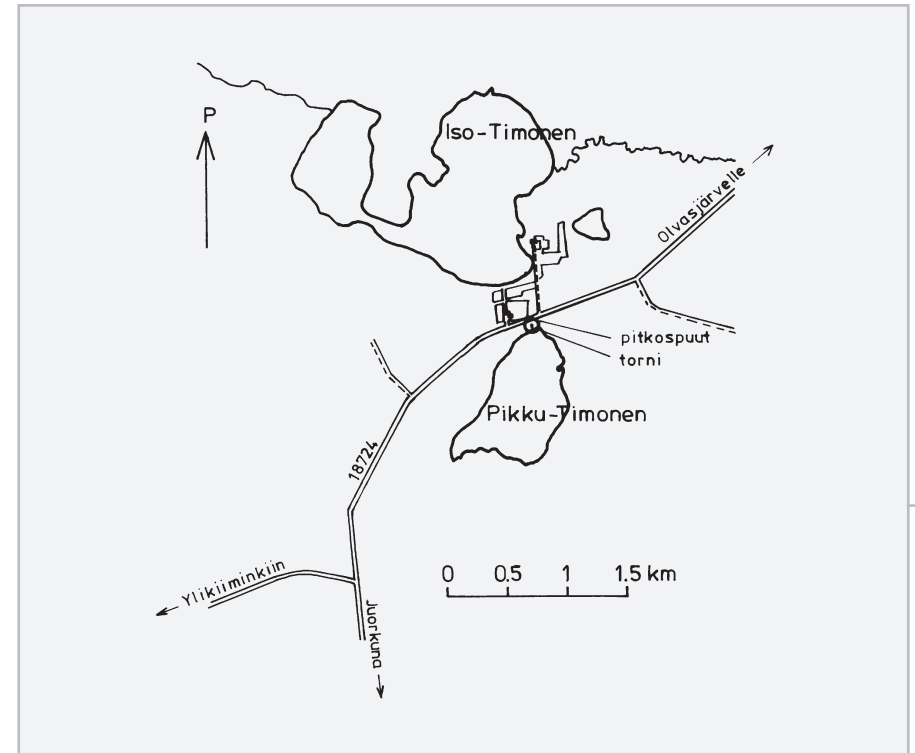
Pikku-Timosen katettu torni on yksitasoinen, vuonna 1999 rakennettu ja noin 4 m korkea. Läpinäkyvin ikkunalevyin varustettuun tarkkailukoppiin sopii kaksi henkeä.

Pikku-Timonen on matala, noin 100 ha:n suuruinen järvi, jota ympäröivät suot ja metsäiset kankaat, lisäksi etenkin eteläpuolella on laajoja suoalueita. Monin paikoin metsä ulottuu lähelle rantaa, mutta kuitenkin järveä ympäröi 20–50 m:n levyinen avoin pehmyrantaan neva. Tornin puoleisella reunalla on laajahko kortteikko, avovesialue avautuu sen takana ja ulottuu vastarannalle asti. Koko järvi on suhteellisen hyvin kaukoputkella hallittavissa.

Järven linnusto on paikallisesti monipuolinen, mutta yksilömäärät eivät ole kovin suuria. Muuttoaikoina vesilintuparviin yksilömäärät pysyttelevät korkeintaan muutamissa kymmenissä. Pesiviä vesilintuja on vajaa viisikymmentä paria. Arvokkaimpia lajeja ovat härkälintu, joutsen, kuikka, lapasorsa, mustalintu, pilkkasiipi ja uivelo. Mahdollisesti mustakurkku-uikku pesii joinakin vuosina. Järven rannan nevalle on pesinyt kurki ja soiden kahlaajat liro, metsä-, musta- ja valkoviklo kuuluvat tyyppilliseen äänimaisemaan. Hyvinä myyrävuosina järven reunoja kiertelevät suopöllö sekä lapinharakka, ja metsässä pesii ampu- tai tuulihaukka. Kymmenet pääskyt ruokailevat säännöllisesti järvellä ja satunnaisesti kaakkuri ja

lokit, jotka ovat toisin ratkaisevasti vähentyneet paikallisen mökkiläisen hävitettyä pesivän naurulokkiyhdyskunnan. Alkukeväästä leimallista on jäällä tapahtuva kymmenien teerien soidin, jota pääsee seuraamaan helposti tornista. Harvinaisempia havaittuja lajeja edustaa mm. pikkutikka.

Eino Mikkonen

Aja Utajärveltä Puolangalle menevää tietä nro 837 30 km ja käänny Juorkunan kylän kohdalla vasemmalle Olvasjärvelle menevälle tielle. Aja sitä noin 12 km. Tien oikealla puolella noin

100 m:n päässä näkyy järvi ja lintutorni. Opastetta tai parkkipaikkaa ei tornin luona ole. Auto täytyy jättää tien reunaan, josta tornille johtavat pitkospuut.

Ylikiimingin Jolosjärvi

Vuonna 1997 valmistunut lintutorni on korkeudeltaan 2,4 m, se on katettu ja yksitasoinen ja siihen mahtuu 4-5 henkeä.

Kiiminkijoen valuma-alueella sijaitseva Jolosjärvi on valtakunnallisesti arvokas 77 hehtaarin laajuinen lintujärvi. Lintutorni sijaitsee järven eteläpäässä lintujen tärkeimän pesimäalueen läheisyydessä. Valaistuksen suhteen parasta havainnointiaikaa ovat aamu ja päivä. Illalla vastavalo häiritsee havainnointia. Muita hyviä tarkkailupisteitä ovat Timolansalmen silta ja kansakoulun veneranta.

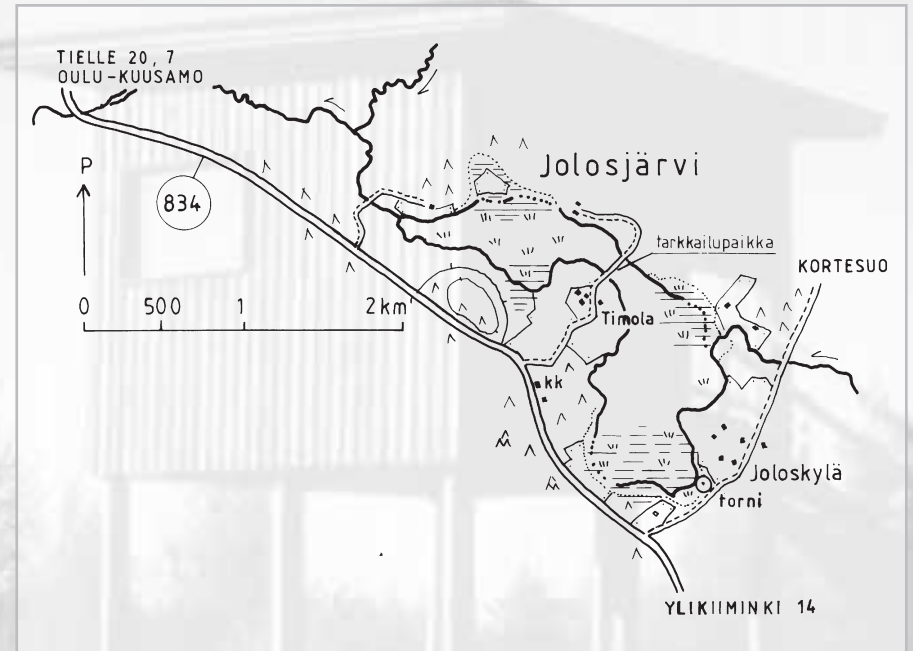
Lintujen tarkkailun kannalta vuoden paras havainnointiaika on keväällä ja alkukesällä, jolloin pesijät ovat saapuneet ja muuttajia on vielä nähtävillä. Kevätmuuttajista näkyvimpiä ovat vesilinnut ja kahlaajat. Levähtäjämäärät ovat tavallisesti kymmeniä, mutta joskus jopa satoja yksilöitä. Runsaslukuisimpia levähtäjiä ovat tavi, haapana, suokukko ja liro. Vesilinnut ja kahlaajat suosivat järven eteläpään luhtaisia rantoja.

Kesällä vesikasvillisuus on rehevää: hehtaarien laajuiset kortteikot ja avovedessä kasvavat vidat, ärviät, palpakot ja ulpukat ovat maisemalle leimallisia. Järven eteläpäässä sijaitseva saraikon ja kortteikon muodostama saari on lintujen tärkein pesimäalue. 250 parin lokkiyhdyksessä pesii vajaa 100 pikkulokkiparia ja yksi harmaalokkikin. Yhdyskunta tarjoaa suojaa kymmenille

vesilintu- ja kahlaajapareille. Lintutornista voi tarkkailla häiriötä aiheuttamatta lokkikeskittymän vilkasta ja äänekästä elämää. Jolosjärven pesimälinnusto on runsas koostuen 43 lintuvesille ominaisesta lajista. Vesilintuja pesii 11 ja kahlaajia 13 lajia. Parimäärät ovat kuitenkin melko pieniä. Harvalukuisimmat pesijät ovat mustakurkku-uikku, uivelo, jänkäkurppa, vesipääsky, kurki ja nokikana. Alueella on havaittu pesimäaikaan satunnaisesti myös mustatiira ja ruskosuohaukka.

Syysmuutto alkaa mustaviklojen paluumuutolla jo kesäkuussa. Sorsakoiraita alkaa kerääntyä järvelle pieniä määriä usein jo tätä ennen. Sulkasatomuutolle lähteneet sorsat poistuvat järveltä kuitenkin kesäkuun aikana. Heinäkuussa järvi hiljenee lokkien lähdettyä muutolle. Vesilintupoikueita voi nähdä etenkin tyyninä kesäiltoina jopa kymmeniä joukossaan lähijärvellä pesinyt joutsenpari poikasineen. Sorsalintujen muutto alkaa elokuun alkuviikkoina. Levähtäjien määrät nousevat enimmillään 200-300 yksilöön. Sorsastus karkottaa linnut ja hiljentää järven elokuun lopulla. Pienestä koostaan johtuen Jolosjärvi ei houkuttele merkittävämmiin syyskuussa muuttavia sorsia.

Jorma Pessa

Ajettuasi Oulu-Kuusamo-tietä 31 km käänny oikealle tielle nro 834. Aja tätä tietä noin 8,5 km, ja käänny vasemmalle Kortesuolle vievälle tielle. Aja vajaa yksi kilometri ja torni on tienvarressa vasemmalla.

Ylikiimingin Hirvisuo

Hirvisuon torni on jyrävä, yksitasoinen ja 4,7 metrin korkuinen. Se on rakennettu vuonna 1993.

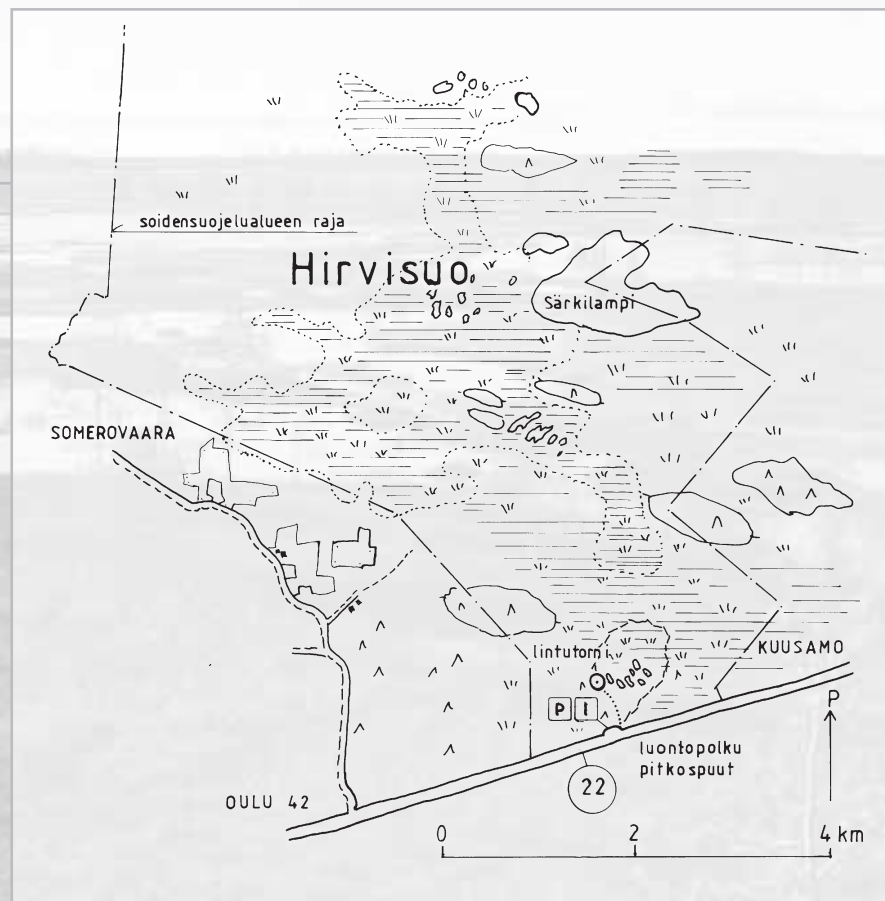
Hirvisuon soidensuojelualue on laaja metsäsaarekkeiden pirstoma aapasuokokonaisuus, jossa on useita allikkoisia keidasosia. Maisemallisesti vaikuttavimmat ja erämaisimmat alueet ovat suon pohjoisosassa. Torni sijaitsee rimmikon länsireunalla, josta on hyvä näkyvyys laajalle avosualueelle.

Hirvisuon pesivä vesilintu- ja kahlaajalajisto on monipuolinen. Metsähänhen näkee suhteellisen helposti lintutornilta. Suon tavallisimpien kahlaajien ohella Virkonien rimmikoilta voi löytää varsin helposti myös harvinaisemmat pesimälajit, mustaviklon ja jänkäsirriäisen sekä kuulla jänkäkurpan yöllisen soidinkopsituksen. Kevätöinä tornille voi kuulla myös riekköjen äreää soidinnaurua. Suon monipuoliseen petolintulajistoon kuuluvat mm. nuolihaukka ja mehiläishaukka. Arvokkaimmista lajeista tornista voi nähdä suon päällä kaartelevan maaotkan tai saalistavan muuttohaukan. Hyvinä myyrävuosina suolla saalistavat sinisuohaukka, piekana, suopöllö tai isolepinkäinen.

Satunnaisesti Hirvisuolla on nähty mm. tundra- ja merihanhi, mustalintu, merilokki ja keräkurmitsa sekä harvinaisuudet punajalkahaukka ja jalohaikara.

Arvo Ohtonen

Hirvisuo sijaitsee Ylikiimingin ja Pudasjärven rajamailla Oulusta noin 50 km itään Oulu-Kuusamo-valtatien varrella. Suon reunassa olevalle lintutornille pääsee valtatievarrella olevalta levähdyspaikalta lähtevää opastettua pitkospuureittiä pitkin.

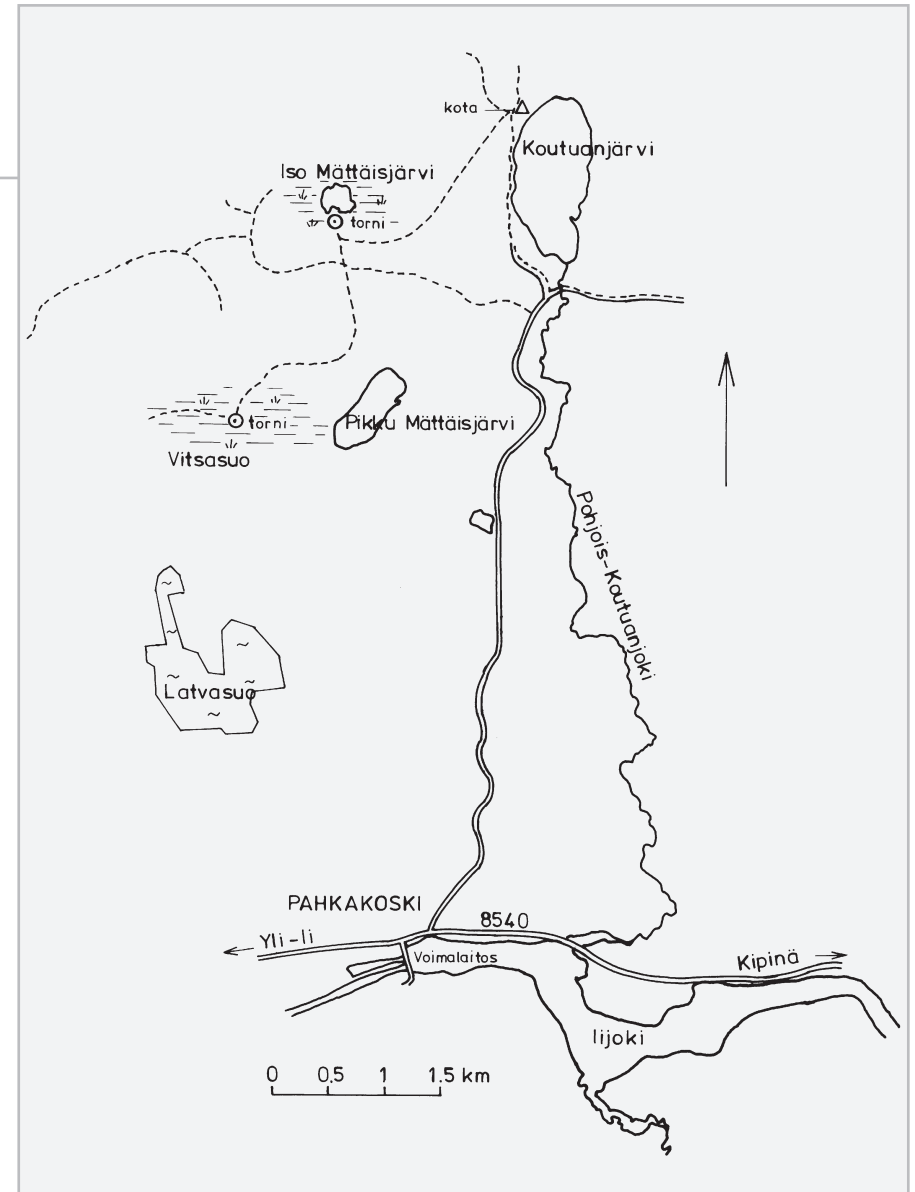
Yli-Iin Pahkakosken lintutornit

Polun varressa on kaksi vuonna 1998 rakennettua tornia. Tornit ovat noin 7 metriä korkeita, tilavia ja erittäin hyväkuntoisia. Polulla on pitkospuut. Ensimmäinen torni on keskellä Vitsasuota suosaarekkeessa kilometri tiepiston ja polun leikkauspisteestä. Vitsasuolta polku kulkee Pikku Mättäisjärven rantaan, jossa on laavu. Järveltä polku jatkuu Isolle Mättäisjärvelle, jossa on toinen torni. Isolle Mättäisjärvelle, joka on osittaisen kuivatuksen seurauksena Pikku Mättäisjärveä pienempi, on polun ja tien leikkauspisteestä matkaa noin viisi kilometriä.

Pahkalan polun alueen linnustosta ei ole paljon tietoja. Vitsasuo on luonnontilainen aapasuo, jonka allikkoalueen läpi polku kulkee. Suolla on tavattu ainakin valkoviklo, pikkukuovi, tavi ja hiirihaukka. Huomattavasti runsaammin lintuja on tavattu Pienellä Mättäisjärvellä, mutta tornilta ei kiikarilla lintuja tunnista (lähes kilometri), vaan järvelle pitää kävellä. Järvellä on tavattu ainakin kuikka, joutsen, jouhisorsa ja telkkä poikueineen sekä lapinharakka. Osittain umpeenkasvaneen Iso Mättäisjärven linnustoon kuuluvat metsähänhet poikueineen, tavi ja haapana sekä nuoli- ja tuulihaukka.

Kalevi Tunturi

Pahkakosken polku, jonka varrella sijaitsee kaksi lintutornia, alkaa lakkautetulta Pahkalan koululta. Koulu sijaitsee 8,9 km päässä Yli-Iin kirkonkylältä ajettaessa Pudasjärven tietä. Jos 24,5 km:n polku on liian pitkä, voit patikoida vain osan polusta. Tällöin aja koululta eteenpäin 900 m (Pahkalan voimalaitoksen ohi), ja käänny vasemmalle Seljänmaantielle (metsätie), aja tietä 3,4 km ja käänny vasempaan tienhaaralle, aja haaraa edelleen 3,4 km ja olet kohdassa, jossa polku leikkaa tien. Oikealla puolellasi aukeaa Vitsasuo. Myös muita reittivaihtoehtoja on, mutta tällöin tarvitset polun kartan.

Kuivaniemen Vuosijärvi

Vuosijärvelle kesällä 2001 valmistuva torni on avoin, noin viisi metriä korkea. Katselutasanteelle mahtuu 5-6 henkeä. Tornista avautuu näkymä koko järviolueelle ja länsipuolella olevalle suolle. Parasta retkeilyaikaa on toukokuu.

Vuosijärven vedenpintaa on laskettu kahdesti historian aikana: ensimmäisen kerran 1880-luvulla ja myöhemmin 1950-1960-lukujen taitteessa. Vedenpinnan laskun seurauksena entinen järvi on muuttunut lähinnä rimpinevaksi. Vedenpinnan laskun tavoitteena oli lisätä alueen luonnonheinän tuottoa ja helpottaa sen keruuta karjan rehuksi. Niittytalouden kukoistuksen aikaan järvellä oli 50 latoa. 1950-luvulla päättyneestä niittytaloudesta on jäljellä enää muutamia maatuneita ladonpohjia.

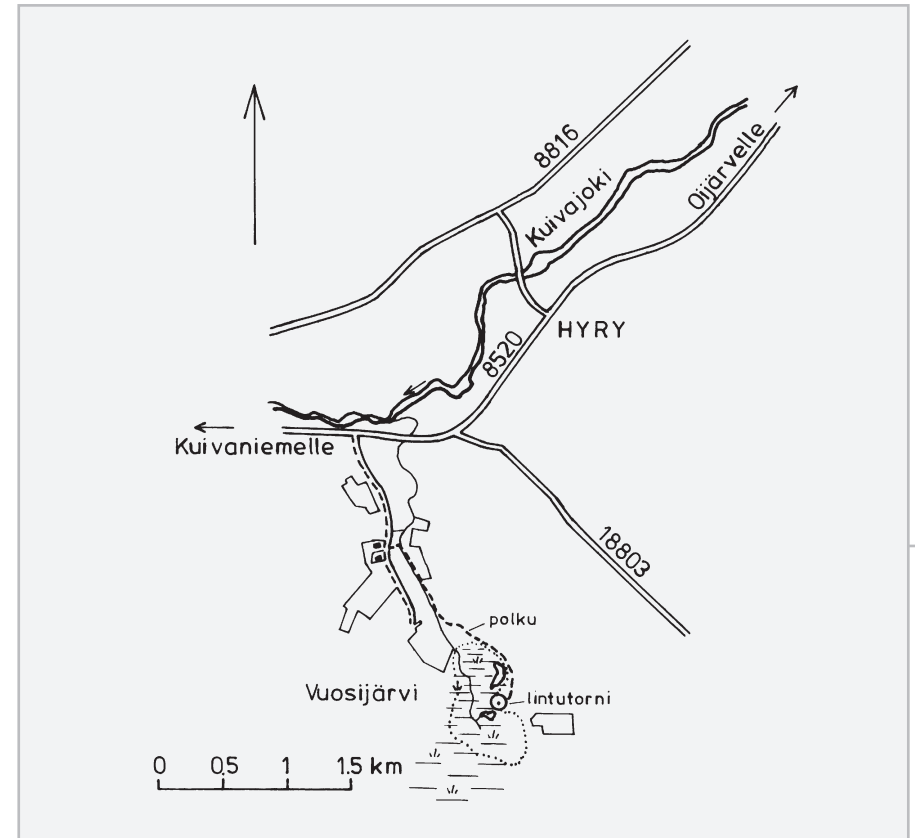
Järven kunnostaminen alkoi vuonna 1999 ja sitä on jatkettu talvella 2000-2001. Kunnostuksen yhteydessä on tarkoitettu raivata puustoa ja rantapensaikkoa ja lisätä avoveden määrää tuntuvasti poistamalla turvetta useiden hehtaarien alueelta järven keskiosista. Avoveden lisäämisellä pyritään parantamaan alueen vesilintukantoja ja lisäämään alueen virkistyskäyttömahdollisuuksia.

Nykyiseen pesimälintulajistoon kuuluvat mm. laulujoutsen, kurki, suopöllö, lapa- ja sinisorsa, tavi, tukkasotka, liro, kuovi, taivaanvuohi ja varpuslinnuista ainakin pajusirkku,

niittykirvinen, keltavästäräkki, västäräkki ja pensastasku. Linnusto tulee runsastumaan kunnostustoimenpiteiden ansiosta. Lähimetsien ja soiden pesimälinnusto monipuolistaa Vuosijärven linnustoa.

Muuttoaikoina Vuosijärvellä voi nähdä monia pesimälinnustoon kuulumattomia lajeja. Kevättulvan aikaan toukokuussa järvelle pysähtyy kymmeniä joskus satojakin sorsalintuja ja myöhemmin toukokuussa myös kahlaajia. Metsähanhia ja joutsenia näkee päivittäin, koska ne pesivät alueella tai sen läheisyydessä. Lähisoilla pesivät sinisuohaukat käyvät saalistamassa Vuosijärven järvi-kuivilta myyriä. Syksyllä lintutornista voi nähdä piekanamuuttoa ja hyvällä onnella myös maakotkan.

Jorma Pessa

Vuosijärven lintutornille pääsee parhaiten kääntymällä valtatie 4:ltä Kuivaniemen keskustaan johtavalle tielle. Matkaa jatketaan n. 16 km eteenpäin, kunnes saavutaan Hyryn kylälle, josta kääntyy tie teurastamon kohdalta etelään. Hiekkatietä ajetaan

n. 2 km autiotalon pihaan, johon voi jättää auton. Pihapiiristä lähtee pellon piennarta pitkin kulkeva polku, joka johtaa lintutornille. Polku kulkee järven pohjois- ja itäpuolta ja se voi olla paikoin märkä.

Pudasjärven Aittojärvi

Vuonna 2000 rakennettu Aittojärven uusi torni on n. 9 metriä korkea, yksitasoinen ja avoin. Siihen mahtuu 4-5 ihmistä. Aittojärven pohjoisrannalla lähellä uutta tornia sijainnut vanha torni on siirretty järven länsipäähän, jonne pääset järven kiertävää polkua pitkin. Vanha torni on 7,2 metriä korkea, yksitasoinen ja katettu. Siihen mahtuu 3-4 ihmistä.

Taipaleenharjun kylän eteläpuolella sijaitseva 180 hehtaarin laajuinen Aittojärvi on kansainvälisesti arvokas lintujärvi. Aittojärvi poikkeaa useimmista lintujärvistä siinä, että se on joka puolelta metsien ympäröimä. Lintutorni sijaitsee kylän rannassa järven pohjoispään tornin sijainti on ongelmallinen - vastavalo häiritsee havainnointia suurimman osan päivästä. Tornista pystyy tarkkailemaan kohdaltaisesti lähinnä järven pohjoispään lintuja, mutta rehevä eteläosa ja etenkin länsipäässä oleva Raatelahti jäävät näkökentän ulkopuolelle. Näitä alueita voi hyvin havainnoida järven länsipään tornilta.

Aittojärvi tarjoaa hyvät mahdollisuudet lintujen tarkkailuun heti toukokuun alussa järven vapautuessa jääpeitteestään. Lintuja riittää katsottavaksi usein järven jäätymiseen saakka. Kevätmuutolla järvelle kerääntyy enimmäkseen muutamia satoja sorsia ja kahlaajia. Valtalajeja ovat tavi, tukkasotka, haapana, liro ja

suokukko. Kevätmuuttajia voi nähdä rannoilla vielä kesäkuun puolella. Muutolla levähtävät kahlaajat suosivat soistuneita rantoja etenkin järven itä- ja länsipäässä. Vesilintuja voi nähdä runsaasti ympäri järveä, vaikka havainnoinnin kannalta niitä on helpointa nähdä järven keski-osissa.

Kasvillisuudelle ovat leimallisia rannoilta levittäytyvät sara-rahkasammal-soistumat ja kesällä saraikon ja kortteikon lähes kokonaan peittämä Raatelahti. Rantametsät ovat pääosin rämeitä. Taipaleenharjun kylän pensaat ja rantametsät monipuolistavat pesimälinnustoa. Pesimälinnusto koostuu vajaasta 40 lintuvesilajista. Vesilintulajisto on edustava: joukossa ovat mm. kuikka, uivelo, joutsen, heinätavi ja lapsorsa. Tukkasotka ja telkkä ovat runsaslukuisimmat sorsalinnut. Niiden osuus on puolet kaikkiaan sadasta pesivästä vesilintuparista. Kahlaajalajistossa esiintyvät säännöllisesti mm. jänkäkurppa ja mustaviklo. Alueella pesiviin petolintulajeihin kuuluvat mm. nuolihaukka, sinisuu-haukka ja suopöllö. Järvellä on jo monena vuonna nähty myös ruskosuohaukka, joka myös saattaa pesiä alueella.

Aittojärven vähälukuisempaan lajistoon kuuluvat mm. maakotka ja muuttohaukka, jotka vierailevat ajoittain järvellä. Järven läheisyydessä pesivät kalasääsket käyvät kalastelemassa järvellä säännöllisesti.

Satunnaisiin pesimälajeihin kuuluvat myös rehevän rantakasvillisuuden seassa piiloteleva luhtahuitti ja pensakoissa viihtyvä viitakerttunen. Rantametsissä pesii myös itäinen taigan laji kuukkeli.

Syysmuutto alkaa sorsakoiraiden ja viklonaaraiden muutolla jo kesäkuussa. Määrät ovat korkeimmillaan juhannuksen tienoilla ja laskevat heinäkuussa. Elokuun alussa järvelle kerääntyy muutamia satoja sorsia, jotka kuitenkin lähtevät muuttolle sorsastuksen ajamina. Syyskuun aikana saapuvat muuttojoutset, joita voi nähdä parhaimmillaan jopa useita satoja. Joutsenten seurassa viihtyvät myös telkät, tukka-

sotkat ja etenkin haapanat. Järvi hiljenee tavallisesti ensimmäisten yöpakkasten jälkeen lokakuussa.

Jorma Pessa

Aja Oulu-Kuusamo-tietä nro 20 78 km, kunnes saavut

Taipaleenharjun kylään. Tieltä kääntyy opaskyltin kohdalta oikealle tie lintutornin pysäköintipaikalle.

Pysäköintipaikalta tornille johtava polku on noin 150 metrin pituinen.

Pudasjärven Sotkajärvi

Lintutorni on rakennettu v. 1996, se on 3,1 metriä korkea, katettu ja yksitasoinen. Siihen mahtuu 3-4 henkeä.

Sotkajärvi on Iijoen keskiosan järvilaaientuma. Tämä 329 hehtaarin laajuinen valtakunnallisesti arvokas lintujärvi on matala ja reheväkasvuinen. Runsaan sadan hehtaarin laajuinen sisämaan jokisuisto on vanhaa perinnemaisemaa. Tulvaniittyjen käyttö heinänteossa ja laiturina on loppunut vuosia sitten, ja entiset niityt ovat jääneet tiheän pajukon varjoon. Lintutorni sijaitsee Sotkankylän edustalla. Lintujen tarkkailun kannalta torni on otollisella paikalla, sillä valaistus on epäsuotuisa vain varhain aamulla. Hyvä lintualue, Laaranlahti, sijaitsee tornin edustalla suistohaarojen välissä.

Jokisuisto sulaa melko varhain keväällä. Ensimmäisinä muuttolintuina saapuvat telkät, ja tämän jälkeen muut sorsalinnut, kahlaajat ja lokkilinnut. Lepäilevien vesilintujen ja kahlaajien määrät voivat nousta toukokuussa muutamia satoihin. Runsaampia lajeja ovat tavi, tukkasotka, liro ja suokukko. Pieniä joutsen- ja hanhiparvia pysähtyy säännöllisesti levähtämään järvelle huhtikuussa.

Kevättulva laskee viimeistään kesäkuun alkupuolella ja linnut pääsevät pesimään rantaniityille. Lintuvesille ominaisia lajeja pesii Sotkajärvellä runsas 30. Vesilintu-

jen ja kahlaajien laji- ja parimäärät ovat korkeita. Tavallisten pesimälajien lisäksi Sotkajärvellä pesivät harvalukuisena mm. heinätavi, jänkäkurppa, lapintiira ja pikkusirkku. Pensaikoista kuuluu jatkuva ruokokerttusten säksätys ja satunnaisesti joukkoon voi eksyä kaakkoinen viitakerttunen. Joutilaita nuoria joutsenia voi nähdä kesäkuussa useita kymmeniä.

Vesikasvillisuus on runsasta koko järven alueella virtapaikkoja lukuunottamatta. Lintujen tarkkailun kannalta hyvä lintualue, Kokkoperä, ei näy lintutornille. Sinne pääsee ainoastaan veneellä. Hyviä lintualueita on kuitenkin runsaasti Puirovanlahden ja Laaranlahden ympäristössä. Niiden havainnointi onnistuu hyvin lintutornista ja Sotkan kylätieltä. Suistoalue on tärkeä pesimäalue ja muuttajien suosima levähdys- ja ruokailualue.

Lintujen syysmuutto alkaa kesäkuussa, mutta lintumäärät lisääntyvät tuntuvammin elokuussa. Sorsien muutto huipentuu elokuulla, jolloin järvellä voi lepäillä muutamia satoja sorsia. Syys-lokakuuta hallitsevat joutsenet: niitä voi yhdellä kerralla nähdä jopa 450 yksilöä. Joutsenten seurassa viihtyvät mm. haapanat, telkät ja tukkasotkat. Joskus järvelle pysähtyy pieniä alli-, mustalintu- ja pilkkasiipiparvia.

Jorma Pessa

Aja Oulu-Kuusamo tietä nro 20 ja käänny Kurenaluksen kohdalta oikealle Parkkilaan vievälle tielle. Käänny noin 3 km:n ajon jälkeen risteyksestä oikealle, ja ylitettyäsi

Iijoen sillan 1,5 km:n ajon jälkeen jätä auto vasemman puolen pysäköintipaikalle. Tästä on noin 500 m:n kävely lintutornille.

Taivalkosken Latva-Juurikka

Vuonna 1994 rakennettu yksitasoinen ja avoin lintutorni on 4,4 metriä korkea. Tornissa on tilaa 3-4 havainnoitsijalle.

Tornista näkee hyvin koko lammen runsaan kilometrin pituiselle ja puolen kilometrin levyiselle vesialueelle. Latva-Juurikka on kalan kasvatusta varten rakennettu luonnonravintolampi. Siitä huomattava osa peittyi kesäisin järvikortteikon alle. Vedenpinnan korkeudenvaihtelun mukaan lammesta pistää esiin pieniä lietemättäitä ja saaria, joilla kahlaajat mielellään ruokailevat. Koillisrantaa lukuunottamatta rannoilla on vain vähän avoimia saraaniittyjä. Rantavyöhykkeellä kasvaa jonkin verran pensaikkooa, lähinnä pajua ja koivua.

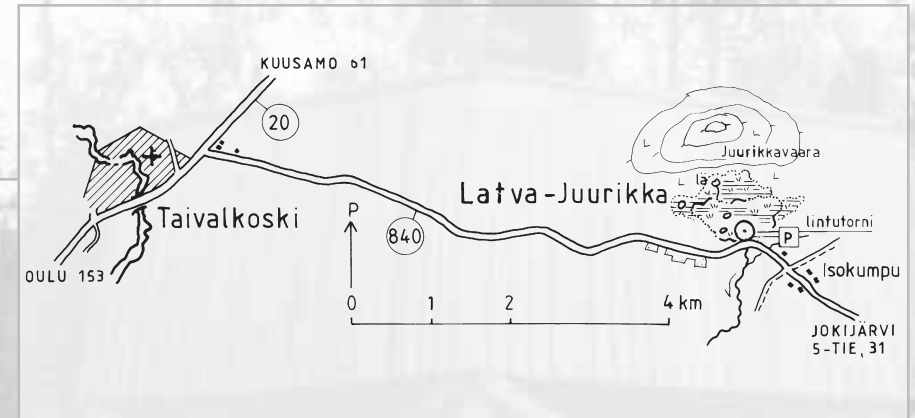
Muuttoaikoina Latva-Juurikalla on nähty vesilinnuista mm. lapa-sotkia ja mustalintuja, kahlaajista vesipääskyjä ja lapinsirrejä sekä lokeista harmaa-, pikku- ja selkälokkeja. Lammella havaituista vesilinnuista mielenkiintoisimmat ovat kaakkuri, pilkkasiipi, lapasorsa ja punasotka sekä kahlaajista punakuiri ja punajalkaviklo.

Latva-Juurikan pesimälinnusto käsittää ainakin 30 kosteikkolajia. Yleisimmät pesivät vesilinnut ovat tukkasotka, tavi ja telkkä. Pesivistä vesilintulajeista mielenkiintoisimmat ovat joutsen ja uivelo sekä kahlaajista tylli, jänkäkurppa, vesipääsky ja mustaviklo. Mahdollisesti myös heinätavi ja jänkäsirriä-

nen pesivät Latva-Juurikalla. Kurki pesii lammella säännöllisesti. Lokkilinnuista lammella pesivät nauru-, pikku- ja kalalokki sekä kala- ja lapintiira. Pesimäaikana Latva-Juurikalla havaittuja petolintuja ovat mm. piekana, sinisuo- ja ampuhaukka sekä satunnaisesti merikotka ja ruskosuohaukka. Rantapensaikoista voi hyvällä onnella kuulla pikkusirkun laulun. Vuonna 1997 lammella ään-teli Koillismaalla hyvin harvinainen luhtakana.

Arvo Ohtonen

Latva-Juurikan lampi sijaitsee noin 10 km Taivalkosken kirkonkylän itäpuolella. Käänny Taivalkosken kirkonkylässä valtatieltä nro 20 itään Jokijärvelle johtavalle tielle. Aja sitä runsaat 7 km, jolloin lampi näkyy tien vasemmalla puolella. Lammen rannassa on pysäköimispaikka.

Kuusamon Torankijärvi

Torankijärven länsipään noin 3 metriä korkea lintulava sijaitsee järven pohjoispäässä aivan Kuusamo-hotellin läheisyydessä. Lavalta on hyvä näkyvyys järven länsiosiin ja erityisesti luoteispohjukkaan, jossa puolisukelajasorsat viihtyvät. Rantatie jatkuu puhdistamolle, jossa on tavattu monia harvinaisuuksia.

Torankijärven kaakkoispään torni on kaksitasoinen ja 10 metriä korkea. Se on tarkoitettu noin 10 hengelle. Torni on rakennettu vuonna 1984.

288 hehtaarin laajuinen Torankijärvi sijaitsee välittömästi Kuusamon kirkonkylän eteläpuolella. Vain kapeat kannakset erottavat sen Kuusamojärvestä. Järvi syntyi 1800-luvulla, kun Kuusamojärven vedenpinta laskettiin. Kauttaaltaan matalan järven keskisyvyys on vain pari metriä, ja syvimmilläänkin järvi on vain nelisen metriä syvä. Järvi vapautuu jääpeitteestä toukokuun lopulla ja jäätyy uudelleen yleensä lokakuussa. Järven rantoja reunustavat laajat, paikoin kymmeniä metrejä leveät ruovikot. Rantojen valtakasvillisuus vaihtelee järvikortteesta järvikaislaan ja järviruokoon. Lintuvesien suojeluohjelmassa Torankijärvi on luokiteltu kansainvälisesti arvokkaaksi kohteeksi.

Monipuolinen linnusto käsittää lukuisia Kuusamon seudulla harvinaisia lajeja. Pesivien lintulajien kokonaismäärä on reilut 30. Vesilintujen suosima Torankijärvi on myös

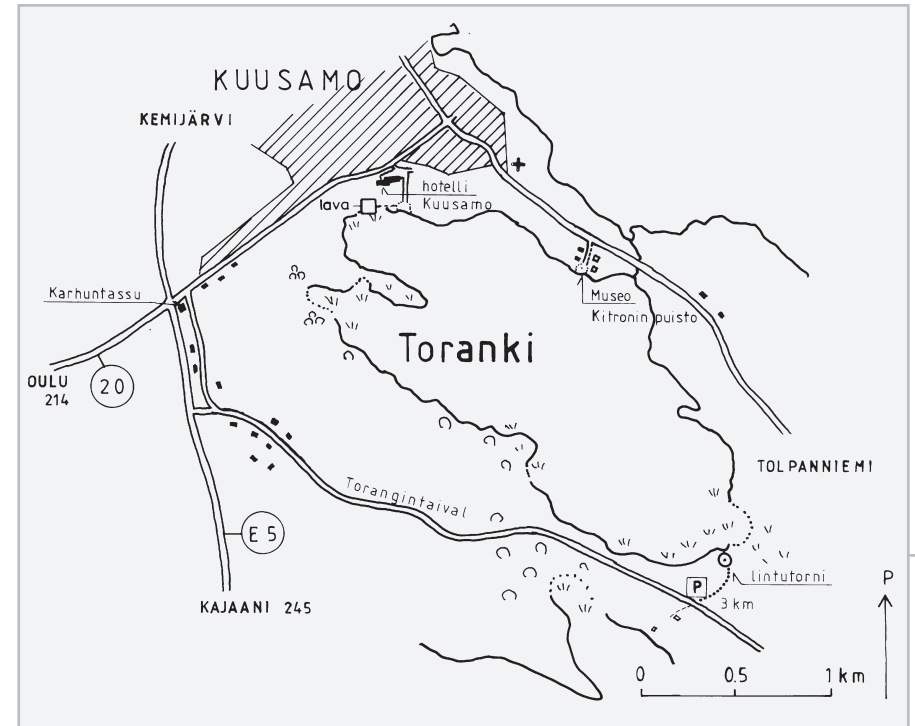
arktisten muuttolintujen levähdyspaikka. Tämä johtuu Kuusamon sijainnista Pohjanlahden ja Vienanmeren puolivälissä. Torankijärven vesilinnustossa kohtaavat levinneisyydeltään pohjoiset, eteläiset ja itäiset lajit.

Järvellä pesivistä vesilinnuista sinisorsa, tavi, telkkä, haapana ja tukkasotka ovat yleisiä. Telkkä, tukkasotka ja uivelo muodostavat kesäiset runsaslukuiset 'hakkiparvet', joista voi löytää myös Kuusamossa harvinaisia vesilintuja, kuten lapasotkan ja punasotkan. Myös jouhisorsa, heinätavi, lapasorsa ja tukkakoskelo esiintyvät säännöllisesti järvellä.

Eteläisistä lajeista silkkiuikku pesii vuosittain ja nokikana satunnaisesti. Kahlaajista suokukko, rantasipi, liro, vesipääsky, tylli ja pikkutylli löytyvät järven rannoilta. Tornille johtavan polun varrella voi kuulla kesäkuussa sekä pohjansirkun että pikkusirkun laulua.

Keväällä lintuparvet pysähtyvät Torankijärvelle odottamaan Karjalan järvien ja arktisten alueiden sulamista. Tyypillisiä levähtäviä lajeja ovat mm. allin ja mustalintu. Syksyllä myös pilkkasivien voi löytää järveltä. Syksyisin monisatapaiset koskeloparvet ovat sykähdyttävä näky niiden harventaessa erittäin runsasta kalakantaa.

Heikki Seppänen

Torankijärven pohjoispuolen lintulavalle pääset ajamalla Kuusamo-hotellin itäpuolelta rantaa johtavaa Juomuspolkua pitkin rantaa, johon auton voi jättää. Tästä rantatietä pitkin kävelyä lintulavalle on noin 100 metriä.

Torankijärven tornille pääset, kun ajat Kajaani-Oulu-tienristeyksestä pari sataa metriä Kuusamon kirkonkylää kohti ja käännyt oikealle Torangintaival-tielle, jota ajat noin 3 km. Tämän jälkeen

voit jättää auton tien vasemman puolelle parkkipaikalle.

Pysäköintipaikalta tornille johtaa noin 400 metriä pitkä maastoon merkitty polku. Talven 1999-2000 aikana Kuusamon kaupunki on rakentanut uuden yhdyntien Torankijärven eteläpuolitse Tolpanniemestä Torankiin. Tämä uusi tie kulkee noin 70 metrin päässä tornista, joten kulku tornille helpottuu entisestään. Opastustaulu siirretään uuden tien varteen.

Kuusamon Antinperä

Antinperän torni on yksitasoinen, avoin ja noin 7 metriä korkea. Se on tarkoitettu noin 8 hengelle. Torni on rakennettu vuonna 1997.

Noin 70 hehtaarin kokoinen Antinperä nykymuodossaan syntyi 1960-luvulla, kun Rukajärven pintaa laskettiin noin 30 cm. Tällöin järviyhitys Rukajärveen katkesi, ja se on jäljellä vain kevättulvan aikaan. Antinperä kuuluu tärkeänä osana Antinperän-Löyhkösen soidensuojelualueeseen.

Antinperän järven ympäristöä valitsevat laajat puuttomat luhtaniityt. Pitkospuupolku metsätieltä Antinperän rantaan kulkee järveen päin kaltevaa rinnesuota pitkin. Täällä kulkija voi ihaila niin valkeaa kuin punaistakin yökonlehteä ja pikusirkun laulu saattelee hänet keväätaamuina autolta tornille. Tornista avautuva näkymä on rauhallinen ja jopa erämainen, paitsi näkymä Rukatunturille, jonka silhuettia hallitsevat laskettelurinteet ja hissipylvää.

Antinperän varsin matalilla ja vaikeakulkuisilla puuttomilla rannoilla viihtyvät joutsenet, metsähänhet, kurki ja monet vesilintulajit. Järven muutamalla lietsaarekkeella viihtyvät myös kahlaajat.

Lintuharrastajalle parasta aikaa Antinperän torni tarjoaa vapusta juhannukseen. Kun ympäristöä ja metsiä peittää metrinen hanki ja järvet ovat jäässä, Koppelopuron suu avau-

tuu ensimmäisten sulavesien seurauksena, jolloin aivan tornin eteen muutaman aarin suuruiseen sulapaikkaan kerääntyy runsaasti vesilintuja, joutsenia, kurkia ja hanhia.

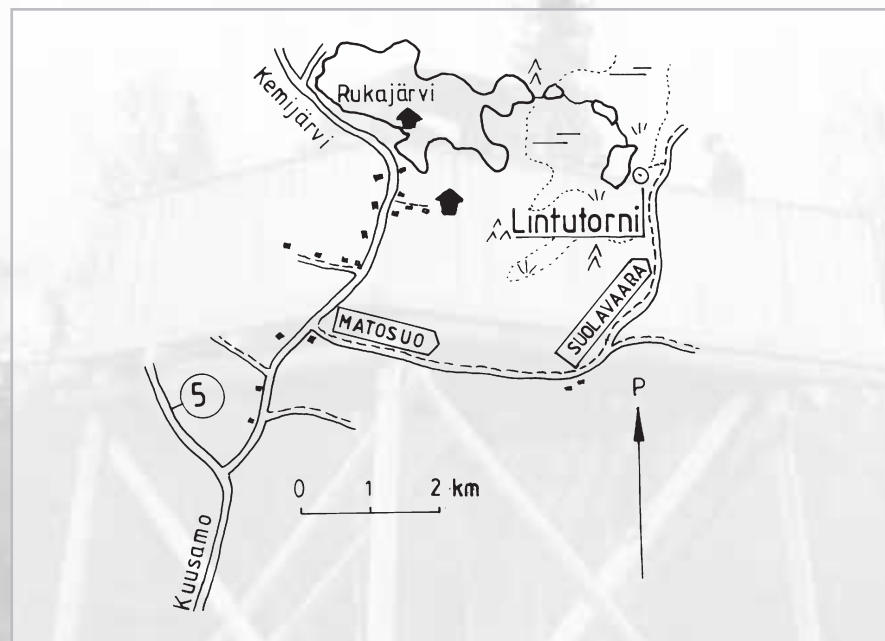
Toukokuun lopulta kesäkuuhun lintujen määrä vähenee, mutta lajeja on nähtävissä enemmän. Kahlaajat, kuten suokukot ja tyllit, ovat tyyppilajeja. Keväisten lietsaarekkeiden ollessa näkyvissä, arktisten kahlaajien lajilistaa kartuttavat tundrakurmitsa, suosirri, kuovisirri ja jopa isosirri.

Metsähänhet viiپیvät runsaina Antinperällä kesäkuun alkupäiviin saakka ja harvalukuisina läpi kesän. Keväällä Antinperässä on tavattu metsähänhen ohella tundrahamhi, lyhytnokkahanhi ja kiljuhanhi.

Tornista katsoen Antinperän vastarannalla pesii vuosittain 1-2 paria kurkia. Kuusamossa harvinainen lapsinsirri pesii Antinperän lietteellä. Yksi Rukajärven 3-4 joutsenparista pesii Antinperässä.

Taivaanvuohen ja jänkäkurpan soidinäät ovat jokapäiväisiä ja -öisiä. Myös jänkäsirriäinen on todennäköinen pesijä, vaikka sen havaitseminen onkin vaikeaa. Järvellä satunnaisesti tavattavia petolintuja ovat haarahaukka ja merikotka.

Heikki Seppänen

Antinperälle pääset kääntymällä Kuusamo-Kemijärvi-maantieltä oikealle Rukajärven paikallistielle. Ajettuasi tietä noin 3 km käänny vasemmalle viitan "Matosuo" kohdalta. Ajettuasi noin 5 km käänny oikealle viitasta "Suolavaara", ja aja noin 3 km, jonka jälkeen saavut p-paikalle, jolla on myös kyltti lintutornille. Metsätieltä tornille johtaa noin 300 metriä pitkä pitkospuupolku. Torni sijaitsee Rukajärven itäpäässä olevan Antinperän lammen itälaidalla Koppelopuron eteläpuolella.

Kuusamon Vuotunkijärvi

Vuotunkijärven lintutorni on avoin ja yksitasoinen, 4,6 metriä korkea ja siihen mahtuu kerrallaan noin 3-4 henkeä. Tornin rakensi vuonna 1994 Vuotungin kylän kalastuskunta.

Vuotungin-Määttälänvaaran pelto- ja järvi-alueet ovat tulleet 1980- ja 1990-luvuilla lintuharrastajille tutuiksi monien harvinaisuuksiensa ja hanhiensa vuoksi. Vuotunkijärveltä oli totuttu jo ennen tornin rakentamista löytämään alkukesästä pilkkasiivet ja mustalinnut sekä lähes kaikki Kuusamossa tavattavat puolisuikeltajasorsat.

Vuotunkijärvi sijaitsee Vuotungin kylän laidalla. Järvi on kauttaaltaan matala. Varsinkin järven eteläpää on ruovikkoinen. Paikoin järvi on niin matala, että kahlaajat voivat oleskella mutasaarekkeilla.

Vuotunkijärvi on parhaimmillaan keväällä heti jäiden lähdeyttä toukokuun puolenvälin jälkeen. Kevätyöt ja kesäkuun aamut ovat ikimuistoisia. Järveltä voi löytää mustalintuja pilkkasiipiparvia. Tavallisempien härkälintujen ohella siellä voi tavata myös Kuusamossa harvinaisen silkkiuikun ja jopa mustakurkku-uikun. Samoin harmaasorsa, heinätavi ja lapasorsa on havaittu täällä.

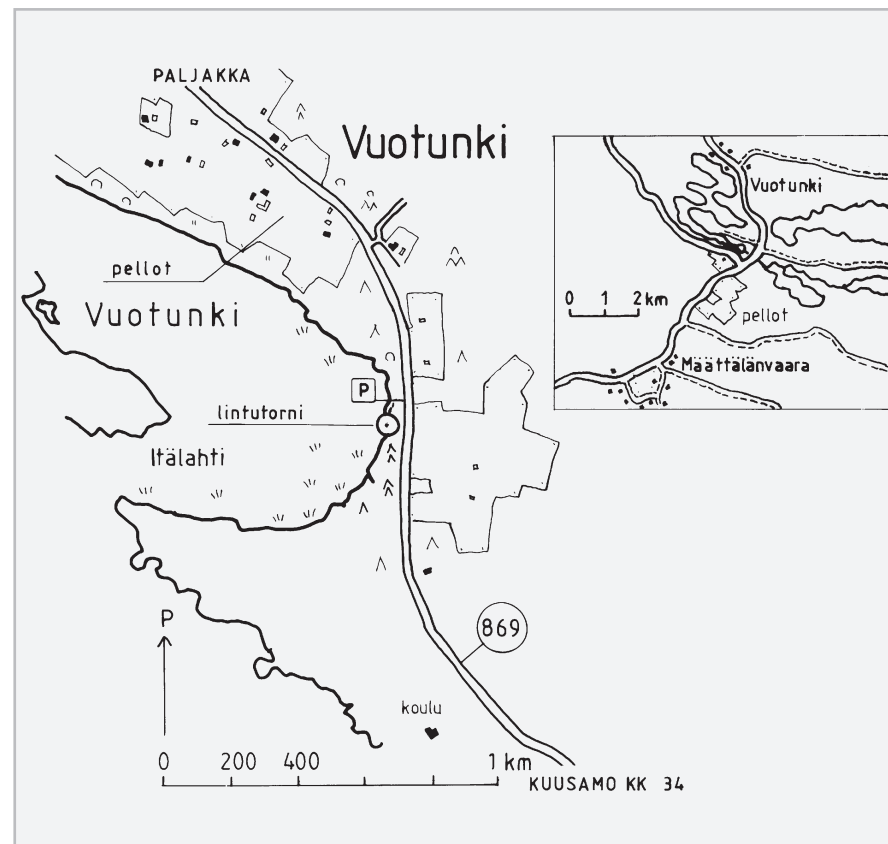
Joutsenet ruokailevat järvellä koko kesäkauden ajan aina järven jäätymiseen saakka. Lokakuussa ennen järven jäätymistä joutsenia voi olla järvellä toista sataa.

Hanhet pysähtyvät keväällä ruokailemaan järven ympäristössä oleville pelloille satapäisin laumoin. Metsähanhi on hanhien valtalaji, mutta keväällä joukosta on tavattu myös tundrahanhi, lyhytnokkahanhi ja kanadanhanhi. Syksyllä on pelloilla tavattu valkuposkiahania.

Vuotunkijärven ranta-alueet ja pensoittuneet pakettipellot aivan tornin läheisyydessä ovat monen mielenkiintoisen lintulajin suosimia. Pikkusirkku, sinirinta ja suopöllö kuuluvat ja näkyvät tornille vuosittain. Harvinaisinta lajistoa edustavat alueelta tavatut pensassirkkalintu ja mustapääkerttu.

Vuosina 1997 ja 1998 Vuotunkijärven torni oli yhtenä Tornien Taistokilpailun osanottajana. Molempina vuosina järvi oli toukokuun 17. päivänä vielä jäässä, mutta siitä huolimatta lajimäärä kasvoi 80 lintulajiin. Parhaimpina lajina voitaneen pitää molempina vuosina havaittuja vanhoja merikotkia. Merikotka onkin asettunut Vuotungin alueen lähistölle pesimälinnuksi.

Heikki Seppänen

Vuotunkijärvelle pääset kun käännyt valtatie nro 5:tä itään Vuotungin tielle. Aja tietä noin 25 km, jonka jälkeen Vuotunkijärven itärannalla tien

tullessa lähelle rantaa jätä autosi lintutornin pysäköintipaikalle. Pysäköintipaikalta on noin 50 m:n matka järven rannalla olevalle tornille.

Kuusamon Vasaralahti

Vasaralahden torni on avoin yksitasoinen, noin 3,9 metriä korkea torni, ja se on tarkoitettu noin 5-6 hengelle. Tornin rakennettiin vuonna 1997.

Vasaralahti sijaitsee Kitkajärven Yli-Kitkan puoleisella osalla Konttiselän itäisellä rannalla. Tornista avautuu länteen avoin näkymä usean kilometrin matkan, mutta parhaiten torniin näkyy vain runsaan kilometrin pituinen Vasaralahti. Vasaralahden rantaosat ovat matalia ja soistuneita. Laajat puuttomat suoalueet Vasaralahden pohjoispuolella Raatosaaressa ja siitä eteenpäin Haatajan kylän eteläpuolelle kuuluvat soidensuojelualueeseen. Kitkajärven vedenpintaa laskettiin 1800-luvulla kahteen kertaan perkaamalla Kiveskoskea noin yhden metrin verran. Tämä vedenlasku jätti paikoin laajoja puuttomia suo- ja kangasalueita paljaksi rantaluhdiksi, ns. naati-koiksi.

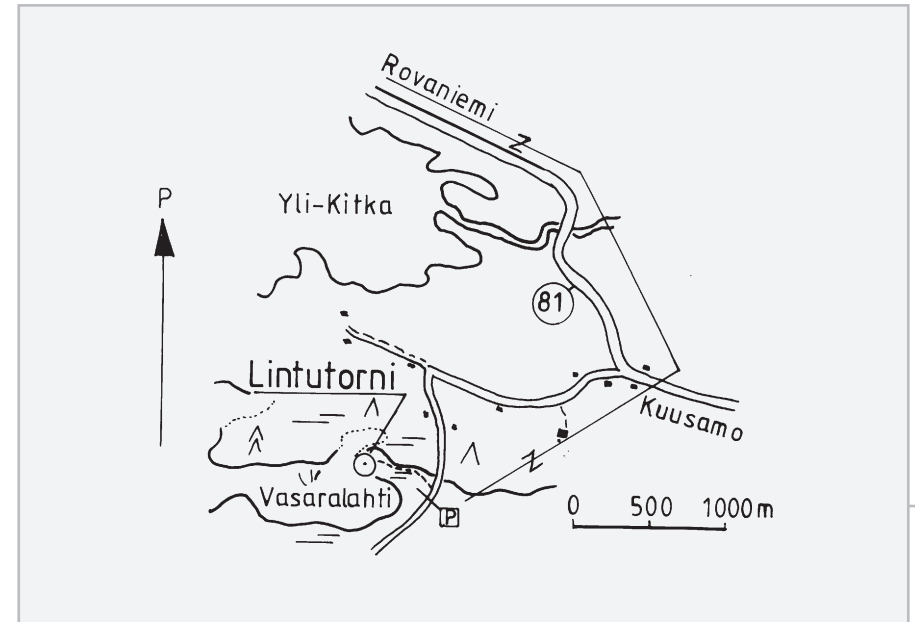
Vasaralahden tornille on edullisinta mennä aikaisin aamulla, koska silloin linnut ovat parhaassa valossa. Iltapäivällä aurinko häiritsee pahasti havainnointia, vaikka tornissa iltpäiväauringossa lienee miellyttävintä olla.

Vasaralahti tunnetaan toistaiseksi linnustoltaan aika huonosti. Vasta lintutornin rakentaminen on mahdollistanut alueen linnuston tarkemman seuraamisen. Lintuharrastajan on syytä varata Vasaralahdella käynnille runsaasti aikaa ja kärsivälli-

syyttä. Lintujen yksilömäärät ovat pienet, mutta lajeja on paljon.

Vasaralahdessa pesii 2-3 härkälintuparia ja siellä tavataan Kitkajärvellä yleiset vesilinnut: telkkä, uivelo, haapana ja sinisorsa. Vesilintuja voikin seurata tornista käsin hyvin. Kesän 1998 lintumaraton-kisassa Vasaralahti kunnostautui ainoana paikkana, jossa tavattiin alli ja lapasotka. Kitkajärvi onkin tunnettu arktisten vesilintujen muuttoreittinä, mutta määrät ja esiintymisalueet tunnetaan edelleen huonosti. Rantaluhdilla on kahlaajia, kuten kuoveja, liroja ja taivaanvuohia. Rantanaatikoiden puustoisilta osilta löytynee myös pikkusirkku.

Heikki Seppänen

Vasaralahdelle pääset, kun ajat valtatie 5:tä Kuusamon kirkonkylästä 10 km pohjoiseen. Käänny tämän jälkeen Rovaniemen tielle, jota 17 km ajettuasi käänny vasemmalle viitasta "Lohiranta". Aja

Lohirannan tietä 1,6 km ja ylitä Vasarajoen silta. Heti sillan jälkeen käänny oikealle p-paikalle, joka on noin 200 m päässä. P-paikalta eteenpäin tornille johtaa noin 400 metriä pitkä polku Vasarajoen etelärantaa seuraten.

Lintutornien oikean suunnittelun, sijoittamisen ja rakentamisen perusasiat

Lintutornien rakentamisesta yleisesti

Rakennushankkeen alkuvaiheessa kannattaa olla yhteydessä paikallisen alueellisen ympäristökeskuksen suunnittelijoihin ja kysyä neuvoja tornin sijoituspaikoista ja rakennusohjeista. Lisäksi neuvoja voi kysyä paikallisilta lintuharrastajilta sekä lintuyhdistyksiltä ja luonnonsuojeluyhdistyksiltä, jotka voivat tarvittaessa auttaa myös muulla tavalla tornihankkeiden eteenpäin viemisessä.

On muistettava, että pelkkä tornin rakentaminen ei riitä. Jokainen tornihanke on kokonaisuus, johon liittyy opastus, kulkutie tai -polku sekä tornin ja varusteiden huolto koko tornin olemassaoloajan. Jos jokin näistä osista jää huomioimatta, ei kokonaisuutta voi pitää onnistuneena. Kun tornihanketta aloitellaan, on huomioitava oheisrakentamisen ja huollon kustannukset, jotka voivat viedä kokonaisuudesta suurin osan.

Lintutornien rakennushankkeisiin ei pidä ryhtyä suin päin. Ennen rakentamista on tehtävä suunnitelmat. Suunnitteluun kannattaa varata riittävästi aikaa. Suunnitelmien perusteella osataan hankkia oikea määrä oikeankokoista puutavaraa ja muita tarvikkeita, ja lisäksi rakentajat pystyvät arvioimaan tehtävän työn määrän, kustannukset ja tarvittavat välineet.

Jokainen torni ja siihen liittyvät muut rakennelmat kannattaa yleensä suunnitella erikseen, sillä vaatimukset, eri rakennuspaikat ja olosuhteet vaihtelevat niin paljon, ettei tyyppiratkaisuja ja -piirustuksia voi useinkaan käyttää. Tornia suunniteltaessa kannattaa ottaa huomioon rakentamisesta ja rakenteiden turvallisuudesta annetut ohjeet ja määräykset. Torni tulee yleiseen käyttöön, joten onnettomuuden sattuessa saattaa rakentaja joutua vastuuseen, mikäli torni ei ole ollut turvallinen.

Sijoituspaikka

Ennen tornin rakentamista on tutkittava mielellään usea vaihtoehtoinen sijoituspaikka. Tornin rakentamiseksi on lisäksi saatava maanomistajan lupa ja mahdollisesti kunnan rakennusvalvontaviranomaisilta rakennuslupa. Sijoituspaikkaa valittaessa on selvitettävä ensisijaisesti paras tarkkailusuunta. Torni kannattaa sijoittaa niin, että lintuja voidaan tarkkailla pääsääntöisesti myötävalon puolelta. Sijoittamiseen vaikuttavat lisäksi maaperän laatu, olemassaolevat polut ja tiet sekä maanomistusolot.

Ei pidä unohtaa, että torni ja retkeilijät eivät saa häiritä lintuja kohtuuttomasti. Kulku tornille ja alueeseen mahdollisesti liittyvä luontopolku on viitoitettava lintujen kannalta katveeseen toisin kuin

esimerkiksi Yli-Iin Puhkakoskella, missä paikallisen metsänhoitoyhdistyksen rakentamiin lintutorneihin liittyvä luontopolku on johdettu lintujen pesimäaallikoiden poikki.

Tornin sijoituspaikasta kannattaa laatia piirros karttapohjalle. Piirrokselta ilmenevät tornin rakennuspaikka, tarkkailtava alue sekä tiet ja polut. Piirroksessa voi esittää lisäksi torniin liittyvät muut rakennelmat, nuotiopaikat, pitkospuut, opastetaulut ym. Piirroksen avulla on helppo arvioida tornin sijoittamisen ja rakentamisen eri näkökohtia.

Tornin ja sen tunnettavuuden ja saavutettavuuden parantamiseksi kannattaa ilmoittaa paikalliselle maanmittaustoimistolle tornin sijaintipaikka merkittäväksi uusiin karttoihin ja esitteisiin. Saavutettavuutta lisää myös, jos alueen tai kunnan matkailu-, retkeily- tai muissa esitteissä kerrotaan alueen lintutorneista ja luontopoluista.

Tornille pitää muistaa järjestää selkeä opastus pääteiltä tai ainakin paikallistieltä saakka. Opastusta suunniteltaessa ja toteutettaessa kannattaa olla yhteydessä tiehallintoon ja kuntien viranomaisiin. Teiden varsilla ovat maalatut, metallirakenteiset kyltit näkyvimpiä. Lankkuun kaiverretut opasteet sopeutuvat hyvin maastoon, mutta ne eivät tienvarresta erotu kovin hyvin. Ne ovat käyttökelpoisempia lähio-pasteina polkujen varsilla. Opastuksen lisäksi on osoitettava sopiva pysäköintipaikka autoille.

Tornin yleiset vaatimukset

Ennen kuin varsinaiseen suunnitteluun ryhdytään on selvitettävä,

ketkä tornia tulevat pääasiallisesti käyttämään. Käyttäjiä voivat olla esimerkiksi aktiivilintuharrastajat, koululaisryhmät, retkeilijät tai vaikkapa liikuntaesteiset. Eri käyttäjäryhmillä voi olla hieman eri vaatimuksia tornin suhteen. Olosuhteiden ja käyttäjien vaatimukset huomioiden selviää, tarvitaanko korkea vai matala torni, katettu vai kattamaton torni, seurataanko tornista pääasiassa lintujen muuttoa vai rantatai suolinnustoa yleensä sekä muut mahdolliset erityispiirteet.

Rakennussuunnitelmat

Tornista ja siihen liittyvistä muista rakennelmista on laadittava kunnolliset suunnitelmat. Suunnitelmien avulla tornin rakentajien on helppo arvioida hankittavan puutavaran ja muiden tarvikkeiden määrä ja laatu sekä arvioida tehtävän työn määrä. Suunnitelmien pohjalta on helppo laatia kohtuullisen tarkka kustannusarvio. Suunnitelmien avulla voivat lisäksi ulkopuoliset tarvittaessa etukäteen arvioida tornin käyttökelpoisuutta. Torneja ei kannata rakentaa hosumalla. Hyvin suunnitellen ja ajan kanssa rakentaen saadaan yleensä parempi lopputulos.

Piirustukset kannattaa laatia sopivassa mittakaavassa, esimerkiksi sijaintipiirros mittakaavassa 1:500, rakennussuunnitelmat esim. mittakaavoissa 1:50, 1:20 tai vieläkin tarkemmin. Piirustuksissa on hyvä esittää tornin sivukuvat ja pohjapiirros rakennusaineineen, tornin yleismitoitus sekä tarkka mitoitus, leikkauksia ja yksityiskohtia, joista käy ilmi mm. puutavaran paksuudet, kaiteiden ja portaiden rakenteet,

perustamistapa jne. Suunnitelmia laadittaessa kannattaa kysyä mahdollisuuksien mukaan apua ammattisuunnittelijoilta, -rakentajilta ja aktiivilintuharrastajilta.

Tornin rakenteista

Lintutornia ei kannata rakentaa liian kevyesti. Tornin vakavuuteen vaikuttavia tekijöitä kannattaa kokonaisvaltaisesti miettiä. Muuten torni tärisee ja huojuu tuulessa ja ihmisten liikkuaessa niin, että ainakin kaukoputkella tarkkailu on vaikeaa. Rakenteellisesti vakaampia torneja ovat sellaiset, joiden kantavat pilarit eivät ole pystysuorassa vaan sisään-päin kallistettuja, kuten esimerkiksi Lumijoen Sannanlahden ja Siikajoen Tauvon Ulkonokan torneissa.

Pystysuorien tukipilareiden lisäksi isot ja raskaat pilarilinjojen ulkopuolelle ulottuvat tarkkailulavat aiheuttavat huojumista, kuten esimerkiksi Utajärven Ahmasjärvellä. Myös katettu, seinällinen torni on rakenteellisesti raskas. Laajoihin seinäpintoihin vaikuttaa lisäksi tuuli. Tornin tärinä aiheutuu usein siitä, että tason lattialaudat ja -kannattajat ovat liian ohutta puutavaraa, liian harvassa ja niiden tukipisteiden välit ovat liian pitkät. Rakenteet kannattaa laskennallisesti mitoittaa rakennusteknisille tungoskuormille.

Tornin tyyppi

Katettu torni ei kovin hyvin sovellu muuttolintujen tarkkailuun, sillä seinät ja katto estävät tehokkaan tarkkailun. Seinät häiritsevät usein myös paikallisen linnuston tarkkailua. Katto estää aurinkoa lämmittä-

mästä, mutta lisäksi kopperirakenne suojaa huonosti tuulelta ja vedolta. Kattoon ja seiniin tarvitaan paljon puutavaraa ja muuta rakennusmateriaalia ja rakenteista tulee raskaita.

Usein umpinaiset tornit ovat ulkonäöltään kömpelöitä ja raskaita, eivätkä sopeudu ympäristöön. Tällaisia torneja ovat esimerkiksi Ylikiimingin Jolosjärvi, Pudasjärven Sotkajärvi ja Limingan Virkkulan tarkkailulava. Positiivisena puolena katos suojaa tornin muita rakenteita sään vaikutukselta ja näin pidentää tornin ikää. Katetut tornit soveltuvat joihinkin erityispaikkoihin tai piilotarkkailuun, mutta silloin niiden rakenteet ja ulkomuoto pitää suunnitella erityisen huolellisesti. Hyvä katettu torni on rakennettu Pudasjärven Ihmelammelle.

Yksityiskohdat

Tornien yksityiskohtien suunnitteluun ja rakentamiseen kannattaa paneutua. Jos yksityiskohdat suunnitellaan hyvin, on tornia helppo ja turvallista käyttää, se kestää kunnossa kauemmin ja on edullinen rakentaa. Liikuteltavat osat, kuten käännettävät penkit ja tasot sekä avattavat luukut ja ikkunat eivät yleensä joko toimi tyydyttävästi tai ne rikkoutuvat jo lyhyen käyttöajan jälkeen. Lisäksi ne vaativat jatkuvaa huoltoa.

Tornien portaiden kannattajat kannattaa rakentaa tarpeeksi vanhasta puutavarasta. Silloin ne eivät tärise kuljettaessa. Tornin portaat pitää suunnitella oikein. Portaan askelman nousun suhde askelman etenemään pitää olla sopiva ottaen huomioon portaan nousukulma. Oikea

nousun ja etenemän suhde voidaan löytää helpoiten kokeilemalla. Tällöin portaita on helppoa ja turvallista kulkea.

Tornien kaiteet pitää rakentaa niin, että myös lapsilla on mahdollisuus katsella. Kaiteessa voi olla joko aukkoja tai sen viereen voi rakentaa korokkeen. Tornien kaiteet pitää rakentaa tarpeeksi vahvasta puutavarasta. Torniin kannattaa yleensä rakentaa istumapenkkejä. Penkit ovat tärkeitä varsinkin muutonseuraamiseen tarkoitetuissa torneissa. Penkien pitää olla niin korkeat, että kaiteiden yli on helppo katsella.

Ulkonäkö

Ulkonäön arviointi on tietysti subjektiivista eli kauneus on katsojan silmässä. Pääsääntöisesti on havaittu, että monilta ominaisuuksiltaan hyvä torni on yleensä myös ulkonäöltään tasapainoinen ja sopeutuu ympäristöön, kuten esimerkiksi Limingan Sannanlahden ja Oulun Kempeleenlahden tornit. Pystysuorat tukipilarit tekevät torneista tasapainottoman näköisiä, kuten Limingan Virkkulan ja Utajärven Ahmasjärven tornit. Umpinaiset kopit ovat kömpelöitä ja raskaita, kuten Hailuodon Kirkkosalmen torni ja Limingan Virkkulan lintupiilo.

Rakennusaineet

Yleensä tornien rakennuspuuta haurastuttaa eniten auringon valo, eivät kosteus ja lahosienet. Sen vuoksi on järkevää suojata rakenteita peittäväillä maaleilla, öljymaalilla, liete-maalilla tai terva-vernissaseoksella. Joissakin osissa voi käyttää vaik-

kapa kuumentamalla lahonkestäväksi tehtyä puutavaraa.

Tornit ja niihin liittyvät muut rakenteet kannattaa suojata luonnonmukaisilla puunsuoja-aineilla. Muut kyllästeet, kuten kreosootti ja metallisuolat, ovat ongelmajätteitä eikä niitä voi suositella ympäristörakennusmateriaaleiksi. Kyllästeaineiden vihreät sävyt eivät aina ole luonnossa huomaamattomia ja ympäristöön sopeutuvimpia eivätkä ne suojaa auringon ultraviolettisäteiltä. Kaikkien tornissa olevien teräsosien, naulojen, pulttien ja kiinnikkeiden pitää olla kuumasinkittyjä ruostumisen estämiseksi.

Huolto

Kun torni on rakennettu, pitää muistaa, että sitä on huollettava säännöllisesti. Rikkoutuneet osat on uusittava, rakenteita on täydennettävä jne. Mikäli torniin liittyy WC, nuotiopaikka, jätehuoltoa, on mietittävä etukäteen, kuka tulee huolehtimaan polttopuista, miten jätteet kuljetetaan ym. Jos paikalle hankitaan jäteastia, se on tyhjennettävä, ja jos astiaa ei ole, pitää toivoa että kävijät vievät omat roskansa mennessään. Toisaalta jos kävijöitä on odotettavissa paljon, lienee jäteastia välttämätön.

Kaikki maksaa, joten kustannusarviota tehtäessä pitää muistaa ajatella rakennuskustannuksien lisäksi myös myöhempiä käyttökustannuksia. Suunnittelemalla voi etukäteen vaikuttaa kustannusten syntymiseen.

Jukka Piispanen

Rakennusohjeita ja määräyksiä

Suomen rakentamismääräyskokoelma:

RakMK B10,

Puurakenteet, mitoitus, ohjeet 1983

RakMK F1,

Liikkumisesteetön rakentaminen,
määräykset ja ohjeet 1997

RakMK F2,

Rakennusten käyttö- ja huoltoturvallisuus,
ohjeet 1983

Rakennustietosäätiö, ohjetiedostot:

RT 88-10470,

Portaat ja luiskat, ohjeet 1992

RT 88-10553,

Suojakaiteet ja käsijohteet, ohjeet 1994

*Lintuyhdistyksen talkooporukka rakentamassa
Tauvon Ulkonokan lintutornia.*

Taulukko Pohjois-Pohjanmaan lintutorneista ja niiden varustuksesta

kunta	paikka	rakentaja	rak.vuosi	korkeus (m)	hiölkkm	katettu (K) avoin(A)	torni(T) lava(L)	penkit	opasteet	pitkokset(P) saappaat(S)	wc	nuotio-paikka	polttopuu-varasto	leiriytymis-matd.	luontopolku	jätetuolto	vakaus
Haapavesi	Ainali	kunta	1986	7.6	3-4	K	T	-	+	S	+	+	+	+	-	+	3
	Kirkkojärvi	kunta/PPYK	1994	5.4	5-6	A	T	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-
Hailuoto	Kirkkosalmi	PPYK	1992	10.3	6-7	A	T	+	-	P	+	-	-	-	-	+	4
	Kirkonkarit	kunta/PPYK	1998	-	10-12	K	lato	+	-	P	+	-	-	-	-	+	5
	Kaarannokka	metsästysseura	1989	8	5-6	A	T	-	-	S	-	-	-	-	-	-	-
	Maasyvänlahti	kunta/PPYK	2000	5	5-6	A	T	-	-	S	-	-	-	-	-	-	-
	Viinikanlahti	kunta/PPYK	1997	1.6	3-4	A	L	-	-	P	-	-	-	-	-	-	5
	Viinikanlahti	kunta/PPYK	2000	3	5-6	A	T	-	-	S	-	-	-	-	-	-	-
	Syökarinlahti	kunta/PPYK	1998	8.1	3-4	A	T	+	-	S	+	-	-	-	-	-	+
Haukipudas	Vainiolanjärvi	koulu	1998	2.3	1-2	A	T	+	-	S	-	-	-	-	-	-	2.5
Kalajoki	Letto	luonnonsuojeluyhd.	1992	5	4-5	A	T	+	+	P	-	-	-	-	-	-	3
	Vihaspauha	luonnonsuojeluyhd.	1993	5	4-5	A	T	+	+	-	-	+	+	-	-	-	3
	Ämmä	PPYK	1999	5	10-12	A	T	+	-	P	-	-	-	+	-	+	-
Kuivaniemi	Vuosijärvi	PPYK	2000	4.5	4-5	A	T	-	-	P	+	+	+	+	-	-	-
Kuusamo	Antinperä	kunta	1997	5.1	4-5	A	T	+	-	P	-	+	-	-	-	-	3
	Torankijärvi	kunta	1984	7.2	4-5	A	T	-	+	-	-	-	-	-	-	-	2.5
	Vasaralahti	kunta	1997	3.9	5-6	A	T	+	+	P	-	+	+	-	-	-	4
	Vuotunkijärvi	kalastuskunta	1994	4.6	3-4	A	T	+	+	-	+	-	-	-	-	+	5
Kärsämäki	Nurmesjärvi	luonnonsuojeluyhd.	1986	5.1	3-4	A	T	+	+	S	-	-	-	-	-	-	2.5
Liminka	Hirvineva	Vapo	1996	3.1	2-3	A	T	+	+	-	+	-	-	-	+	+	2.5
	Temmesjokisuu	WWF	1984	9.3	3-4	A	T	-	+	P	+	+	+	+	+	+	3.5
	Virkkula	WWF/kunta	1988	9.7	6-7	A	T	+	+	P	+	+	+	+	+	+	2
	Virkkula	PPYK	1998	2.2	10-15	K	lato	+	+	P	+	+	+	+	+	+	3.5
Lumijoki	Puhkiavanperä	PPYK	1998	3	4-5	K	T	+	+	P	+	+	+	+	+	+	4.5
	Sannanlahti	PPYK	1980/1998	4.8	5-6	A	T	-	+	P	+	+	+	+	+	+	4
Oulainen	Likalanjärvi	luonnonsuojeluyhd.	1991	5.3	4-5	K	T	+	+	S	-	-	-	-	-	-	3
Oulu	Huutilampi	kaupunki	1997	0.7	2-3	A	L	+	-	-	-	-	-	-	+	-	4
	Letonniemi	kaupunki	1996	1	1-2	A	L	-	+	S	-	+	+	-	+	-	3.5
	Kempeleenlahti	kaupunki	1980	4.2	3-4	A	T	-	+	P	-	-	-	-	+	+	4
Oulunsalo	Akionlahti	luonnonsuojeluyhd.	1988	4.2	3-4	A	T	+	-	S	-	+	-	-	-	+	4
	Papinkari	kunta/PPYK	1997	6.3	4-5	A	T	+	-	P	+	+	+	+	-	+	5
	Koivukari	kunta	1990	8.6	4-5	A	T	-	-	-	-	-	-	-	-	+	1
Pudasjärvi	Aittojärvi	kunta	1989	7.2	3-4	A	T	-	+	P	-	-	-	-	-	-	2.5
	Ihmelampi	kylätoimikunta	1997	5.4	3-4	K	T	+	+	-	-	-	-	-	-	-	2.5
	Sotkajärvi	kunta/PPYK	1996	3.1	3-4	K	T	-	-	S	-	-	-	-	-	-	4
Pattijoki	Mikonkari	kunta	1987	9	4-5	A	T	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3.5
Pyhäjoki	Elävisluoto	merenkulkulaitos	-	4	1-2	K	T	-	-	-	-	-	-	-	-	+	3
	Parhalahdi	kunta/PPYK	1998	4.7	3-4	A	T	-	-	-	-	-	-	-	-	+	3
Pyhäntä	Kivijärvi	luonnonsuojeluyhd.	1987	6	4-5	K	T	+	+	-	-	-	-	-	-	-	3
Raahe	Piehinki	yksityinen	1988	13.6	4-5	A	T	+	-	S	-	-	-	-	-	-	3
Siikajoki	Tauvon lintuasema	lintuasema	1989	8.5	5-6	A	T	-	-	-	+	+	+	-	-	+	4.5
	Tauvon ulkonokka	Bongariliitto/PPLY	1996	4	4-5	A	T	+	-	-	-	+	-	-	+	-	5
Rantsila	Kurunneva	Turveruukki	1997	4.6	1-2	A	T	-	+	-	-	-	-	-	-	-	2.5
Taivalkoski	Latva-Juurikka	kunta	1994	4.4	2-3	A	T	+	-	-	-	-	-	-	-	-	3
	Ahmasjärvi	kunta	1997	8.7	8-10	A	T	-	-	-	+	+	+	+	-	+	2
Utajärvi	Pikku-Timonen	kunta/PPYK	1999	4	2	K	T	+	-	P	-	-	-	-	-	-	-
	Vähä-Ruohonen	kunta/PPYK	1999	4	2-3	K	T	+	-	P	+	+	+	+	-	+	-
	Iso Mättäisjärvi	metsänhoitoyhd.	1998	7	4-5	A	T	+	+	P	+	+	+	+	+	+	-
Yli-li	Vitsasuo	metsänhoitoyhd.	1998	7	4-5	A	T	+	+	P	-	+	+	-	+	+	-
	Hirvisuo	Metsähallitus	1993	4.7	3-4	A	T	+	+	P	+	+	-	-	+	+	3.5
	Jolosjärvi	kunta/PPYK	1997	2.4	4-5	K	T	-	-	-	+	-	-	-	-	+	3

Vakaus: 5: vankea, torni ei huoju eikä tärisee
 4: ei huoju, tärisee, jos joku liikkuu. Ei haittaa paljoa katselemista
 3: huojuu ja tärisee jonkun verran. Jos joku liikkuu, haittaa katselemista
 2: tuuli huojuttaa ja täristää. Haittaa huomattavasti katselemista
 1: huojuva, tärisävä, lähes vaarallinen

Tornin henkilölukumäärä tarkoittaa arvioitua torniin mahtuvaa kaukoputkitarkkailijoiden lkm
 Lyhenteet: PPYK = Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskus
 PPLY = Pohjois-Pohjanmaan lintutieteellinen yhdistys
 P = pitkokset, S = saappaat tarvitaan (ainakin märimpään aikaan),
 - = saappaista ei tarvita, + varuste on, - ei ole